

ОБЩИНА ВЪРШЕЦ

ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ 2007 – 2013 г.

Вършец
м. декември 2005 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД	стр. 4
 ЧАСТ ПЪРВА. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧЕСКОТО СЪСТОЯНИЕ И НА ПОТЕНЦИАЛА ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ	
1. ОЦЕНКА НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ	10
1.1. Географско положение	10
1.2. Климат	11
1.3. Водни ресурси	11
1.4. Почви	12
1.5. Биоразнообразие	12
1.6. Гори	14
1.7. Минерални извори	15
1.8. Геостратегическото положение и природните ресурси като потенциал за развитие	14
2. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ	15
2.1. Селско стопанство	16
2.2. Горско стопанство	26
2.3. Индустрия	37
2.4. Туризм	43
3. АНАЛИЗ НА ТЕНДЕНЦИИТЕ И ПРОЦЕСИТЕ В СОЦИАЛНАТА СФЕРА	54
3.1. Анализ на демографското развитие на община Вършец	54
3.2. Здравеопазване	65
3.3. Образование	66
3.4. Културно-историческо наследство и културни институции	73
3.5. Спорт	76
3.6. Социалните дейности и услуги	77
4. АНАЛИЗ НА ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА	78
4.1. Транспортна инфраструктура	78
4.2. Водоснабдителна, канализационна и хидромелиоративна системи	82
4.3. Енергийна инфраструктура	86
4.4. Газоснабдяване	87
4.5. Телекомуникации	87

5. УРБАНИЗАЦИЯ	91
6. ОКОЛНА СРЕДА	94
7. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ИЗГРАДЕНОСТ	100
8. SWOT-АНАЛИЗ НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ	102
 ЧАСТ ВТОРА. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ	 108
2.1. Визия за развитие на община Вършец	108
2.2. Приоритети в развитието на община Вършец в периода 2007 – 2013 г.	108
 ГЛАВА ТРЕТА. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПЛАНА ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ	 109
3.1. Основни мерки, програми и инвестиционни проекти за реализацията на общинския план за развитие на Община Вършец	110
3.2. Механизми и инструменти за реализация на общинския план за развитие	126
 ГЛАВА ЧЕТВЪРТА. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА	 128
 ЗАКЛЮЧЕНИЕ	 129

УВОД

Основания за разработването на Плана за развитие на Община Вършец за периода 2007-2013 г.

Планът за развитие на Община Вършец и програмите за реализацията на този план се разработват в съответствие с националната законова рамка на регионалното развитие и на регионалната политика и по-специално с изискванията на Закона за регионалното развитие, приет от Народното Събрание на Република България през м. февруари 2004 г., публикуван в ДВ, бр. 14 от 20.02.2004 г.; Законите за общинските бюджети, за местното самоуправление и местната администрация и други. Отчетени са и конкретните указания и изисквания на Министерството на регионалното развитие и благоустройството при разработването на планове за общинско развитие.

При формулирането на основните цели и приоритети на Плана за развитие на Община Вършец са отчетени основните постановки и приоритети на Националните планове за икономическо и за регионално развитие, за развитието на земеделието и селските райони, Националната стратегия за регионално развитие, както и на Планове за развитие на Северозападния район за планиране и на Монтанска област.

Планът е основен стратегически документ за развитието на общината за периода 2007-2013 г., имащ за цел да подпомага работата на Общинската администрация и Общинския съвет. Настоящият документ е своеобразно продължение, допълнение и актуализиране на Общинската стратегия за развитие през периода 2000-2006г.

Настоящият план е разработен с цел да се определят приоритетите в развитието на общината за периода 2007-2013 г., като същевременно се набележат реалистични мерки за постигане на благоприятна среда за развитие на частния бизнес. Планът не е документ, описващ и анализиращ изцяло и изчерпателно ресурсите и ситуацията в общината, но представя онези аспекти, които имат най-съществено значение за бъдещото развитие на Община Вършец. Общинският план е структуриран в няколко части, като водещ акцент е отделен на визията, приоритетите и изведените от тях мерки. Важна особеност за реализиране на поставените цели е те да бъдат текущо измервани, анализирани и евентуално актуализирани, като бъдат съобразени със съществените промени, които биха могли да настъпят през плановия период.

Планът е гъвкав документ, отворен за ежегодна актуализация в

съответствие с настъпилите промени. Този документ има за цел да въвлече в участие повече хора, особено специалисти в по-нататъшната му актуализация. Разработването на план за развитие на общината трябва да се разглежда и като елемент от конкретизацията и актуализацията на Плана за развитие на Монтанска област и на Националния план за регионално развитие за периода до и след присъединяването ни към Европейския съюз. Поради това считаме, че основните приоритети, залегнали в Общинския план и имащи надобщинско значение, е целесъобразно да намерят полагащото им се място в актуализираните варианти на областния план за регионално развитие, а тези с надобластно значение - и в Националния план. Така ще бъдат осигурени подобри и по-реалистични възможности за финансовото осигуряване на реализацията на важни проекти в общината, а оттам и за цялостното повишаване степента на общественоекономическото развитие на България и за приближаването ѝ към европейските стандарти на регионално развитие.

Процесът по присъединяването на България към Европейския съюз (ЕС) е важно допълнително основание за изграждане на стратегии за регионално развитие в страната и специално на плана на община Вършец. Регионалното развитие и търсенето на пътища за намаляване на различията в развитието на отделните страни и на регионите в тях, са едни от най-важните приоритети на ЕС и направления на подпомагане. Договорът за ЕС издига утвърждаването на икономическото и социално сближаване до равнището на един от трите водещи приоритета на ЕС. Поради това голяма част от средствата както на структурните фондове на ЕС, така и на предприсъединителните фондове (отнасящи се до страните - кандидати за членство в ЕС) са ориентирани под една или друга форма към подпомагане на регионалното развитие и постепенното намаляване на различията в това отношение.

За да може България да се развива ефективно в посока на присъединяване към Европейския съюз и да се възползва от предприсъединителните фондове на съюза, а в бъдеще и от структурните му фондове, тя трябва да изпълнява поетото към ЕС задължение да извършва аргументирано, финансово осигурено и бюджетно разпределено дългосрочно икономическо програмиране и планиране както на национално, така и на регионално ниво.

В плана за развитие на Община Вършец са отразени и постановките на Европейските харти за местно самоуправление и за населените места, както и на Европейската декларация за правата на жителите на населените места. Според тази декларация свободните граждани, които поемат солидарно и отговорно обществените си задължения имат право на сигурност, незамърсена и здравословна околна среда, заетост, жилище, мобилност, здраве, спорт и свободно време, култура, устойчиво развитие и т.н.

Много важно и не последно по ред основание за изграждане на настоящия общински план е ясното съзнание на ръководството на общината,

че регионалното стратегическо планиране и управление би трябвало да се превърне в основен подход както за мобилизиране на местните инициативи и ресурси, така и за привличане на инвестиции за реализиране на приоритетните проекти за развитие с общинско и надобщинско значение.

Подход при разработването на Плана за развитие на Община Вършец

Планът за развитие на Община Вършец има за цел:

- да очертае визията, философията и перспективите за устойчиво развитие на общината, ориентирани към духа на Единна Европа;
- да очертае насоките на промени в отделните сфери на социално-икономическия живот в общината;
- да формулира приоритетните цели на развитието;
- да набележи необходимите действия за реализация на желаните промени чрез възможно най-ефективно използване на наличните ресурси;
- да ориентира, интегрира и мотивира усилията и действията на различни институции, организации и структури, които имат влияние върху хода на социално-икономическите и други промени в общината.

Общинският план се базира на нормите на добрата практика на стратегическото регионално планиране в условията на пазарната икономика и по-специално на принципа на индикативност, а не на директивност на разработваните планове и стратегии. Едновременно с това се осигурява възможност за по-широко участие и съпричастност на местната общественост при подготовката и вземането на решения за развитието на общината.

Разработването на плана премина последователно през следните фази:

- Предварителни проучвания: В тази фаза бяха проучени наличните документи за стратегическо планиране в общината и събрана актуална статистическа информация. Бяха създадени и разпространени секторни анкети за допълнителна информация от общината;
- Теренни проучвания и консултации: Организиран бяха познавателни проучвания на селата и проведени интервюта с кметове и кметски наместници. Бяха направени профилирани консултации с общинска администрация. За консултиране с общественото мнение беше направено допитване до определени граждански групи и неправителствени организации и местния бизнес;
- Междинно съгласуване: В работни срещи с представители на общинска администрация бяха обсъдени основните проблеми на общината, стратегическите цели и приоритети.

Общинският план за развитие представлява по-висок етап на развитие на планирането на приоритетите, целите и мерките за тяхното изпълнение, опиращ се и на Стратегията за развитие на общината, изработена през 2000 година. Планът е разработен в период, когато Република България приключи

преговорите за присъединяване към Европейския съюз и навлезе в периода на бързи трансформации, както на организационни структури, така и на регулиращи регионалното, устойчиво и балансирано развитие документи. До началото на 2007 година страната ни трябва да разработи всички необходими планови и регулиращи документи за да е в състояние да започне активното си участие като равноправен член на ЕС с усвояването на вече определената финансова рамка за периода 2007 – 2009 година.

Именно в този контекст е разработен Планът за развитие на Община Вършец, който отговаря на основните изисквания на регионалната политика на България в периода преди пълноправно участие в ЕС:

- съответствие с регламентите на ЕС;
- дългосрочност на целите и приоритетите;
- краткосрочност на програмата за реализация и индикативната финансова таблица в рамките на специфични периоди – в конкретния случай - периодът до края на 2007 г.;
- възможност за развитие в следващия период – 2007 – 2013 година, когато средата за реализация на конкретните мерки ще бъде променена и същевременно постигането на целите ще се основава на постигнатото в периода 2006 – 2007 година.

Важен елемент на изграждането на плана на Общината е анализът на състоянието на наличните ресурси и възможности. Особено внимание е обърнато на ефективността от използването на природните, културни, демографски, екологични и инфраструктурни дадености и на реалните възможности, които съществуват и които общината може да използва за своето по-ефективно бъдещо развитие.

Оценката на развитието на местната икономика и на цялостното обществено-икономическо развитие на общината е основана на специфичното прилагане и адаптиране на възможностите на SWOT- анализа към проблемите на оценката на регионалното развитие. Този анализ включва взаимнообвързана оценка на вътрешните за дадена организация или регион *силни* (Strengths) и *слаби* (Weaknesses) страни, както и на външните за организацията или региона *възможности* (Opportunities) и *заплахи* (Threats). Този анализ се прилага все повече в планирането на регионалното развитие. Значението му се подсилва много от факта, че той се смята за задължителен елемент на плановете, свързани с ползването на структурните и предприєдинителните фондове и инструменти на ЕС.

Основен принцип на SWOT- анализа е разделяне на обекта на анализ (в случая Община Вършец) от средата, в която функционира този обект (в случая това са околните общини от Монтанска област, както и други съседни региони). В този контекст при разработването на плана за развитие на общината са анализирани от една страна силните и слаби страни на отделните елементи на развитие на общината, а от друга страна са изследвани

възможностите и заплахите от страна на околната за общината среда. Целта на този анализ е да се оцени кои направления на развитие на общината са най-ефективни, в кои може да се постигне най-добър успех и хармонично развитие, чрез използване на силните си страни и благоприятните възможности на външната среда, както и чрез преодоляване или намаляване на действието на слабите страни и външните заплахи.

Позитивните вътрешни условия, по които общината или определено направление на нейното развитие има предимства, представляват нейните **силни страни**. Оценката на положителните страни на конкретното направление на развитие или на общината като цяло се прави по следната таблица:

Оценка на състоянието	Слабо	Задоволително	Добро	Много добро	Отлично
Стойност в точки	От 0 до 2	От 2,01 до 4	От 4,01 до 6	От 6,01 до 8	От 8,01 до 10

Противоположни на положителните страни са **слабите страни** на общината, т.е. негативните вътрешни особености и условия, които затрудняват дейността ѝ. Необходимо е в плана слабите страни да се оценят реално, за да се предприемат мерки за тяхното избягване или за ограничаване на тяхното действие. Слабите страни се оценяват по следната скала:

Оценка на влиянието на слабите страни	Слабо	Средно	Значително	Силно	Много силно
Стойност в точки	От 0 до 2	От 2,01 до 4	От 4,01 до 6	От 6,01 до 8	От 8,01 до 10

Възможностите на външната среда включват благоприятните настоящи или бъдещи условия в обкръжаващата среда. Оценката на възможностите на околната среда при извършването на SWOT – анализа на отраслите и общо за общината се извършва на база на следната таблица:

Оценка на възможностите	Слаби	Задоволителни	Добри	Много добри	Отлични
Стойност в точки	От 0 до 2	От 2,01 до 4	От 4,01 до 6	От 6,01 до 8	От 8,01 до 10

Негативните тенденции в обкръжаващата среда предопределят **заплахите** за развитие на общината. Приета е следната скала за оценка на съществуващите заплахи в отрасъла или в общественно-икономическото развитие на общината като цяло:

Оценка на съществуващите заплахи	Слаби	Средни	Значителни	Големи	Много големи
Стойност в точки	От 0 до 2	От 2,01 до 4	От 4,01 до 6	От 6,01 до 8	От 8,01 до 10

Резултатите от SWOT-анализа позволяват по-точно формулиране на приоритетите и целите за развитие на общината, както и периодична оценка

на позицията на общината и предприемане на мерки за коригиране на състоянието. Между елементите на този анализ има отделни полезни взаимовръзки, които разкриват потенциала или проблемите, които стоят на преден план за разрешаване.

SWOT-анализът на общината е представен в количествен и графичен вид чрез даване на оценки на отделните фактори и разполагането им върху координатна система. По абсцисата от ляво на дясно се разполагат силните и слабите страни, докато по ординатата отгоре надолу са възможностите и заплахите. В резултат на оценката на четирите фактора се очертават четири основни ситуации със съответните им препоръчителни стратегии.

Информационно осигуряване на общинския план

Като основни типове източници на информация, използвани за разработване на общинския план, могат да се посочат:

- статистическа информация на национално и регионално ниво;
- проекти, разработени от и за нуждите на Община Вършец;
- териториално-устройствен план на селищна система Вършец;
- направеното публично проучване на мнението на местния бизнес и на местната общественост по отношение на приоритетите на отделните насоки на развитие на общината и на проекти за осигуряване на средства за реализиране на тези приоритети.

В процеса на мониторинга на общинския план ще се полагат усилия за поддържане и разширяване на информационното ѝ осигуряване. По този начин ще могат навреме да се следят и отразяват в актуализираните варианти на този план промените в средата, в която се развива общината.

Други важни източници на информация за разработване на общинския план са:

1. Национална стратегия за регионално развитие
2. Общинска стратегия за развитие на община Вършец за периода 2000-2006 г.
3. Данни от Националния статистически институт – София
4. Анкети относно състоянието на частния бизнес

Настоящият План за развитие на Община Вършец за периода 2007-2013 г. е разработен от Авторски колектив на Института за следдипломна квалификация на Университета за Национално и Световно Стопанство /ИСК при УНСС/ с ръководител ст.н.с. Марин Тодоров, Доктор по икономика.

ЧАСТ ПЪРВА

АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧЕСКОТО СЪСТОЯНИЕ И НА ПОТЕНЦИАЛА ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ

Град Вършец е възникнал около минералните извори и неговата история е свързана с балнеолечението. Най-старият запазен писмен документ за неговото съществуване датира от VI век във Византийски хроники под името „Медека” /Медикус - лечебен/. Официалното използване на минералната вода за лечение започва от 1850 г. при по примитивни условия. През 1910 г. се изгражда първата, а през 1930 г. и втората баня. Постепенно Вършец израства като модерен балнеолажки и климатичен курорт, като през 1950 г. е обявен за Национален курорт с ПМС №549/06.03.1950 г., а през 1964 г. е обявен за град с Указ № 546 на Народното събрание от 11.09.1964 г.

1. ОЦЕНКА НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ

1.1. Географско положение

Община Вършец се намира в Северозападна България и е част от Монтанска област. Общината е на 90 км северозападно от столицата София и на 30 км от областния град Монтана. На изток Общината граничи с Община Враца, на северозапад - с Община Берковица, на юг - с Община Своге /Монтанска област/.

Територията на Община Вършец е разположена в северните склонове на Западна Стара планина, части от Врачанската планина с типичен карстов релеф и планина Козница. Релефът е много разнообразен, като цяло може да се характеризира като полупланински, но на територията на общината има райони с равнинен, планински и високо планински релеф. Теренът е разнообразен със среден наклон 9,6%. Надморската височина в населените места е от 350 до 500 м, а в планинската част достига 1785 м (връх Тодорини кукли). Територията на Общината се пресича от течението на река Ботуня и притоците ѝ.

Територията на Община Вършец е 240 112 дка. Общината включва 9 населени места: гр. Вършец – административен център и 8 села - с.Спанчевци, с. Долна Бела Речка, с. Горна Бела Речка, с. Стояново, с. Долно Озирово, с. Горно Озирово, с. Черкаски и с. Драганица. Гъстотата на населението е 41 ч./кв.км – под средната за област Монтана (50 ч./кв.км) и Р България (71 ч./кв.км).

1.2. Климат

Територията на община Вършец се отнася към Старопланинската сводово-верижна система. Тя обхваща западните части на Западна Стара

планина. Надлъжно е прорязана от долината на р.Ботуня.

Климатът в района на Община Вършец е умерено континентален под влиянието на западните и северозападните ветрове, с характерните черти на умерено-континенталната климатична област и на тази на високите котловинни полета. Съчетанието на предбалканските хълмове с речните долини придава специфичния физико-географски облик на общината, отнасящ се към Севернобългарската подобласт на умерено-континенталната климатична област. Характеризира се със студена зима, горещо лято, прохладна пролет и есен. Средномесечната януарска температура е $-2,1^{\circ}\text{C}$, средномесечната юлска температура е 22°C , а средногодишната температура достига 11°C , като са характерни големи температурни амплитуди. На юг в планинските части температурните амплитуди намаляват.

Валежите са от дъжд и сняг, като годишната им сума е 953 мм/м^2 с максимуми през месеците май и юни, а минимумите през януари и февруари. Сезонното разпределение на валежите е неравномерно, като най-много са валежите през лятото. Средният брой на дните без валежи е малък, което в аграклиматично отношение отнася разглеждания район към средно засушливите зони. Снежната покривка се задържа средно 60 дни през годината.

1.3. Водни ресурси

Главната водна артерия за района е р. Ботуня и притоците ѝ. Реките, събиращи водите си от високопланинските части са предимно със снежно-дъждовно подхранване, характеризиращо се с ясно изразено пролетно-пълноводие през април, май и два минимума – зимен и летен. Водите на р. Ботуня и притоците ѝ се използват за задоволяване на различни нужди: в бита, промишлеността и в селското стопанство – за напояване. В поречието ѝ са изградени редица хидротехнически съоръжения. В района има ограничени ресурси на подземни води. Голяма част от тях са привързани към скалните комплекси, а някои контактуват с терасните води на р. Ботуня и притоците ѝ. В с.Спанчевци има изградени 2 микроязовира с цел напояване на земеделските земи. Ситуирането им благоприятства развитието на рибно стопанство и развитието на риболовен туризъм.

1.4. Почви

Характерни за района на общината са светлосиви и тъмносиви горски почви, а по склоновете и билата на Главната Старопланинска верига – кафяви горски и планинско-ливадни почви, заети от пасища и гори. Почвено-климатичните условия и силното вертикално разчленение на релефа са довели до развитието на силна и много силна степен на ерозия, особено в обезлесените участъци. Почвеното плодородие и продуктивността на основните земеделски култури намаляват с 30 до 60 % при тези условия.

Те са образувани върху формации на палеозоя – южнобългарски граници - силно напукани, в горните си части изветрени до грус, на места силно заглинени. Мощността на хумусния хоризонт е 30-40 см. Друг почвен тип е алувиалния. Разположени са върху алувиални отложения при наличие на високи подпочвени води, които създават благоприятни условия за развитието на ливадна растителност. Алувиалните почви имат от 10 до 80 см хумусен хоризонт, лек механичен състав, по-неблагоприятни физико-химични свойства от канелените горски почви. Алувиалните и делувиалните почви са със сравнително високо плодородие. Значителни са и площите заети от ливадно-канелени и песъчливо-глинести почви.

1.5. Биоразнообразие

Голямото биоразнообразие на общината се определя от факта, че повече от 40% от територията ѝ е заета от гори – широколистни и иглолистни, както и от включения в нея Природен парк “Врачански Балкан”. Запазени са множество редки и защитени растения и животни. Във вертикално отношение попада в равнинно-хълмистия и хълмисто-предпланинския пояс на дъбовите гори (500-550м). Дървесната и храстовата растителност е представена от съобществата на сухоустойчиви видове: цер; космат дъб; келяв габър; бяла акация; обикновен глог; шипка. Във влажните места покрай поречията на реките се срещат влаголюбиви видове – върба, тополя, бряст, елша.

Районът се характеризира с голямо биоразнообразие, като са установени над 400 вида висши растения и над 50 вида птици. Като характерни и типични за района от гръбначната фауна могат да бъдат посочени следните видове: бозайници – сърна, елен, дива свиня, вълк, таралеж, заек; обикновена полевица, полска мишка и други; птици – бял щъркел, обикновен мишелов, керкенец, малък сокол, обикновена гургулица, обикновена кукувица, домашна кукумявка, черен бързалец, селска лястовица, градска лястовица, син синигер, полско врабче и други; влечуги - зелен гущер, ливаден гущер, водна змия, смок мишкар и други. В различни части са регистрирани някои редки и застрашени от изчезване растителни видове: триумпеста дзуха, късна лойдия, снежно кокиче, блатно кокиче, недоразвит ломодерум, есенен спиралник, рогат блатняк, Стефчова тръстика, храсталачна глушина, Маришко подрумиче, планинско подрумиче. Регистрирани са някои защитени животински видове – малка белочела гъска, скален орел, сокол скитник, степен блатар, горски бекас, гълъб хралупар, черен кълвач, южен белогръд кълвач, пъстър пор, голям ястреб.

1.6. Гори

Горският фонд заема около 45 % от цялата територия на община Вършец. Около 84% от горите са широколистни. Община Вършец попада в два климатични района на Умерено-континенталната климатична подобласт

на Европейско-континенталната климатична област: климатичния планински и нископланински район на Западна България и климатичния район на Предбалкана и високите котловинни полета на Западна Стара планина (дяловете на Берковска планина и Козница), а също и върху част от западните склонове на Врачанска планина. Във вертикално отношение попада в равнинно-хълмистия и хълмисто-предпланинския пояс с надморска височина на горския фонд 198 - 1 785м. (върх Тодорини кукли).

Съществуващите по-рано гори от горун, габър, мизийски бук, отчасти липа и кестен постепенно са заменени с келяв габър. От широколистните гори преобладават върба, бук, габър, зимен и летен дъб, цер, бреза, ясика, кестен, а от иглолистните – ела, черен бор, смърч, бял бор. На територията на общината е разположен лесопарк с площ 800 дка, включващ естествена гора от черен бор. Голяма част от територията на общината в източната ѝ част попада в *природния парк “Врачански Балкан”*. Част от природните забележителности на община Вършец са защитени вековни дървета.

Сред горските насаждения растат много билки, като по-значителни са находищата от жълт кантарион, равнец, миши уши, орлови нокти, риган, подбел и др. В състава на растителните формации участват и следните храстови, полухрастови и тревни видове: хвойна, шипка, леска, малина, капина, боровинка, птиче грозде, лазаркия, папрат, коприва, светлика, чашкодрян и др. Има и ядливи гъби.

Гората и откритите площи в общината дават възможност тук да живеят редица животни, които имат стойност за ловния туризъм като яребици, зайци, лисици, диви прасета, сърни и чакали. На практика това дава реална възможност за развитие на ловен туризъм на територията на общината, а също така и за развитие на екотуризм.

1.7. Минерални извори

Едно от най-големите богатства на общината са изобилните минерални извори ползвани повече от 2000 години. Землището на гр. Вършец се характеризира с наличието на минерални извори, които от 155 години са предпоставка за провеждането на балнео-курортна дейност в града. Те са бликнали от пукнатините на гранито-диоридните масиви от многобройните минерални извори при гр. Вършец и с. Спанчевци.

Минералните води от изворите при гр. Вършец /дебит 15 л/сек./ и с. Спанчевци /дебит 5,4 л/сек./ са със сходен химически състав със следната физикохимическа характеристика: хипертермална (37-38°), слабо минерализирана, хидрокарбонатно-сулфатна натриева, без санитарно-химични признаци на замърсяване. Минералната вода е с умерена алкална реакция, акратотермална, бистра, безцветна, със слаб мирис сероводород и с приятни питейно-вкусови качества. Общата минерализация на водата е 196,6 мг/л. Част от минералната вода се бутилира и продава на пазара поради

добрите си вкусови качества. Целебните води постепенно налагат общинския център като балнеолечебен и климатичен курорт с целогодишно използване, където успешно се лекуват сърдечно-съдови заболявания и функционални заболявания на централната нервна система, ендокринни заболявания и болести на стомашно-чревния тракт, състояния за възстановяване след мозъчен инсулт. Прилагат се още физиотерапия /съвременни апарати и методики за електро и светолечение и съпътстващи терапии/ и кинезитерапия /ЛФК, масажи/.

Условията за **климатично лечение** се обуславят от специфичния микро- и макро-климат и многото зеленина, които способстват целогодишно и денонощно да се произвеждат и генерират на място неизчерпаеми количества свеж кислород, който е в основата на оздравителните биологически процеси в човешкия организъм.

1.8. Геостратегическото положение и природните ресурси като потенциал за развитие

Географското положение на Община Вършец определя наличието на предпоставки за приоритетно развитие на някои дейности. Природните дадености в района могат да бъдат разгледани откъм благоприятните и неблагоприятните им страни за развитие на отделни отрасли на икономиката на общината. Като благоприятни страни на геостратегическото положение и на природните ресурси на Община Вършец за развитие на общинската икономика могат да се посочат:

1. Полупланински релеф. Релефът на Община Вършец е разнообразен и като цяло полупланински, но на територията на общината с около 50% гори, има и зони с равнинен, планински и високо планински. Това благоприятства заселването на този район, развитието на планинския и зимния туризъм, изграждането на транспортни връзки между населените места в общината и нейното свързване с други общини и области.

2. Изобилие на минерални води с лечебни свойства, което е било и в бъдеще ще бъде важна предпоставка за развитието на балнеологичен и спа туризъм от национално и общоевропейско значение.

3. Почвено-климатичните условия на община Вършец като цяло са благоприятни за отглеждане на ягоди, малини, касис и овощни култури.

Неблагоприятните страни на геостратегическото положение и на природните ресурси на Община Вършец могат да се обобщат в следните насоки:

1. Големи температурни амплитуди и студени зимни ветрове, които причиняват измръзване на земеделските култури.

2. Общината е разположена във валежна сянка, което довежда до средни количества на валежите и необходимост от изкуствено напояване на земеделските земи.

В общината се проявява стремеж за ефективно използване на основните природни дадености, но съществува значителен потенциал за много по-ефективно използване на природните дадености. Тези възможности са в няколко направления.

Важно направление за развитието на Община Вършец, произтичащо от природните дадености, е разгръщането на благоприятните предпоставки за ускорено развитие на балнеологичен и спа-туризъм, ловен и риболовен туризъм, селски, културен и еко-туризъм в общината от национално и общоевропейско значение. От друга страна съществени възможности има за подобряване на земеделието и животновъдството. В общината съществуват доста добри природни предпоставки и е необходимо да се предприемат мерки за прекъсване и преодоляване на неблагоприятните тенденции и процеси в общинската икономика. Основен проблем през последните години е бил липсата на достатъчен финансов ресурс за реализация на редица подготвени и подлежащи на подготовка проекти и дейности. При развитието на отделни отрасли през последните години желанието на общината е било и остава насърчаването и мотивирането на дейността на дребния и среден бизнес.

2. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ

През последните петнадесет години страната ни претърпя сложни трансформации, които рефлектираха върху икономическата активност в цялата страна и в частност върху развитието на общините. Периодът 2000-2005 г. е съществен и за икономиката на община Вършец. Въпреки макроикономическата стабилизация, през този период се наблюдава задържане на развитието на общинската икономика, причините за които са комплексни. Наред с ограничената възможност на вътрешния пазар за реализация на продукцията, важна причина за застой в местната промишленост са ограничените по обем външни пазарни позиции, независимо от усилията и успехите в тази насока на някои важни местни предприятия. Пренастройването на техническия, технологичния и кадровия потенциал към високите изисквания на западния и на вътрешния пазари се оказва сравнително продължителен процес.

Община Вършец е със сравнително нисък БВП на един жител, нивото на безработицата е над средното за страната, а размерът на паричните доходи на един жител представлява под 80% от средния за страната. Това са сериозни проблеми за общината, които могат да бъдат преодоляни само чрез много активни действия за изпълнение на настоящия Общински план за развитие.

През последните години се забелязва ръст в дейността на частните фирми в общината. Важен фактор за цялостното развитие на общинската

икономика е пълноценната изява на местната инициатива за развитие на частната стопанска дейност.

2.1. Селско стопанство

В резултат на приватизацията и реструктурирането на голямата част от промишлените и курортните предприятия в Община Вършец, голяма част от съкратените служители от общинския център се насочиха към земеделското производство, което днес се явява съществен фактор в местната икономика. Поземлената реформа и започналата аграрна реформа създават като цяло добри условия за насърчаване на частните земеделски производители и фермери.

Природогеографските условия са наложили селското стопанство като основен отрасъл за общината, но състоянието му в момента е далеч под възможностите за развитие, като причините за това са много. Освен известните негативни последствия от неудачно провежданата аграрна реформа в национален мащаб, съществуват и някои специфични фактори. Един от тях е отсъствието на местна конкурентоспособна преработвателна промишленост и складове за дълготрайно съхранение на земеделската продукция, което не мотивира населението да инвестира в дълготрайни насаждения. Отрицателно влияние оказва и изключително лошата демографска характеристика на малобройното население на общината.

Според преброяването, където обект на наблюдението са частните *земеделски стопанства* на домакинствата, към 1 март 2001 г. в общината има 2 957 земеделски стопанства. Те представляват 74,8% от всички домакинства в общината (3 953 бр.). След последните преброявания към края на 2004 г. се наблюдава тенденция на сериозен спад на броя на частните земеделски стопанства на домакинствата – 1518. Намаляват дребните земеделски стопанства на домакинствата, за сметка на окрупняването на някои стопанства – основно свързани с по-големи трайни насаждения. Притежаваната от земеделските стопанства селскостопанска техника се използва за собствено производство или за услуги на друго стопанство или ферма. Съществуващите напоителни системи са ограбени и разрушени, на много места се използва питейна вода за напояване. Посевите с пшеница, ечемик, царевица и люцерна през последните години намаляват; намаляват и площите с овощни градини – сливи и ябълки. Зеленчукопроизводството е в процес на траен упадък.

И тук, както и в други райони на страната, **животновъдството** се изчерпва с отглеждането само на домашни животни в домакинствата, за лични нужди. Типичният случай е домакинството да отглежда една крава, една свиня и няколко овце и птици, като това е по-скоро част от бита на хората, отколкото дейност, която те смятат за стопанска.

Поземлените ресурси са основен фактор за развитието на земеделието

на територията на община Вършец. Земеделските територии на общината са с обща площ 130 512 дка и съставляват 54,35% от общата територия. Земеделските територии са разпределени в девет землища, а именно: гр. Вършец, вкл. с кв. Заножене, село Горно Озирово, с. Долно Озирово, с. Горна Бела речка, с. Долна Бела речка, с. Черкаски, с. Драганица, с. Спанчевци и с. Стояново.

Обработваемата земя заема 70,74% от земеделските територии и е с обща площ 92 324 дка. Относителният ѝ дял спрямо общата площ на общината е 38,45% /малко под средния за страната – 44,8%/. На човек от населението се падат по 10,2 дка обработваема земя, при средно за страната 6,3 дка/човек.

Земеделските земи в района са предимно сиви горски почви с кисела реакция, с наклони и част от тях са в различна степен ерозирали. Повсеместно явление в района е плоскостната ерозия, която се проявява предимно върху поземлените селскостопански ресурси, дори и при незначителни наклони. Значителна част от обработваемите земи е реално неизползвана, поради раздробяването на многобройни маломерни парчета земя, негодни за механизирана обработка, липса на финансови и технически средства за обработка, торене и растителна защита.

Нивите са с малка площ – 20 811 дка, което представлява 22,54% от обработваемата земя, а размерът на трайните насаждения е общо 9 071 дка (9,83%), в т.ч. 4 827 дка лозя. Най-голяма част от обработваемата земя – 62 442 дка (67,63%) заемат естествените ливади. Обработваемите земи, заедно с мерите и пасищата формират т.н. “стопанисвана земя”, чиято обща площ е 115,7 хил. дка или 48,2% от територията на общината.

Характерно за общината е малкият дял на частните земеделски земи – площта им е 17,9 хил. дка /19,4% от обработваемата земя на общината- нисък показател спрямо останалите райони на страната/. Една от възможностите за провеждане на целенасочена земеделска политика от общината е големият размер на обработваемите земи с т.н. “друга собственост” /почти 40 хил. дка/, които засега по реда на ЗСПЗЗ се стопанисват и управляват от общината. Очевидно тя следва да организира тяхното интензивно оползотворяване в близко бъдеще.

Според размерите, на отделните имоти и техния брой, земеделските земи в общината се разделят както следва:

Площи на имоти – земеделски земи	Обща площ	Имоти	Средна площ на 1 земеделски имот	Относителен дял от общата обр. земедел. площ
от дка до дка	дка	броя	дка	%
до 3	25 746	17 442	1,5	19,73
от 3 до 10	39 364	7 751	5,1	30,16
от 11 до 30	22 463	1 435	15,7	17,21
от 31 до 60	10 658	256	41,6	8,17
от 61 до 100	7 472	99	75,5	5,72
от 101 до 200	10 520	76	138,4	8,06
от 201 до 300	3 995	17	235,0	3,06
над 300	10 294	18	571,9	7,89
Всичко:	130 512	27 094	4,8	100,0

От таблицата е видно, че относителния дял на дребните, разпокъсани и маломерни по площ земеделски имоти около средния за общината размер (тези със средна площ на 1 земеделски имот от 1,5 до 5,1 дка) заема 49,89% от общата обработваема земеделска площ на община Вършец, от които 17 442 бр. имоти (64,38% от общия брой на имотите в общината) са тези с размер до 3 дка. Освен това трябва да се има в предвид, че в земеделските имоти с размери до 10 дка се включват значителна част – 44 509 дка естествени ливади и пасища (68,36% от общата площ на този вид имоти и 34,10% от общата земеделска площ на общината). Едва 19,01% - 24 809 дка са площите обработваема земеделска земя с размери на отделните имоти над 100 дка предполагащи благоприятни възможности за развитието на модерно технологично и интензивно земеделие, особено като се има предвид обстоятелството че 23 074 дка от тях са заети от мери, ливади и пасища.

Поради тези характеристики на земеделските земи в отделните землища и различията в тяхното плодородие, на територията на община Вършец са се оформили две зони на усвояване на земеделските земи, които се отличават съществено по плодородие и местоположение.

В I^{ва} зона – полската и полупланинската част на района на общината са разположени земеделски земи с по-висока стоковост на крайната земеделска продукция, подходящи за развитието на интензивно земеделие и за специализация в производството на ягоди, малини, арония, винени лозя и на някои зърнено-житни култури. В полската част на района на общината са разположени обработваеми земеделски земи, годни за напояване и от тук за постигане и на по-високо плодородие от тях. За тази цел в землищата на с. Драганица и с. Спанчевци има изградени 2 микроязовира и 2 водоема с цел напояване на прилежащите земеделски земи. Ситуирането на микроязовирите

и водоемите благоприятства създаването и на рибовъдни стопанства.

В областта на **растениевъдството** основен дял заемат зърнено-житните култури, а именно: хлябни и фуражни сортове пшеница, ечемик, царевица, овес и различни по видове състав тревни смеси. Почвено-климатичните условия на община Вършец като цяло са благоприятни за отглеждане на ягоди, малини и арония, като общината има дългогодишни традиции в производството на тези култури. С ликвидацията на ТКЗС след 1990 г. значително намаляха площите заети от трайни насаждения (ябълки, сливи, ягоди, малини). През последните 2 – 3 години отново се наблюдава тенденция към увеличаване размера на площите заети с малинови и ягодови насаждения, направени от земеделските производители на територията на общината. На територията на Общината има регистрирана една земеделска кооперация „Малина Вършец 2003” - сдружение на производители на ягоди, малини и арония.

В последно време се наблюдава процес на активно засаждане на вишневи и малинови насаждения. В значителна част те се ползват като суровинна база за предприятието за дълбоко замразяване на плодове **”Елснер Продакт” ООД**, гр. Вършец. Това е перспективна насока на развитие на селскостопанско производство, която завършва с готов продукт и осигурява заетост.

Определящ фактор за разширяване на производството от тези култури са изкупните цени на добитата готова продукция. В тази връзка е целесъобразно бързо да се реализират мерки за подобряване на условията за реализация на произвежданите в община Вършец ягодоплодни култури и за постигането на по-високи продажни цени от местните производители.

Необходимо е да се подчертае, че благоприятните климатични и екологично чисти условия в общината създават предпоставка **за обособяване на района като център на биологично замеделие, осигуряващ суровинна база за преработвателната и хранително-вкусова промишленост с капацитет до 3000 тона малини, 1100 тона ягоди, вишни, сливи, боровинки и други плодове.**

Полското зеленчукопроизводство на територията на общината все още е по-слабо развито, като добиваната от него продукция се използва главно за лични нужди на земеделските стопани.

На територията на общината е изградено модерно хладилно предприятие за изкупуване и преработка на плодове и зеленчуци, което до голяма степен помага на производителите изгодно да реализират продукцията си. Отново следва да се посочи потенциала на **“Елснер продакт” гр. Вършец** - дълбоко замразяване на суровини от селскостопански произходи, организиране на суровинна база в близост до фирмата и оптимизиране и намаляване на високите транспортни разходи при доставката на суровината.

Добра възможност за общината да си възвърне загубените позиции в

областта на овощарството и зеленчукопроизводството са действия именно в тази посока - повишаване на продуктивността и засилване на пазарната ориентация на домашното стопанство, като се подпомогне **развитието на производства и дейности, които да окажат пазарен натиск за развитието на селското стопанство.**

Ниските изкупвателни цени на земеделската продукция също водят до търсене на възможности за преработване на продуктите на място и подобряване на условията за пласирането им. Увеличаването на капацитета на изкупвателните пунктове за плодове и зеленчуци ще създаде условия за гарантиране изкупуването на продукцията.

Неизползван резерв е сертифицирането на земеделските производители и произведената от тях продукция в областта на биологичното екологичночисто земеделие. То би увеличило изкупните цени на произведените плодове и зеленчуци и шансовете за отвоюване на нови пазари.

Таблица 1 - Развитие на засадените площи с трайни насаждения през периода 2001–2005 год.

Години	Мярка	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.
Видове насаждения						
1. Ябълки	дка.					
- плододаващи площи	дка.	91	66	46	-	-
- получена продукция	тона	29,060	40,550	26,840	-	-
- ср. добив от дка	кг	320	614	583	-	-
2. Сливи	дка.					
- плододаващи площи	дка.	412	342	342	180	180
- получена продукция	тона	204,8	164,16	201,7	75,6	18
- ср. добив от дка	кг	500	480	590	420	100
3. Череши	дка.					
- плододаващи площи	дка.	53	53	53	-	-
- получена продукция	тона	15,900	14,200	18,300	-	-
- ср. добив от дка	кг	300	268	345	-	-
4. Круши	дка.					
- плододаващи площи	дка.	35,5	36	16	-	-
- получена продукция	тона	10,65	27,4	8,500	-	-
- ср. добив от дка	кг	300	761	531	-	-
5. Лозя – винени	дка.	2770	2770	2770	2770	2770
- плододаващи площи	дка.	1000	1000	1000	1000	1000
- получена продукция	тона	1074	791	770	561	261
- ср. добив от дка	кг	388	286	278	203	94
6. Малини	дка.					
- плододаващи площи	дка.	125,5	125	125	202	202
- получена продукция	тона	43,9	70,8	105,5	139	121,300
- ср. добив от дка	кг	350	566	844	688	600

7. Ягоди	дка.					
- плододаващи площи	дка.	56	56	56	74	74
- получена продукция	тона	67,2	27,5	37,2	41,44	41,366
- ср. добив от дка	кг	1200	491	664	560	559
8. Лозя десертни	дка.					
- плододаващи площи	дка.	20	20	20	20	20
- получена продукция	тона	8	6	18	10	1,2
- ср. добив от дка	кг	400	300	900	500	60
9. Кайсии	дка.					
- плододаващи площи	дка.	18,8	19	19	-	-
- получена продукция	тона	3,3	-	2	-	-
- ср. добив от дка	кг	330	-	105	-	-
10. Праскови	дка.					
- плододаващи площи	дка.	22	22	22	-	-
- получена продукция	тона	8,11	6,82	6,4	-	-
- ср. добив от дка	кг	360	310	291	-	-

От изнесените данни в таблицата е видно, че през последните две години са излезли от плододаване или унищожени площите с трайни насаждения на редица видове традиционно отглеждани в общината овощки – ябълки, череши, круши, кайсии и праскови, като техните собственици не са предприели мерки за тяхното реконструиране и подновяване.

През същият период почти наполовина са намалели и плододаващите площи на сливовите насаждения, което налага да бъдат предприети необходимите спешни мерки и агротехнически мероприятия за тяхното реконструиране, подновяване и разширяване на площите с нови сливови насаждения от елитни високоефективни сортове, предвид заложената в настоящия план стратегия и мерки за възраждането и устойчивото развитие на овощарството на територията на община Вършец.

Стабилно развитие през анализирания предходен петгодишен период показват трайните насаждения от винени и десертни лозя, малини и ягоди. При тях при бъдещото им развитие е необходимо да се обърне внимание освен на разширяването на площите, но и на засаждането им с елитни високопродуктивни и високоефективни сортове малини, ягоди и лозя, даващи и значително по-високи добиви от дка площ, тъй като средните добиви от дка плододаваща площ на трайните ягодоплодни насаждения и лозята отчетени в таблицата за изминалия петгодишен период са значително под средните добиви от дка в страната реализирани през същия период.

Таблица 2 - Развитие на засадените площи със земеделски култури и зеленчуци през периода 2001–2005 год.

Години	Мярка	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.
Видове зем. култури и зеленчуци						
1. Пшеница	дка.					
- засяти площи	дка.	1250	1035	1580	1370	1405
- получена продукция	тона	341	311,1	273,5	482	430
- ср. добив от дка	кг	260	300	173	352	306
2. Ечемик	дка.					
- засяти площи	дка.	125	60	300	70	70
- получена продукция	тона	25	12,48	39,9	14	18
- ср. добив от дка	кг	200	208	133	200	250
3. Царевица	дка.					
- засадени площи	дка.	507	809	1070	920	1110
- получена продукция	тона	75,8	268,1	544	370,15	448
- ср. добив от дка	кг	150	331,4	508,5	402	404
4. Маслодаен слънчоглед	дка.					
- засяти площи	дка.	-	280	202	750	550
- получена продукция	тона	-	35,84	24,24	93,75	66
- ср. добив от дка	кг	-	128	120	125	120
5. Картофи	дка.					
- засадени площи	дка.	480	323	228	160	130
- получена продукция	тона	285,53	167,96	171	106	45
- ср. добив от дка	кг	594	520	750	659	343
6. Домати	дка.					
- засадени площи	дка.	63	58	81	53	47
- получена продукция	тона	44,1	98,2	103,2	23	14
- ср. добив от дка	кг	700	1693	1274	434	299
7. Пипер	дка.					
- засадени площи	дка.	54,5	82	41	41	41
- получена продукция	тона	21,8	19,95	42,49	18	17
- ср. добив от дка	кг	400	243	1036	439	419

През изминалият предходен петгодишен период 2001–2005 год. според данните от горната таблица устойчиво се е развивало производството на зърнено-житните земеделски култури и маслодайния слънчоглед и като засадени площи и като получена продукция. Реализираният добив от дка засадена площ при зърнено-житните култури през отделните години от периода обаче е под средния добив от дка за съответните култури (пшеница, ечемик и царевица) постигнати през съответните години в страната. Това налага в бъдеще да се обърне сериозно внимание на сортовия състав на посадъчния материал (елитни високопродуктивни сортове посадъчен материал доставен от сертифицирани производители), както и стриктно спазване на съвременните високоефективни технологични изисквания при провеждането на заложените в тях технологични норми при провеждането на отделните видове агротехнически мироприятия.

Данните от таблицата за изминалия петгодишен период показват, че в общината продължава да действа наложилата се трайна тенденция на ежегодно намаляване на зеленчукопроизводството и като засадени площи и като получена продукция. Непрекъснато намаляват и средните добиви от дка засадена площ.

В II^{ра} зона се включват земеделските земи на територията на общината разположени по оградните планини, които се характеризират с ниско плодородие. Значителна част от тях са реално неизползвани, изоставени от собствениците си и пустеещи. Тези земи са подходящи за отглеждане на някои сухоустойчиви растителни култури - каквито са етерично-маслените култури, както и за развитието на пасищно биологично животновъдство и за производство на сено от естествени ливади.

Основните проблеми в съвременното развитие на растениевъдството в община Вършец могат да се обединят в следните насоки:

- Ниско количествено и качествено ниво на механизация в растениевъдството;
- ненаучно торене, основно поради високите цени на торовете. Масово се наблюдава едностранно азотно торене, което влошава качеството на растителната продукция и влияе отрицателно върху качествата на почвите и почвеното плодородие. Не се прилага оптимално калиево и фосфорно торене и това води до ниски добиви и ниско качество на произвежданата земеделска продукция. Разрушени са или липсват напоителни съоръжения;
- липса на достатъчно растително-защитни мероприятия в областта на растениевъдството;
- сортовата структура не винаги е съобразена с почвено-климатичните условия и продължаващата суша;
- неблагоприятните природоклиматични условия в последните години- глобалното затопляне на климата, свързани с промяната на четирите сезона рефлектират неблагоприятно върху цялата агротехнология, отглеждането на култури и сортове устойчиви на студ и суша, подходящи нови машини, които в рамките на няколко дни да извършват комплексно агротехническите мероприятия;
- разпокъсаност, маломерност и отдалеченост на голяма част от земеделските земи, преобладаване на малките лични стопанства с цел задоволяване нуждите на бита. Земеделските производители, които арендуват земя намират затруднения с нотариалните заверки на договорите за ползване на земя поради разпокъсаността на парцелите и големия брой собственици в резултат на връщането на земята на правоимащите. Това им създава трудности при кандидатстване за субсидии по програмите на ДФ "Земеделие";

- липса на съвременни местни борси и тържища за селскостопанска продукция;
- несъответствие между изкупните цени на земеделската продукция и цените на фуражите и услугите на земеделската техника;
- значителен процент пустеещи земеделски земи;
- липса на средства за създаване на нови площи с трайни насаждения;
- липса на реален пазар на земята.

В резултат на реформите в **животновъдството**, изразяващи се главно в ликвидиране на едрите форми на стопанисване на животновъдните комплекси и на пасищата, е налице значителен спад в поголовието на селскостопанските животни. В Община Вършец се наблюдава тенденция на намаляване броя на животните във всички категории стопанства и рязко съкращаване на пазарната ориентация на подотрасъла. След практически пълната ликвидация на формите на концентрирано фермерско животновъдство, в общината преобладава отглеждането на единични бройки или малки стада от животни в личните стопанства на селските стопани. В много случаи местното животновъдство се осъществява при неподходящи хранителен режим, битови и санитарно-хигиенни условия, оказващи значително негативно влияние върху обема и качеството на добиваната от тях животинска продукция. Като стопански субекти на територията на Общината съществуват около десет поголеми ферми за отглеждане на крави и телета, биволи, овце, свине, кокошки-носачки и пилета. Необходимо е да се вземат спешни мерки за привеждането на условията и начина на работа в съществуващите млекосъбирателни пунктове и мандри за преработка на мляко в съответствие с европейските ветеринарни, фито-санитарни и хигиенни изисквания. Това ще позволи продукцията им да отговаря на европейските стандарти и да се предотврати закриването им.

В съответствие със спецификата на района, в подотрасъл говедовъдство се отглеждат предимно породите “Кафяво”, “Черно-шарено” и други местни породи. В овцевъдството приоритет имат кръстоските с по-висока млечност. Има съществен потенциал за развитие на биволовъдството, козевъдството, зайцевъдството, пчеларството и сладководното рибовъдство.

Броят на отглежданите на територията на Община Вършец селскостопански животни и тяхната продуктивност за периода 2001–2004 и към деветмесечието на 2005 г. е съответно:

Таблица 3 - Развитие на животновъдството за периода 2001–2005 год.

Години	Мярка	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.
Видове животни						
1. Говеда	бр.	500	340	540	454	452
- крави	бр.	321	321	388	371	386
2. Биволи	бр.	45	45	65	39	32
- биволици	бр.	27	27	27	23	23
3. Овце	бр.	4623	4635	4285	3983	3 784
- овце-майки	бр.	3712	3717	3560	3685	3 673
4. Кози	бр.	3144	3000	3530	2934	2 847
- кози-майки	бр.	2745	2929	3050	2547	2 538
5. Свине	бр.	481	504	520	415	607
- свине-майки	бр.	20	103	75	68	38
6. Птици	бр.	11450	11850	12870	11568	12 158
- кокошки носачки	бр.	9312	10000	11892	11020	10 625
7. Яйца	хил.бр.	2047	2200	2806	2777	2 166
8. Пчелни семейства - кошери	бр.	512	525	613	585	585
9. Зайци	бр.	690	520	952	1358	1 663
- зайкини-майки	бр.	380	400	387	452	445

Таблица 4 - Средна продуктивност в животновъдството за периода 2001–2005 год.

Години	Мярка	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.
По видове животни						
1. Млеконадой от крава	бр. жив.	321	321	388	371	386
- производство	хил. л.	321	289	349	1376	1 042
- ср. продуктивност	л.	1000	900	900	3710	2 700
2. Млеконадой от биволица	бр. жив.	27	27	27	23	23
- производство	хил. л.	19	19	19	37	44
- ср. продуктивност	л.	720	720	720	1620	1 890
3. Млеконадой от овца	бр. жив.	3712	3717	3560	3685	3 673
- производство	хил. л.	241	242	203	269	354
- ср. продуктивност	л.	65	65	57	73	96
4. Млеконадой от коза	бр. жив.	2745	2929	3050	2547	2 538
- производство	хил. л.	659	644	769	489	257
- ср. продуктивност	л.	240	220	252	192	101

Данните от горните таблици показват, че през изминалите пет години кризата в развитието на животновъдството от предходния период е постепенно овладяна и през анализирания период (2001–2005 год.) животновъдството в общината показва относително устойчиво развитие при отделните видове животни, с което община Вършец е в малко по-добри позиции спрямо останалите общини в селските райони на страната. Особено интензивно през анализирания период се е развивало зайцевъдството – нарастване 2,41 пъти.

Данните от таблицата за средната продуктивност на отделните видове животни за изминалите пет години обаче показват, че е необходимо да се предприемат сериозни мерки за подобряване на породния състав в областта на млечното племенно животновъдство, както и на технологията на отглеждане и изхранване на млечните животни с цел значително повишаване на тяхната продуктивност, тъй като изнесените годишни данни показват, че те значително изостават (особено в говедовъдството и козевъдството) от реализираните средни за страната при отделните видове животни.

Основните проблеми на производителите на животинска продукция са:

- липса на достатъчно средства за нормално развитие. Поради това животните не се хранят достатъчно с концентрирани фуражни смеси, дажбите не са пълноценни, което води до реализиране на по-ниска млечна продуктивност от генетичните възможности на животните.

- ниски изкупни цени на селскостопанските продукти с животински произход.

- недостатъчно подходящи стопански и икономически ефективни породи. Недостатъчно предлагане на племенни животни, което води до невъзможност на земеделските производители да кандидатстват по програмите на ДФЗ.

В резултат на успешно реализиран проект на МЗГ и ПРООН „Устойчиво развитие на селските райони”, в областта на устойчивото земеделие и устойчивото горско стопанство, в Община Вършец през 2003 и 2004 г. се увеличи многократно броя на регистрираните земеделски производители – в момента около 100. Община Вършец е една от шестте общини в страната, определена за прилагане на пилотната схема на МЗГ и ДФЗ за компенсаторни плащания на земеделските производители.

На основата на благоприятните природно-климатични условия в района и след внедряване на подходящи форми на стопанисване и на съвременни технологии, съществуват предпоставки за бъдещо ускорено развитие на **сертифицирано биологично земеделие** като ключово бъдещо направление за селското стопанство на общината. То би могло да обхване производството на екологически чисти ягоди, малини и арония; продукти от животновъдството – овче, козе, краве и биволско мляко и производните им; пчелен мед, както и производството на билки и горски плодове.

2.2. Горско стопанство

Площта на горския фонд на община Вършец е 109 600 дка. Горският фонд заема 45,65 % от цялата територия на общината. Горският фонд на общината се стопанисва от Държавно лесничейство “Берковица”, със седалище гр. Берковица. Средната лесестост на горския фонд на територията

на общината е 40,4%. Около 84% от горите са широколистни.

Горите в района на общината в по-голямата си част са държавна собственост. В резултат на възстановяването на собствеността върху горите и земите от горския фонд, делът на частната собственост се е увеличил до 23,14% /25 360 дка/.

В Горско стопанство “Берковица” е включен горският фонд от община Вършец и от община Берковица. Община Вършец попада в два климатични района на Умерено-континенталната климатична подобласт на Европейско-континенталната климатична област: климатичния планински и нископланински район на Западна Средна България и климатичния район на Предбалкана и високите котловинни полета на Западна Стара планина (дяловете на Берковска планина и Козница), а също и върху част от западните склонове на Врачанска планина. Във вертикално отношение попада в равнинно-хълмистия и хълмисто-предпланинския пояс с надморска височина на горския фонд 198 - 1 785м. (връх Тодорини кукли). Средният наклон на терена е 9,6%.

Лесоустройственият проект на лесничейството осигурява добри предпоставки за стопанисване и ползване на горския фонд. Основните горскостопански дейности, които се развиват в горските територии са: дърводобив, възобновяване и залесяване, реконструкция на слабопродуктивни гори.

Съществувалите по-рано гори от горун, габър, мизийски бук, отчасти липа и кестен постепенно са заменени с келяв габър. От широколистните гори преобладават върба, бук, габър, зимен и летен дъб, цер, бреза, ясика, кестен, а от иглолистните – ела, черен бор, смърч, бял бор. На територията на общината е разположен лесопарк с площ 800 дка, включващ естествена гора от черен бор. Голяма част от територията на общината в източната ѝ част попада в *природния парк “Врачански Балкан”*. Всъщност повечето от природните забележителности на община Вършец са защитени вековни дървета.

Сред горските насаждения растат много билки, като по-значителни са находищата от жълт кантарион, равнец, миши уши, орлови нокти, риган, подбел и др. Има и ядливи гъби.

Гората и откритите площи в общината дават възможност тук да живеят редица животни, които имат стойност за ловния туризъм като яребици, зайци, лисици, диви прасета, сърни и чакали. На практика това дава реална възможност за развитие на ловен туризъм на територията на общината, доколкото за развитие на селски екотуризъм ще са необходими значително повече усилия и време.

Горите дават добра възможност за добив на дървен материал, но напоследък има известно намаление на достигнатия дърводобив. Добитият

дървен материал се изнася извън пределите на общината, с изключение на материала за дървопреработващия цех на ЕТ "Вътко Маринов", гр. Вършец. Развитието на тези дейности също е свързано с производство на завършен продукт и определена заетост.

Голяма част от пашата на добитъка се осъществява в горите. Добивите на сено от горските поляни и ливадите задоволяват до известна степен нуждите на държавното лесничейство и подхранването на дивеча през зимата. От дъбовите насаждения се добива листников фураж. Допълнителни приходи за населението носи събирането на горски плодове и билки.

Според своите функции територията на Горския фонд на общината се разпределя на шест основни групи, а именно: 1) гори със стопанско предназначение; 2) защитни гори и територии, от тях: противоерозионни гори и територии и мелиоративни гори и територии; 3) рекреационни гори и територии; 4) защитени природни територии; 5) исторически места и 6) други гори и територии със специално предназначение.

Стопанисването от Държавно лесничейство – Берковица гори са основен компонент на околната среда и са ключов икономически и социален фактор за развитието на общината. Те поддържат биологичното развитие на района, подобряват климата, регулират водния режим, създават благоприятни условия за развитие на дивеча, представляват важен обект на местния туризъм, отдих, почивка и са украса на природната среда. От тях се добиват значително количество строителна дървесина и дърва за огрев. Горите в общината имат голямо значение за поминъка на местното население. Те осигуряват снабдяване с дърва за огрев (основен вид гориво за отопление на населението на територията на общината) и предоставяне на площи за паша. Дърводобивът, лесокултурната дейност, добивът на диворастващи гъби и горски плодове дават възможност за допълнителни доходи на населението. Горите в района на общината предлагат добра база за развитие и на местното ловно стопанство. Освен описаните дотук функции, горите в района имат и голямо противоерозионно и защитно-водохранно значение.

Действащият Лесоустройствен проект на Държавното лесничейство осигурява благоприятни и надеждни предпоставки за съхраняване, стопанисване и ползване на горския фонд. Основните насоки на организация на горското стопанство в общината, предвидени в проекта, са съобразени с поставената цел по групи гори и земи съобразно функциите им. В горите и земите с основно дървопроизводителни и средообразуващи функции организацията на стопанисването е насочена преди всичко към разширеното възпроизводство на главния продукт – дървесината, а също така запазване и повишаване на чистотата на гората. Проектирани са подходящи сечи и залесявания за осъществяване на тази задача. Стопанисването в защитните и рекреационни гори и земи има за цел непрекъснато подобряване и увеличаване на туристическите им функции, според конкретното им

предназначение. При тях ползването на дървесина е второстепенна задача. В защитните гори (противоерозионни и мелиоративни) основната цел е запазване на съществуващата растителност и почвата, както и ограничаване на ерозионните процеси чрез подходящи мероприятия, запазване на инженерните съоръжения и подобряване на ландшафта около тях. В зелената зона ("Рекреационни гори и територии" и „Курортни гори“) предимство е дадено на здравно-украсните функции на горите и създаване на максимално подходящи условия за туризъм и краткотраен отдих на населението.

Растящото количество и качество на горските масиви може да бъде и една от определящите предпоставки за бъдещото икономическо и социално развитие на общината. Всички гори на територията на община Вършец следва да се стопанисват въз основа на стриктно изпълнение на лесоустройствените проекти. В проектираните бъдещи мероприятия като главна сеч, отгледна сеч, санитарна сеч и сеч за реконструкция следва около 75% относителен дял да имат отгледните и санитарни сечи. Размерът на годишно ползуване в горите следва да се определя от лесоустройствения проект съгласно определените стопански класове.

Освен добив на дървесина сериозно внимание следва да се обръща и на залесителните мероприятия. Начина на възобновяването на зрелите насаждения трябва да се определя конкретно за всяко насаждение в зависимост от типа месторастене, възобновителната му способност, бъдещия видов състав и проведените мероприятия. В горите с дървопроизводителни и средообразуващи функции залесяването трябва да има предимно производствена цел. В горите с особени/специални функции залесяването следва да се проектира с оглед увеличение на защитно-водохранните, защитно-противоерозионните и здравно-украсните им функции.

В горските масиви редовно се правят проверки за незаконна сеч, контролират се пътните артерии, на нарушителите се съставят актове и се налагат наказания. С връщането на гори на техните собственици се осигурява допълнителен доход за развиване на базата на собствен ресурс. За правилното реализиране на лова и риболова на територията на общината е необходимо стриктно да се изпълнява и ловноустройствения проект - като неделима част от лесоустройствения проект. На територията на горския фонд ще се осъществяват и в бъдеще редица странични ползвания – паша на едър и дребен рогат добитък, добив на сено от голите площи, добив на листников фураж при провеждане на сечи и почистване на просеки. Съществуват и сравнително добри условия за добив на билки, горски плодове и гъби. В бъдеще горските територии следва да бъдат използвани по-активно и от гледна точка на потенциала им за развитие на някои алтернативни форми на туризъм /фото-сафарита, наблюдение на редки птици и други/ - при отчитане на европейските изисквания за съхранението, опазването и развитието на горската флора и фауна, както и за екологичното въздействие на горите.

За реализирането на политиката в областта на горите на община Вършец **приоритетите за развитието на горите**, основните програми и проекти в настоящия план ще бъдат насочени към решаването на проблемите в следните области :

Стопанисване и ползване в горите.

Идеална цел 1 : *Да се осигури устойчиво стопанисване на горите, което да гарантира завинаги задоволяване нуждите на обществото.*

В резултат на дискусиите между заинтересованите страни в сферата на стопанисване на горите важно място заема проблема с осигуряването на максимално ефективна, достатъчна като хора и охрана и опазването на горите и горските ресурси от незаконни посегателства. Обществената ангажираност за подпомагане на държавните органи по охраната.

Друг важен проблем в сферата на стопанисването и ползването на горите е липсата на достатъчно и качествени горски пътища и друга инфраструктура за достъп до обектите на промишлен дърводобив. Тази липса предполага преминаването на дърводобивната техника през частни имоти и увреждането на съществуващите трасета (бивши или настоящи пътища в лошо състояние).

Устойчивост. Гарантирането на функциите, които в момента гората изпълнява, както и нейната самоподдържаща и саморегулираща функция предполагат устойчиво управление на горите като цяло. Изразено в обществено полезни функции и ресурси това означава ясно определяне на параметрите на ползването, както и ограничаване и регулиране на тенденции за увеличаване или намаляване на количествата на добиваните сортименти и недървесните горски ресурси. (вкл. местата за отдих, туристическата и друга инфраструктура). По отношение на ползването устойчивостта предполага залагане на приоритетна функция за всяка горскостопанска единица.

Природосъобразно управление на горите. Въвеждането на екоцентричен подход в лесовъдските дейности е особено наложително там където в гората ще се съчетават множество функции. Осигуряването на равномерно площно разпределение на всички класове на възраст и фази на развитие на гората е подход както за осигуряване на устойчивост и природосъобразност, така и за постоянство на количествата и вида на добиваните сортименти и горски продукти. Дори в стопанисването на културите от неместни видове този подход ще доведе до по-висока устойчивост на гората и по-висока рентабилност на добивите. Премахването на реконструкцията като подход за управление на горите на нискобонитетни месторастения и търсенето на безсечищни форми на стопанисване на стопанския клас гори са едни от първите стъпки, които ще се направят в тази посока.

Възобновяване, залесяване - Данни от ДЛ Увеличаването площта на кестеновите гори и лешникови градини.

Естествено възобновяване и Видов състав. Аргументите в подкрепа на естественото възобновяване са ниска себестойност, висока устойчивост на болести, гъби, вредители и замърсявания. Естественото възобновяване предполага по-разнообразен видов състав и промяна на цикъла на дървопроизводство изисква висок професионализъм не само от страна на лесовъдите но и търговците на дървесина. Формирането на стабилен, гъвкав и отворен местен пазар може да гарантира по-широкото използване на различни видове дървесина. Известно е, че много от естествено настаняващите се в отворени котли и прозорци видове (ясен, явор, трепетлика) имат ценна дървесина и по-кратък период за производство на дървесина. Съчетано с ниския разход в периода на възобновяване и отглеждане (естествено възобновяване) и повишена производителност от единица площ (по-пълноценно използване на условията на месторастене, двуетажност

Дърводобив Дърводобива и дървопреработващата промишленост са важна част от икономиката на общината. От една страна има значителен дървесен ресурс, а от друга - голяма част от дървесината, въпреки нарастващото търсене не се оползотворява ефективно. Проблем, възпрепятстващ едновременно работата на ДЛ и фирмите занимаващи се с дърводобив и дървопреработване е липсата на достатъчно професионализъм и съвременна техника при работата в горите. По отношение оползотворяването на дървесината лоша практика е превръщането на широколистните трупи за бичене в дърва или целулоза – най-често поради липса на пазар за букови греди и по-дребни сортименти. В тази област, на местно и регионално ниво, е необходимо поощряване развитието на производствени мощности за пропарване на буковата дървесина, изработване на детайли, мебели и др. които ще повишат принадлежната стойност на дървесината и ще допринесат до по-добро оползотворяване на дървесината.

Развитието на устойчив туризъм в Община Вършец.

Идеална цел 2. : *Да се използват максимално възможностите на горите и другите природни дадености за развитие на различни форми на туризъм*

Използването на горите за отдих и възстановяване на гражданите и гостите на общината е необходимо условие за постигането на такава цел. Необходими са целенасочени усилия за привличане на туристи. Основите за тази дейност се крият в създаването на основна инфраструктура, опазване и използване на природните дадености и местен капацитет за предлагане на качествени услуги. Съществено важно е опазването на неповторимите природни пейзажи и ландшафта покрай главните пътища, около туристическите маршрути и обекти, включително места за настаняване, къмпирене, краткотраен отдих, погледни места и др.

Съгласуването и прецизното предварително определяне на всички обекти свързани с туризма, както и обособяването им като обекти със специални функции в ЛУП са сред най-важните стъпки в тази област.

Яснотата относно техните функции, статут, начини на използване, ангажиментите за поддръжка и ремонт са необходими елементи от процеса на тяхното ефективно управление. Трансграничното сътрудничество със Сърбия в тази област е част от целите на общинския План.

Екология и Опазване на Природата

Идеална цел 3. : *Да се опази биоразнообразието в горите, чрез създаване на зони за защита, опазване на видове и хабитати и въвеждане на природосъобразни системи за ползване.*

Част от тези зони вече съществуват – Предстои изграждането на мрежата НАТУРА 2000 и определяне при необходимост на защитени зони по Закона за биологичното разнообразие.

Защита срещу природни бедствия

На територията на ДЛ около 67 (%) са горите на стръмни и много стръмни терени. Поройни течения, баражи, защитни гори и съоръжения, комбинирани с други функции.

Запазване на биоразнообразието

Опазването на биоразнообразието в горите е първата стъпка към осигуряване на здрава гора – основа за добро естествено възобновяване, природосъобразност при стопанисването на горите и устойчивост на горите и социо-икономическите процеси, свързани с тях. Най-важните елементи на горското биоразнообразие са – площта на горите и антропогенното присъствие; възрастта и структурата на гората; наличието на стари, кухи, гнили и гниеци дървета. Опазването на биоразнообразието в различна степен може да се съчетае с други функции - туризъм, водоохранна, защитна и почвозащитна функция и др. Мерки : острови на старостта, защитени територии, защитени зони, места по НАТУРА 2000.

Управление на водните ресурси - вододайни зони, управление на водите и водоизточници.

Идеална цел 3. : *Водоползването в горите е приоритетна функция.*

Връзки с обществеността, обучение, взаимодействие между институциите, ГИС

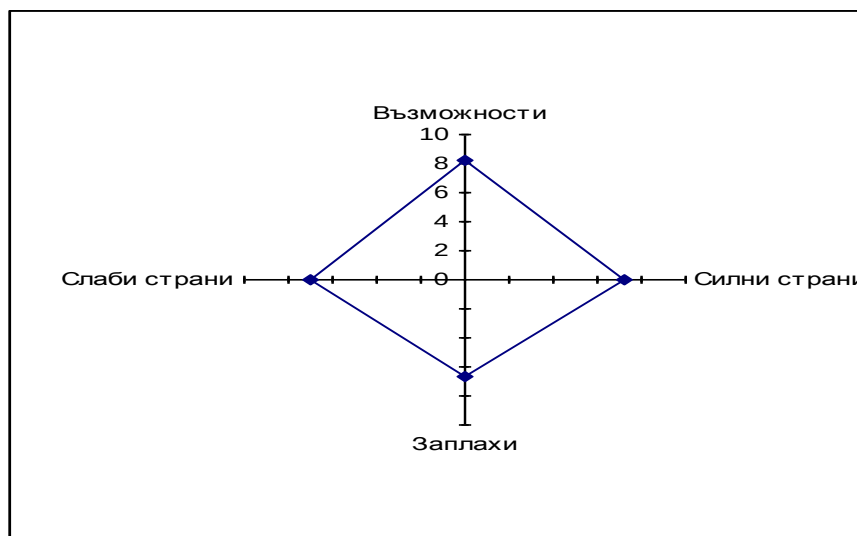
Идеална цел 4. : *Всички намерения за дейности касаещи горите, се изпълняват в съответствие с местните планове и програми за развитие, съгласувано с местната власт и горските институции.*

В тази област е необходимо разширяване на досегашните практики за ВО. Предвижда се създаване на система за споделяне на информацията свързана с управлението на горите. Постоянен поток от информация за горите. Разясняване на ползите, отговорностите, процедурите за ползване за собствениците на гори и подпомагане на кооперирането на дребните собственици.

SWOT - анализ на селското и горското стопанство в Община Вършец

	Тегло	Точки	Оценка
<i>Силни страни</i>	1		7.2375
1. Благоприятни за сертифицирано биологично земеделие почвено-климатични условия и месторазположение	0.35	7.25	2.54
2. Значителен по количество и качество горски фонд, позволяващ ускорено развитие на туризма и дървопреработването в общината	0.25	8	2
3. Традиции, квалификация и специализация на местните земеделски производители и горски специалисти	0.15	6.5	0.975
4. Наличие на местни преработвателни предприятия	0.1	7.5	0.75
5. Наличие на местен и чуждестранен инвестиционен интерес	0.15	6.5	0.975
<i>Слаби страни</i>	1		7
1. Липса на атрактивен реален пазар на земеделската земя	0.2	7.5	1.5
2. Недостатъчна степен на механизация и на използване на торове и пестициди	0.15	6.5	0.975
3. Ниска степен на концентрация на селскостопанското производство	0.1	7	0.7
4. Липса на собствени инвестиционен капитал на производителите	0.1	6	0.6
5. Липса на надеждни външни пазари за крайната продукция	0.3	8	2.4
6. Неорганизираност на местните производители в местни браншови съюзи	0.15	5.5	0.825
<i>Възможности</i>	1		8.2
1. Създаване на условия за атрактивен реален пазар на земеделската земя, позволяващ ускорено развитие на сертифицирано биологично земеделие	0.1	9	0.9
2. Активно използване на значителния по количество и качество горски фонд, позволяващ ускорено развитие на туризма в общината	0.3	8	2.4
3. Създаване на нови трайни насаждения на ягодоплодни култури с качествен посадъчен материал и конкурентоспособен вид и сортов състав	0.2	8.5	1.7
4. Изграждане на пазарна инфраструктура за пласмент на селскостопанската продукция, отговаряща на изискванията на местните и международни пазари и насърчаваща инвестициите в селското стопанство	0.15	7.5	1.125

5. Въстановяване и активно използване на напоителните системи	0.15	8.5	1.275
6. Създаване на конкурентоспособни ферми в животновъдството	0.1	8	0.8
Заплахи	1		6.65
1. Бавно уедряване на собствеността на земеделската земя	0.1	5.5	0.55
2. Влошено качество на ягодоплодното производство в следствие амортизацията на старите трайни насаждения	0.1	6	0.6
3. Невъзможност за привличане на активен инвестиционен интерес	0.25	8	2
4. Недостатъчна активна кредитна политика спрямо земеделието в национален мащаб	0.25	7	1.75
5. Забавяне изграждането на специализирани пазари за селскостопанската продукция	0.2	6	1.2
6. Липса на маркетингова практика за местните селскостопански производители	0.1	5.5	0.55

Основният извод от SWOT-анализа на селското и горското стопанство в Община Вършец може да бъде формулиран по следния начин: На основата на преобладаващите силни страни и възможности е целесъобразно да се предприеме политика на ускорено развитие на сертифицирано биологично земеделие и на пълноценно използване на значителния по количество и качество горски фонд, позволяващ ускорено развитие на туризма в общината.

Препоръчителни мерки (дейности)

Земеделие

Краткосрочни

1. Изграждане на сдружение на производители – на ягодоплодни култури, шипки и овошки.
2. Обучение на заинтересованите земеделски производители в органично отглеждане на характерните за района растителни и животински видове.
3. Компостиране на битовите отпадъци и оборски тор.
4. Изграждане на пункт за изкупуване на земеделската продукция
5. Създаване на предприятия за преработка на продукцията

Дългосрочни

1. Създаване на нови ниши за производство на земеделска продукция и привличане на чуждестранни инвестиции

Животновъдство

Говедовъдство

- Насърчаване използването на семенна течност или закупуването на разплодници от породата Български симентал, Българско родопско, Сиво искърско, Кафяво американско, Джерсей, с оглед повишаване качествените показатели на млякото и увеличаване устойчивостта на животните към по-суровите природо-климатични условия.
- Организиране на специализирани ферми за целогодишно, органично пасищно отглеждане на телета от месодайни породи Хелефорд, Лимузин, Абердин-ангуст и др.,

Овцевъдство

- Насърчаване закупуването от стопаните, или закупуване на разплодници от Каракачанската порода и постепенното обособяване на стадо /стада/ от Каракачанската овца. Възстановяване производството на балкански кашкавал.
- Формиране на козевъдно стопанство съвместно с института за високопланинско животновъдство в гр. Троян, за отглеждането на ангорски кози и организиране пласмента на търсената ангорска вълна на външните пазари.

Зайцевъдство

- Организиране ферма за отглеждане на зайци, произвеждаща пълноценно и диетично месо за ресторанти и магазини.

Пчеларство

- Поощряване създаването на пчелини

- Подобряване на пчелната паша чрез засяване на подходящи култури-есперзета, грах, детелина и др., залесяване с подходящи дървесни видове /липа, акация и др./ имащи стойност за медоносната паша.
- Създаване и регистриране на марка пчелен мед, произведен от пчелините в района и популяризирането му в страната и чужбина.

Коневъдство

- Създаване на стада коне за целогодишно свободно пасищно отглеждане с цел култивиране и облагородяване на пасищата и използването им като туристическа атракция.

Рибовъдство

- Създаване на пъстървово стопанство

Общовалидни краткосрочни задачи

- Организиране на курсове за подготовка на фермери за устойчиво земеделско производство и запознаване с нормативните документи. Обучаване на местни специалисти.
- Стимулиране създаването на сдружения на производителите за съвместна работа, преработка и реализация на пазара.
- Рекламирање на селскостопанската продукция, произведена по органичен начин в брошури, дипляни и др.
- Създаване на марка млечни продукти

Устойчиво управление на горите

Краткосрочни:

- Съхранение на пасищата чрез екстензивно и равномерно ползване. За тази цел е необходимо да се прави редуване на пасищата.
- Съхраняване на зрелите семенни широколистни насаждения и вековни дървета.
- Да се извеждат своевременно санитарните сечи и да се изнася сухата и паднала маса, като се запазват отделни стари и хралупати дървета и някои от падналите дървета.

Дългосрочни

- Създаване на пояси от дървесна и храстова растителност в междините, на границите на имотите, покрай пътищата и покрай водните течения. По този начин ще се подобри снегозадържането при откритите площи и ще се намали ветровата ерозия.
- Организиране на курсове за обучение на частни горовладелци и популяризиране на законовата рамка, свързана с владението на гори и земеделски земи в и извън границите на парка.

Налагането на изборно стопанисване на горите, чрез разнообразяване на видовия състав и възрастовата структура.

2.3. Индустрия и местна икономика

Анализът на сектора “Икономика” в община Вършец е направен на база анкетни данни, поради ограничената възможност да се получи реална статистическа информация. В рамките на проведения анализ целта, която си поставя плана за общинско развитие е да се формулират приоритетите и да се конкретизират мерките, които общината в партньорство с местните бизнес-структури трябва да предприеме, за да се стимулира растежа и реализирането на икономическия ѝ потенциал, като основен двигател за развитие и просперитет във всички останали области на обществения живот.

Основните икономически отрасли развити на територията на общината са:

- хранително-вкусова промишленост /хлебопроизводство, месопреработване, млекопреработване, бутилиране на минерална вода, производство на безалкохолни напитки, дълбоко замръзване на селскостопански произведения и др./;
- електрическа;
- шивашка промишленост;
- химическа промишленост;
- дървопреработвателна.

Около 60% от предприятията в общината са в обслужващата сфера – /44% в търговията, ремонта и услугите и 16% - хотелиерство и ресторантьорство/, 13,6% са в преработващата промишленост и около 2% - в строителството. Само 1% от предприятията са сферата на селското стопанство.

Тази профилираност на предприятията дава отражение на заетостта на работещите - над 90% от фирмите имат персонал до 10 души / характерно за обслужващата сфера /. Така делът на заетите в тази сфера е 38%, а в сферата на индустрията - 21%. Най-голям е относителният дял на заетите в селското стопанство - 40%, макар че делът на предприятията в тази сфера е най-нисък – т. е. хората са заети в личните си стопанства, произвеждайки продукция главно за собствена консумация.

В община Вършец се развива екологично чиста промишленост, незамърсяваща околната среда. Основната стратегическа цел на общината е пълноценното използване на местните ресурси за осигуряване на стабилен поминък и постигане на социална сигурност на населението.

Повечето от предприятията са частна собственост и през последните години изпитват големи затруднения. Преобладаващата част от производителите реализират своята продукция на територията на община Вършец. Малка част от тях, реализират произведената от тях продукция в страната и единици имат сключени договори за износ. Наблюдава се значителен ликвидационен спад на производствени мощности. Амортизираните дълготрайни материални активи и

липсата на нови технологични продукти намаляват конкурентоспособността на значителен дял от работещите предприятия. В резултат на промените през последните няколко години, както и на процесите на приватизация и ликвидация в община Вършец има наличие на значителен свободен сграден фонд и незастроени площи. Липсва приемственост на квалифицираните кадри, поради високата миграция на младите специалисти от общината.

Основни индустриални производители

- „Електростарт” АД – производство на баластни устройства за лапми, трансформатори за малка мощност, инструментална екипировка и нестандартно оборудване;
- ЕТ „Пентоп- Вътко Маринов” – производство на букови маси и столове;
- ЕТ „Йови – Йовка Горанова” – производство на готово дамско облекло по поръчка на фирми от Франция, Белгия, САЩ и др.
- ЕТ „Натекс” – шивашка дейност;
- „Елснер Продакт” ЕАД – замразяване на плодове и зеленчуци;
- ЕТ „Лиди и Б – Лидия Милкова” – производство на колбаси и местни продукти;
- ЕТ „НИК – Николинка Василева”- бетонов възел, бензиностанция и строителство;
- ЕТ „АВИ” – производство на кашони;
- ЕТ „Роси-91 – Йордан Станимиров” производство на безалкохолни напитки;
- ЕТ „Художник – 2000 – Н. Николов”- производство на акварел, темперни бои за ученици и художници, пластелин и др.;
- ЕТ „Кристал – Христо Христов” – производство на закуски и боза;
- ЕТ „Ангел Георгиев” – производство на хляб;
- ЕТ „ВИС – Валери Милчев” – производство на хляб;
- ЕТ „Кентавър – Борис Кръстев” – производство на хляб;
- РПК „Напред” – производство на хляб и закуски;
- ЕТ „ЕМ-СИ – Емил Димитров” – производство на хляб;
- ЕТ „Ангел Пенчев – Иванка” – производство на хляб;
- ЕТ „Христо Тачев” – производство на закуски;
- ЕТ „КИЦ – Истатко Стефанов – Кирил Стефанов” – производство на хляб;
- ЕТ „Тодор Тиманов” – производство на сирене.

Основни браншове на общинската промишленост

Най-голямото предприятие, където са заети около 200 човека, е **“ЕЛЕКТРОСТАРТ” АД гр. Вършец**. То е частно промишлено предприятие за производство на **баластни устройства (дросели) за луминесцентни, натриеви, живачни и металхалогенни лампи**. По настоящем “Електростарт” АД е единственият производител в България и един от най-големите производители на Балканския полуостров за този вид продукти. За

37 години от основаването си през 1967 г. във фирмата са разработени и внедрени повече от 70 нови модела дросели. Като отчита динамичното развитие и потребностите на пазара, всяка година се разработват нови модели с по-добри технически параметри. Във връзка с директива 2000/55/ЕС за енергийна ефективност във фирмата е разработена изцяло нова гама, покриваща високите изисквания на ЕС, за дросели с ниски загуби EEI=B2. Добрият мениджмънт, дългогодишният професионален опит на персонала и отличното техническо оборудване са фактори, които обуславят високото качество на произвежданата продукция. Продукцията на “Електростарт” АД е сертифицирана и отговаря на изискванията на водещи институти и организации като VDE, ENEC, РосТест и др. Заводът е въвел и прилага система за управление на качеството ISO 9001. Затвореният цикъл на производство позволява да се контролира производствения процес до крайния продукт. По-голямата част от изделията на фирмата се реализират на външния пазар, като основните търговски взаимоотношения са с компании от следните страни: Египет, Саудитска Арабия, Турция, Йордания, Кипър, Сирия, Иран, Аржентина, Македония, Полша, Гърция.

В дървопреработвателната промишленост/производство на мебели, осветителни тела и композиции от дърво/, добър прием на вътрешния пазар намира продукцията на ЕТ "Вътко Маринов"- гр. Вършец, където са заети около 60 човека.

Шивашката промишленост е представена с две предприятия - ЕТ "Йови- Йовка Горанова" – с работа на ишлеме на върхно дамско облекло за фирми от Франция, Белгия, САЩ и др, където са заети около 70 човека и “Натекс-2” ООД - шев на върхни дамски и мъжки облекла по поръчка на клиента за вътрешен и външен пазар, където са ангажирани около 50 човека.

Хранително-вкусовата промишленост е представена от частното предприятие с участие на чуждестранен капитал **“Елснер продакт” гр. Вършец**, чието производство е дълбоко замразяване на суровини от селскостопански произход. Заети са около 150 човека. Фирмата произвежда от 2000 до 3000 тона замразени плодове и зеленчуци на сезон с модерна хладилна инсталация. Хладилникът отговаря на изискванията на западните стандарти. За периода 1998-2002г. фирмата е финансирала създаването на 227 декара малинови насаждения. Макар че има сравнително добър прием на външния пазар, липсата на суровинна база в близост до фирмата и лошото качество на закупуваната суровина, както и високите транспортни разходи влошават икономическите показатели на предприятието. Притежава сертификат за качество ISO 9001:2000 и HACCP.

“АРА СБХ Художник”ООД - с. Спанчевци е фирма с дългогодишни традиции в производството на маслени, темперни, акварелни, акрилни бои, моделини, пастели, стативи, рамки, платна и други, които са основни средства и помагала за детски градини, училища, ВУЗ-ове и в работата на художници-

професионалисти. Подържането на високо качество и постоянната разработка на нови технологии и дизайн правят продукцията на фирмата търсена в страната и чужбина. Фирмата успешно изнася в Македония, Русия, Сърбия, Черна гора, Украйна и др., като целта е увеличаване на качеството и обема на производство и навлизане на европейския пазар.

Търговия

В момента в община Вършец има добре развита търговска мрежа от магазини и заведения за хранене и развлечения. Към края на 2004 г. на територията на общината функционират: магазини за хранителни стоки – 30бр., магазини за нехранителни стоки – 24 бр., павилиони за нехранителни стоки – 7 бр., павилиони за хранителни стоки- 8 бр., смесени магазини – 7бр., заведения за хранене и развлечения – 54 бр.

Има пунктове за изкупуване на гъби и билки – 4 бр; пункт за изкупуване на цветни и черни метали; малки дърводелски работилници – 12бр.; бензиностанции и газостанции – 3бр.; автосервизи – 2 бр.; аптеки – 4 бр.; ветеринарна аптека – 1 бр.; селскостопанска аптека – 1 бр. Търговската дейност изцяло е съсредоточена в частния сектор и в обектите на една потребителна кооперация РПК „Напред”.

Благоустройството и комуналната дейност се осъществява от общинска фирма „БКС” ЕООД и труда на временно заети лица по различни програми.

Близостта до Ломското пристанище, непосредствената близост с областния център Монтана с ж.п. гара и съседния областен център Враца с ж.п. гара, прекрасните природни дадености /красива и екологично чиста природна среда и минерални извори/ за развитие на различни форми на туризъм, сравнително добрата инфраструктура, относително ниските цени на земите и действителните усилия на общинска администрация привличат инвеститори, които активно търсят подходящи терени за развитие на производствени мощности.

В тази връзка е целесъобразно да се разработи Проект за изграждане на съвременен „Индустриален парк на община Вършец”, отговарящ на изискванията на европейските фондове за насърчаване на конкурентоспособните малки и средни предприятия. Изхождайки от предпоставките за създаване на конкурентоспособен Индустриален парк в землището на Община Вършец и от опита в тази насока на публичните и частни институции и инвеститори от Европейския съюз могат да се определят основните характеристики на бъдещия Индустриален парк „ВЪРШЕЦ”, а именно:

1. Индустриален парк „ВЪРШЕЦ” може да привлича като клиенти – наематели на обособените терени както местни, така и западноевропейски, далекоизточни и други чуждестранни партньори от групата на средните производствени предприятия, заинтересовани от създаването на високоефективни гъвкави производства на територията на Република

България с оглед износ без ограничения на крайната продукция на европейския пазар - след присъединяването на страната ни към Европейския съюз. По тази причина наред с предоставянето на традиционните административни и комунално-битови услуги трябва да се предвиди създаването на територията на Индустриален парк „ВЪРШЕЦ” на митническо бюро; данъчно бюро; банкови офиси и други подобни институции. Българското законодателство позволява в подобна зона всеки инвеститор да обособи собствен склад под митнически контрол и да се ползва на място – например в гр. Вършец, от предимствата на класическите свободни безмитни зони.

2. Маркетинговите проучвания сочат, че основно място в структурата на партньорите на бъдещия Индустриален парк „ВЪРШЕЦ” ще заемат производството на промишлени и хранителни стоки при прилагане на нови високи технологии; разработването и разпространението на продукти и услуги на информационните технологии; предоставянето на транспортни и логистични услуги с обхват Югоизточна Европа и други подобни предприемачески инициативи. Съществуват благоприятни условия за създаване на производства с преимуществена екологична насоченост, сертифицирани според изискванията на Европейския съюз за биологични производства, за безопасност на храните и други подобни.

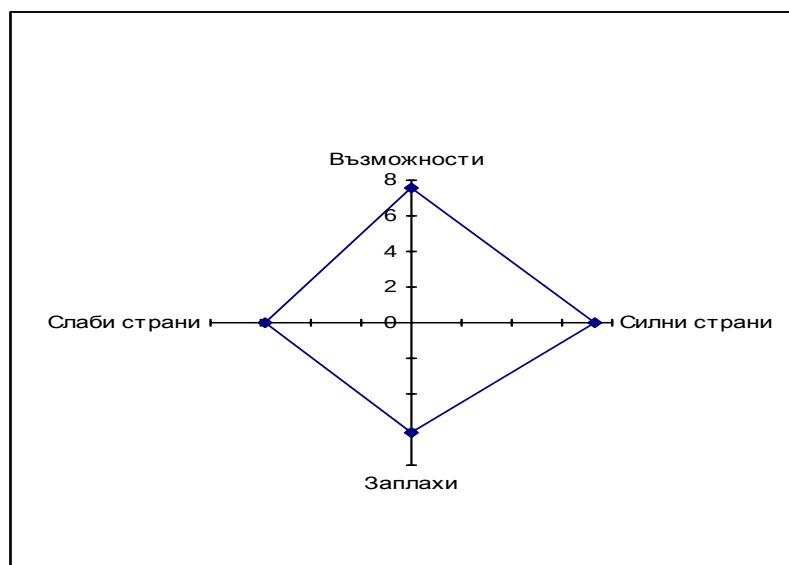
3. Индустриален парк „ВЪРШЕЦ” може да бъде разположен на терен с площ от 500 дка до около 1 000 дка земя в землището на Община Вършец, разпределена на парцели за отдаване под наем в зависимост от нуждите на фирмите. След оформяне на отделните парцели се изгражда вътрешно-транспортната мрежа /пътища и паркинги/. Към всеки парцел следва да се изгради връзка с водопровод, канал, газопровод с природен газ; кабел за електрическа енергия и кабели за телекомуникация със съответната мощност.

4. Концепцията за изграждане на Индустриален парк „ВЪРШЕЦ” трябва да се основава на подхода на единно управление, само с терени предоставени под наем. Това ще позволи по-активното и убедително привличане на институционална и финансова подкрепа от Европейския съюз, основана на публично-частното партньорство с Община Вършец.

5. Изграждането на Индустриален парк „ВЪРШЕЦ” може да бъде реализирано на етапи – в зависимост от интереса на бъдещите клиенти-наематели, осигуреното финансиране и институционална подкрепа от Европейския съюз и българските публични институции.

SWOT анализ на индустрията на община Вършец

	Тегло	Точки	Оценка
<i>Силни страни</i>	1		7.3
1. Изградени индустриални предприятия във важни подотрасли на промишлеността	0.3	8	2.4
2. Наличие на квалифицирана работна ръка за индустриални производства и на местни училища за подготовка на кадри	0.2	7	1.4
3. Наличие на постоянни клиенти на вътрешния пазар за важни местни индустриални предприятия	0.25	6	1.5
4. Поява на конкурентоспособни малки и средни местни предприятия, занимаващи се с индустриално производство	0.25	8	2
<i>Слаби страни</i>	1		5.85
1. Загубени чуждестранни пазари за важни местни индустриални предприятия	0.3	7	2.1
2. Неконкурентоспособно производство на важни местни индустриални предприятия	0.25	6	1.5
3. Производство, несъобразено с екологичните норми и изисквания, проблеми с отпадъците и вредните емисии	0.15	5	0.75
4. Нерационално използване на материалния и трудов ресурс на общината – недостатъчно местни индустриални предприятия в хранително-вкусовата и дървопреработвателната промишленост	0.15	6	0.9
5. Производство, насочено за ограничен и неликвиден вътрешен пазар	0.15	4	0.6
<i>Възможности</i>	1		7.55
1. Привличане на чуждестранни инвеститори и фондове на Европейския съюз за изграждане на Индустриален парк „ВЪРШЕЦ“	0.2	7	1.4
2. Използване на инвестиционен финансов ресурс от различни програми, фондове и банки за ускорено модернизиране на промишленото производство в общината	0.15	8	1.2
3. Активен маркетинг и завоюване на нови пазари за промишленото производство в общината – включително за обслужване на разширяващото се търсене от туризма в общината	0.1	7	0.6
4. Повишаване конкурентоспособността на индустриалното производство	0.15	7	1.05
5. Ефективно използване на местната селскостопанска продукция за развитие на хранително-вкусовата промишленост с оглед задоволяване на разширяващото се търсене на храни от туризма в общината	0.1	8	0.8
6. Създаване на местни сдружения на производителите по браншове	0.15	8	1.2
7. Обучение на персонала в туристическия и промишления отрасъл в общината	0.15	8	1.2
<i>Заплахи</i>	1		6.15
1. Отказ на достъп до финансиране	0.35	6	2.1
2. Нарастване на конкуренцията	0.35	6	2.1
3. Невъзможност за конкурентоспособно производство и загуба на съществуващи пазари.	0.3	6.5	1.95

Основният извод от SWOT-анализа на индустрията в Община Вършец може да бъде формулиран по следния начин: На основата на преобладаващите силни страни и възможности е целесъобразно да се предприемат мерки за бързо разработване на Проект за изграждане на Индустриален парк „ВЪРШЕЦ“ с оглед привличане на чуждестранни инвеститори и фондове на Европейския съюз; за рационалното използване на материалния и трудов ресурс на общината за насърчаване на конкурентоспособните местни малки и средни предприятия с оглед покриване на европейските трудови и екологични норми спрямо промишленото производство и осигуряване на възможности за ефективен маркетинг на промишлената продукция на външните и на вътрешния пазар – включително и за задоволяване на разширяващото се търсене от туризма в общината.

2.4. Туризм и курортно дело

Град Вършец е разположен на 395 м над морското равнище, по живописното течение на р. Ботуня - в прекрасна котловинна местност по северните склонове на Западна Стара планина. Едно от най-големите богатства на общината са изобилните минерални извори, обусловили формирането на Национален курорт с две основни курортни зони – “Вършец” и “Спанчевци/Минкови бани”. Национален курорт “Вършец” се е утвърдил като значителен лечебно-реhabилитационен център в страната. Община Вършец разполага с изключително добър потенциал за развитие на курортното дело и на разнообразни форми на туризъм.

Основните проблеми в съвременното развитие на туризма и курортното дело на територията на Община Вършец се свеждат до липса на финансови

възможности за поддържането на туристическата база от настоящите собственици; ограничени инвестиции в нови туристически обекти; липса на съвременни атракционни обекти за туристите; слабо познаване на района като туристическа дестинация; нисък дял на организирания туризъм и други подобни.

Община Вършец – основно с двете обособени курортни зони, е утвърден туристически център в национален мащаб. В близкото минало (през 80-те години) броят на посетителите и гостите на общината е бил около 2700 човека дневно. След известен период на застой в сектора и рязко намаляване на броя на посещенията и нощувките, през последните две години се забелязва тенденция на икономическо оживление в областта на местния туризъм, като броят на туристите и гостите в общината е между 5 000 и 7 500 човека годишно. През 2004г. годишният брой на нощувките в туристическите обекти в община Вършец е 44 372 бр. нощувки. През лятото на 2005 г. заетостта на хотелите и другите места за настаняване е почти 100%. Същото се отнася до уикендите и ученическите ваканции. В областта на хотелиерството и ресторантьорството има 40 малки стопански единици, което като брой е на второ място в отрасловата структура на икономическия сектор в общината след отрасъл търговия. Легловата база на всички почивни станции, хотели и бази, включително и хижите е около 800 легла, към края на 2005 г. на територията на община Вършец.

Тези фактори благоприятстват развитието на разнообразни форми на туризъм – здравен и балнеоложки, екологичен, планински, селски, ваканционен, зимен, ловен и спортен туризъм и др. Голям е потенциалът за развитие на екотуризъм в Стара планина, както и селски туризъм в селата, където природата е запазена непокътната и има атмосфера на спокойствие и уединение, даваща възможност за непосредствен контакт с природата и отдих. Наблюдава се засилване на интереса и увеличаване броят на жители на страната и чужбина, проявяващи интерес за заселване в селата на общината. За развитието на тези съвременни форми на туризъм, ресурсите на общината все още не са напълно проучени и използвани.

Съществуваща туристическа материална база - туристически обекти, заведения, атракции

Към края на 2005 г. на територията на общината функционират три комплекса за туризъм, отдих и лечение – балнеохотел “Тинтява” в гр. Вършец, собственост на “ПРО” ЕАД /към МТСП/, “Специализирани Болница за Рехабилитация - Национален Комплекс” - ЕАД - филиал Вършец /към МЗ/ и Почивна база “Минкови бани” в с. Спанчевци. В града има изградени две балнеолечебници, като фасадите са реконструирани по проект „Красива България”. Балнеолечебниците са държавни, като едната работи сезонно, а другата не работи и непрекъснато се руши. В курорт Вършец функционират

15 добре оборудвани по-малки или семейни хотела. В общината има 12 ресторанта и механи и 10 кафенета.

- **Хотели**

Курорт Вършец:

- “Специализирана Болница за Рехабилитация - Национален Комплекс” ЕАД - филиал Вършец – лечебно заведение разполагащо със 120 легла целогодишно. 2-ри и 3-ти етаж предлагат непретенциозна обстановка; докато последният 4-ти етаж е модернизирал по програма НОИ и е с комфортна обстановка. Комплексът разполага с ресторант и кафе-аперитив, обособени кътове за отдых и гледане на телевизия. Болницата има традиции за лечение, рехабилитация и профилактика на заболявания през ранния възстановителен период и при хроничната фаза на следните заболявания: сърдечно - съдови - ИБС, хипертонична болест, слединфарктни състояния; заболявания на централната и периферна нервна система - слединсултни състояния, неврози, неврити, дископатии, полиневрити, радикулити, отоневрологични нарушения на равновесието, Болестта на Паркинсон; професионални заболявания - вибрационна болест, хронични професионални отравяния, състояния след продължително боледуване; състояния на умствена и физическа преумора, климакс, бъбречно каменна болест ендокринно - обменни заболявания - диабет, тиреотоксикоза, затлъстяване; заболявания на опорно - двигателния апарат - остеопороза, следфрактурни състояния и други. На пациентите са осигурени денонощно медицинско обслужване от висококвалифициран медицински персонал и комплексни рехабилитационни програми, включващи: апаратна физиотерапия, парафинотерапия, лазертерапия, кинезитерапия - лечебна физкултура, механотерапия, фитнес, масажи, акупресура, диетолечение. Освен природните дадености, пациентите ползват традиционните класически методи на балнеолечение: минерални басейни, минерални вани, специализирани вани, подводен масаж, душева катедра. Приемат се пациенти от цялата страна насочени от лекуващия лекар или съответните специалисти с медицинско направление за лечение и рехабилитация. В болницата са създадени условия за рехабилитация на инвалиди, като инвалиди първа група имат право на безплатна рехабилитация, придружителите ползват същите права. Болницата работи по клинични пътеки по договор сключен със здравната каса, също така се приемат пациенти по програма НОИ.

- Хотел "Тинтява 1" - база на НОИ, част от активите на “Профилактика, рехабилитация и отдых” ЕАД - реновиран през 2004 и 2005 г. с категория три звезди и предлага добри условия за пребиваване и различни пакетни цени за нощувки и хранене, съчетани с лечебни и възстановителни програми в съвременния си SPA център. От тук преди три години стартира и новата програма за профилактика на хронични и професионални болести на НОИ,

която на практика осигурява безплатно настаняване и медицински процедури в неговите бази. Разполага със 112 легла целогодишно, луксозен ресторант и лятна градина, конферентна зала. Основни клиенти са организирани и неорганизиран българи и чужди туристи. Предлагат се екскурзии до близки местности. Комплексът има традиции за рехабилитация и профилактика на следните заболявания: сърдечно – съдовата система, заболявания на централната и периферна нервна система, някои кожни заболявания, състояния след продължително боледуване, състояния на умствена и физическа преумора, затлъстяване, заболявания на опорно – двигателния апарат, следфрактурни състояния, стомашно-чревни и жлъчно-чернодробни заболявания, ендокринно-обменни, гинекологични и други. На клиентите са осигурени медицинско обслужване от висококвалифициран медицински персонал и комплексни рехабилитационни програми, включващи: апаратна физиотерапия, парафинотерапия, лазертерапия, кинезитерапия - лечебна физкултура, механотерапия, фитнес, масажи, акупресура, диетолечение. Освен природните дадености, гостите на комплекса ползват традиционните класически методи на балнеолечение: минерални билкови и тангенторни вани, перлени вани, джакузи с хидромасажна система, подводен масаж, душева катедра и др.

- Хотел "Тинтява 2" - база на НОИ, част от активите на "Профилактика, рехабилитация и отдих" ЕАД - реновиран неотдавна с категория три звезди и предлага добри условия и различни пакетни цени за нощувки и хранене, съчетани с лечебни и възстановителни програми/физиотерапия, фитнес, масажи и ЛФК/. Разполага с 40 легла целогодишно. Основни клиенти са организирани и неорганизиран българи и чужди туристи. Предлагат се екскурзии до близки местности.

- ХК „Учебен център В и К Враца” – гр. Вършец - разполага с 144 легла целогодишно, ресторант, кафе и конферентна зала. Основни клиенти са предимно организирани посетители /ученици и възрастни/. Предлагат се екскурзии до близки местности.

- ХК "Промислено строителство" – гр. Вършец - разполага с 144 легла целогодишно, ресторант и кафе. Основни клиенти предимно организирани посетители /ученици и възрастни/, през лятото туристи за балнеотуризм. Предлагат се екскурзии до близки местности.

- Почивна база "Водопада" - разполага с 22 легла /в бунгала/ сезонно. Основни клиенти са организирани и неорганизиран българи и чужди туристи за балнеотуризм. Предлагат се екскурзии до близки местности.

- Другите места за настаняване в гр. Вършец са предимно къщи и частни квартири отговарящи на места за настаняване с една и две звезди с 4-16 легла за настаняване като повечето са със самостоятелни санитарни възли, TV във всяка стая, предлагащи уютна домашна обстановка и добре обзаведени. Основни клиенти са организирани и неорганизиран българи и чужди

туристи за балнеотуризм.

Курорт "Минкови бани" с. Спанчевци:

- Почивна база "Чайка" - разполага с 39 легла целогодишно, конферентна зала, ресторант и кафе. Основни клиенти организирани и неорганизиран бългaрски и чужди туристи. Предлага се ползването на открит и закрит басейн с минерална вода, фитнес, солариум, сауна, медицински кабинет, масажи, тенис на маса, билиард и др., екскурзии до близки местности.

- Почивна база "Минкови бани" - разполага с 32 легла /бунгала/ целогодишно, ресторант и кафе. Основни клиенти организирани и неорганизиран бългaрски и чужди туристи. Предлага се ползването на открит и закрит басейн с минерална вода, тенис на маса, билиард и др., екскурзии до близки местности.

- Другите места за настаняване в с. Спанчевци са 3 къщи отговарящи на места за настаняване с две звезди с 4-8 легла за настаняване със санитарни възли на етажa, TV във всяка стая, предлагащи уютна домашна обстановка и добре обзаведени. Основни клиенти са организирани и неорганизиран бългaрски и чужди туристи за балнеотуризм.

- Клисурски манастир "Св.Св. Кирил и Методий" – манастирският комплекс разполага с хотелска част със 30 легла, като стаите са със самостоятелен санитарен възел и с TV.

Места за настаняване има в с.Долно Оризово, с.Горно Оризово, с. Горна Бела Речка отговарящи на места за настаняване с една и две звезди с 4-8 легла за настаняване със санитарни възли на етажa, предлагащи уютна домашна обстановка и добре обзаведени. Основни клиенти са организирани и неорганизиран бългaрски и чужди туристи за селски туризм.

• **Ресторанти и други заведения за хранене**

Курорт Вършец:

- Ресторанти - "Тинтява", "Учебен център В и К Враца ", "Лозата", "Митница" – с общо 575/180 на открито/ места;

- Механа "Рай" и "Водопада"- с общо 120/70 на открито/ места;

- Кафе-аператив "Галата" и лятна бирария "При дядо Стефан" – с общо 320/274 на открито/ места;

Курорт "Минкови бани" с. Спанчевци:

- Ресторант - "Минкови бани" – с общо 138/84 на открито/ места;

- Магереница "Клисурски манастир" - с общо 120/80 на открито/ места;

- Скара бира "Клисурски манастир" - с общо 138/120 на открито/ места;

- Скара "Сталин" - с общо 50/22 на открито/ места;

На територията на общината не функционират дискотеки.

След 2004 г. се забелязва процес на увеличаване на инвестициите в изграждането на нови туристически обекти. Към края на 2005 г. гр. Вършец привлича инвеститорският интерес на крупни компании в сферата на

балнеоложкия туризъм. Компания "Матисън и Ко" вече е лансирала свой проект за застроен комплекс на площ от 400 дка – с фамилни къщи, хотели; местни предприемачи изграждат в центъра на града четиризвезден СПА-хотел.

Културно-исторически и природни забележителности с туристически потенциал

В района на Вършец са запазени множество уникални археологически паметници, носещи сведения за богата история, които не са проучени и популяризирани. Възникнал около минерални извори неговата история е свързана с балнеолечението. Най-старият запазен писмен документ за неговото съществуване датира от VI век във византийски хроники с името на крепостта МЕДЕКА /Медикус-лечебен/ единствено селище с такова наименование в Римската империя. Името явно е битувало и преди това, съдейки от предметите намерени от римския период I-III в. В м. "Калето", където все още съществуват руините на древната крепост са намерени медицински и фармацевтични инструменти и плоча за разтриване на лекарства. Предполага се, че този набор от инструменти е на военен лекар, тъй като в тези гарнизони са квартирували военни части, за да опазват важни пътища за Сердика, Бонония и т.н. Според д-р Басанович, по време на царуването на император Антоний Пий 11 Клавдиев легион през 155 г. пр. Хр. е квартирувал в римският град Монтанезиум и е имал за главен лекар Аурелиус Артемо, който е имал безспорно за терапевтичен център "Медека". Друга интересна находка е варовиковата "АРА" с посветителен надпис на излекувал се римски гражданин с минералната вода на "Врещец", оттук и древното име на Вършец - в превод топла, вряла вода.

При изкопни работи при строежа на баните и каптирането на изворите са намерени: останки от римски терми: тръби и малки шестоъгълни плочки-настилка на минерален басейн и др. предмети, оловна тръба с надпис на латински "Император - Цезар Нерва Траян Август, стара зидария и обгорели греди, които говорят за древните традиции на лечение с минерална вода на Вършец. Монетите хвърляни за здраве върху античната настилка се срещат само в Асклепионите / те са изображение на змии и храмове/ също показват, че тук е имало баня-лечебница към храм на Асклепий - бог на здравето, покровител на лечението и изцелителството, символ на подмладяващата жизнена сила. Още повече, че тук е намерена и скулпторна композиция на Телесфор - момчето бог, което е и символ на Вършец - града на здравето. То е тракийско божество. Намерените мортарии /за стриване на билки и други експонати от този период IV-VI в. Говорят, че изворите са били обект на сакралните мистерии на Дионис и нимфите.

Професор Лазар Ванков, проучил основно Вършец и района пише, че минералните извори съществуват от незапомнени времена. За това

свидетелстват още монети с образа на бога лечител Асклепий, колона с образа на нимфа, част от светилище. През по-късен период – 1576 г. в турски документи, Вършец съществува под името Виришнице.

Отново тръгва славата на минералната вода през 1850г. с излекувалия се вършечанин Димитър Ненов Лучков в "топлия гьол". Особеното в лечението е било, че ставало нощем или вечер късно. През деня селянките в "топлия гьол" потапяли конопа си, защото изкисвал по-бързо и ставал по-бял. Някой от тях се "потапяли барбар със сукманите, защото им ставало добре на телесата".

Курорт за елита отпреди век, превърнат по-късно в място за масов народен отдих, сега градчето живее тихо с мечтата да възкръсне като туристически център. Старата баня /1910г./ и Нова баня /1930г./, са построени в стила на късния европейски барок. **Старото банско казино** построено през 1924г. е първото в България, било електрифицирано през 30-те години и да въртят трите рулетки в него идвали богати гости по Дунав и принц Кирил /сигурно затова го наричат и царско/, а във виенския му салон се вихрели се танци. Всичко това може да се види в Общинският музей на гр. Вършец.

Римски калета - в района на Вършец има останки от изградената през ранното средновековие римска сигнално-охранителна система. Тя е включвала крепости, разположени на високите хълмове по пътя Бонония – Монтанезиум – Сердика. Сигналите са се предавали чрез запалване на огньове, които са се виждали надалеч в цялата околност. Някои от тези крепости са били водоснабдени и са представлявали истински градове със стратегическо разположение в подстъпите на планината. Днес са запазени останките от четири калета около днешните села Долно и горно Озирово, Драганица и Черкаски, Спанчевци и кв. Заножене. Те не са достатъчно проучени от археолозите, но от години са обект на иманярски интерес.

Християнски храмове с историческа, културна и художествена стойност и представляващи важна предпоставка за развитието на активен културен туризъм са Храмове "Св. Георги" – с. Вършец; "Св. Възнесение" - гр. Вършец; "Успение Богородично" – с. Горно Оризово; "Св. Параскева" - с. Драганица; "Успение Богородично" - с. Черкаски; "Св. Димитър" - с. Долна Бяла Речка; "Архангел Михаил" - с. Спанчевци; Клисурски манастир "Св.Св. Кирил и Методий" и Мътнишки манастир "Св. Николай".

Забележителности в гр. Вършец са: Общински музей - експозицията съдържа 4 раздела: "Античен", "Археологически находки и монетна колекция", "Балнеология" и "Етнография"; Градска художествена галерия-разполага с 664 платна и 27 скулптури от дърво, глина и гипс; Архитектурен ансамбъл Баните – парк "Слънчева градина"- комплексът обхваща няколко сгради - архитектурни паметници на културата в стила на късния европейски барок, разположени сред зеленината на създадената през 1934 г. **Слънчева градина**; Градски лесопарк- създаден е в началото на миналия век (1911-1912г.) с доброволния труд на местните хора под ръководството на първия

бански лекар д-р Дамян Иванов. Паркът заема площ от 800 дка и е втори по големина у нас след Борисовата градина в София; Романтичният булевард на чинарите и Секвоя Гигантея - Дърветата са на възраст почти 100 години.

Населението в района е съхранило самобитния си фолклор, запазени са множество традиции, обичаи, песни и легенди, които се интерпретират от съществуващите танцови състави и самодейни фолклорни групи, спечелили множество международни награди. Провеждат се и традиционни културни празници: «Лазаровден» - празник на нивите, пасищата и горите – ежегодно през м.април; “Цветница” – празник на цветята, природата, красотата и здравето – ежегодно през м.април; “Св. Георги-Победоносец” - храмов празник и събор на града – ежегодно през м.май; Фестивал на спомените с международно участие – ежегодно през м.май; Традиционен пленер на изкуствата – ежегодно през м.юли; Празник на курорта, минералната вода и балкана – ежегодно през м.август; Преглед на художествената самодейност – ежегодно през м.ноември; Коледни празници – ежегодно през м.ноември; Трифон Зарезан – празник на плодородието и виното – ежегодно през м.февруари.

Целесъобразно е по инициатива на Община Вършец съществуващите културно-исторически забележителности с туристически потенциал своевременно да бъдат адаптирани с оглед ефективно насърчаване на културния туризъм в общината. Важна насока в тези усилия е към всяка културна забележителност да се проектират и изградят удобни пътища, посетителски пунктове и съвременни съоръжения за обслужване на туристите.

Природни забележителности и феномени

От юг Вършецката котловина е оградена от рида Козница – под това име е известно главното старопланинско било между Петроханския проход и ниската Дружевска седловина. На много места денудационните сили са разрушили и отнесли характерните за района варовици – разкрили са гранитната ядка по северните склонове и са извадили на показ червените мезозойски пясъчници и конгломерати по билото. От запад на изток се редят върховете Мала Козница, Козница, Червени камик, първенецът Тодорини кукли, Мали и стари Лом, Калугерска кукла, Малка кукла, Голям и малък Щавеляк. На север Козница спуска към Вършецката котловина няколко рида, които надиплят стръмния склон и оформят леглата на многобройни буйни потоци и рекички.

Северните склонове на Козница са обрасли с букови гори. Само в най-високите им части тук-там се тъмнее смърч. Билото и горната част на южните склонове са заети от обширни пасища. Климатът, поради голямата надморска височина, е планински. Установени са 452 вида растения, което представлява почти 15% от познатите у нас видове. Богата някога фауна (особено едрият дивеч) е обедняла. Сега се срещат сърната, дивата свиня, заекът и лисицата.

Птичий свят е представен от гарга, орел, врана, качулата чучулига. В бистрите води на реките играе пъстърва.

В зелените гънки на планината, под ромона на кристалните води са се обособили многобройни местности, където жителите и гостите на Вършец могат да се отправят на едnodневен излет или да останат по-дълго, ако си вземат палатка. По известни местности са: Върх Тодорини кукли, Местност Зелени дел, Местност Водопада, Местност Бялата вода,

На изток Вършецката котловина е оградена от Страшерския дял на Врачанска планина, който се издига във формата на равнобедрен триъгълник между реките Лева, Черна и Ботуня. Откъм Вършец обликът му се определя от страховитите скални отвеси на върховете Котля и Страшери (1215 м). Това е типично карстов район – хълмисто плато със средна надморска височина 1000 м. и стръмни склонове към долините на оградните реки (ср. н. в. 400 м.). В Страшерския дял са проучени 79 пещери и пропасти, някои от които са най-дълбоките (дълбочина над 100 м) и най-красивите в нашата страна, като по-известни са: Соколска пещера, Пещера Кръста, Местност Барките, Пещерен комплекс Кална Мътница, Палеонтоложкото находище и Местност Испийски кладенец.

Голям е потенциалът за развитие на селски туризъм, екотуризъм и за изграждането на атрактивни туристически маршрути и екопътеки на територията на общината, където природата е запазена непокътната и има атмосфера на спокойствие и уединение, даваща възможност за непосредствен контакт с природата и за пълноценен отдих. Природните дадености и географското разположение на общината – в относителна близост до столицата София, предлагат отлична перспектива за интензивно развитие на ловния и риболовния туризъм – които понастоящем се осъществяват спонтанно. Добра предпоставка за развитие на културен туризъм са скалните образувания и пещерите, палеонтоложкото находище, десетките археологически паметници от различни времена и епохи, манастирите, църквите и читалищата в населените места в общината, съхраненият фолклор и традиции на местното население.

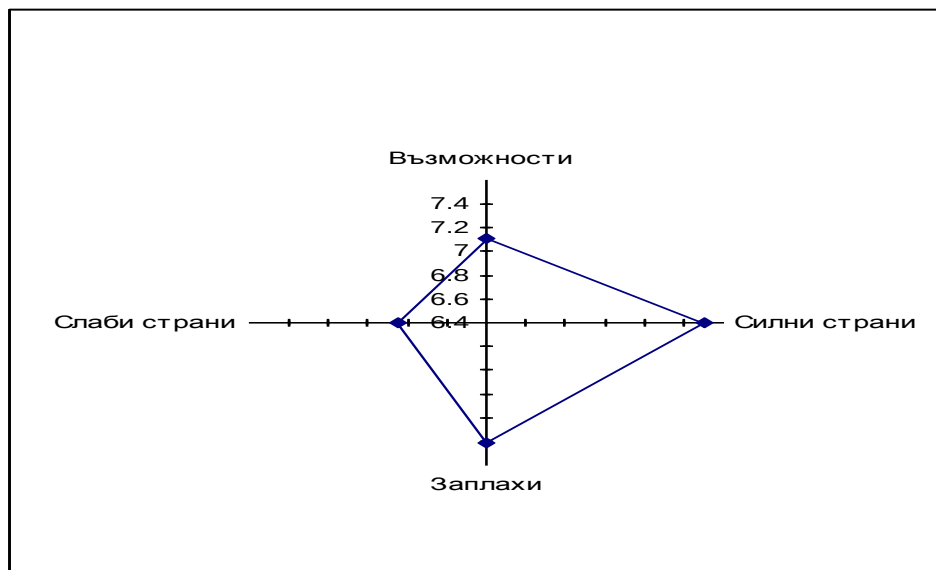
Важен фактор за бъдещото развитие на рекреацията и туризма е уелото използване на **уникалния лечебен климат с минерални води** на Община Вършец и е ключов мотив за превръщането на общината във водеща в национален и международен мащаб туристическа дестинация. Уникалните природни дадености на района, произтичащ от съчетанието на неголяма надморска височина (395м.) с мека зима и хладно лято и с подходяща за профилактика и лечение влажност, е с доказано благоприятстващо въздействие за профилактиката и лечението на широк кръг заболявания.

Уелото използване на горепосочените благоприятни фактори е важна предпоставка за ускореното развитие на разнообразни форми на взаимнодопълващ се туризъм в Община Вършец – балнеоложки, риболовен и

ловен туризъм, екологичен, селски, културен, спортен, ваканционен и други и за повишаване на инвестиционната привлекателност на общината в сферата на рекреацията и туризма. За развитието на тези съвременни форми на туризъм обаче съществуващите туристически ресурси на общината все още не се използват пълноценно, въпреки че в периода 2003-2005 г. се наблюдава засилен интерес на български и чужди граждани към закупуване на къщи и парцели в населените места на общината.

SWOT анализ на развитието на туризма в община Вършец

	Тегло	Точки	Оценка
Силни страни	1		7.5
1. Наличието на изключително благоприятни природни ресурси за развитие на туризма: релеф, климат, биоразнообразие, гори, пейзажи, защитени местности.	0.3	7	2.1
2. Геотермални извори и уникалните лечебни свойства на минералната вода.	0.2	8	1.6
3. Утвърден туристически център, с дългогодишни традиции в предоставянето на туристически услуги и изградени множество туристически бази – почивни станции, вили, хижи.	0.3	8	2.4
4. Наличие на инвестиционни проекти за нови хотели и туристически обекти.	0.2	7	1.4
Слаби страни	1		6.85
1. Недостатъчно развитата и изградена техническа инфраструктура – пътища, обществени площи и други.	0.25	7	1.75
2. Недостатъчна реклама на туристическия ресурс в общината.	0.2	7	1.4
3. Недостатъчно инвестиции в сектора, липса на средства за реконструкция и модернизация на туристическите бази.	0.2	6	1.2
4. Липса на взаимодействие между собствениците на туристическите обекти.	0.15	6	0.9
5. Липса на допълнителни туристически атракции и възможности за пълноценно прекарване на свободното време на туристите.	0.2	8	1.6
Възможности	1		7.1
1. Подобряване на общинската инфраструктура в курортите, включително обществените площи.	0.25	7	1.75
2. Привличане на крупни инвестиции в туристическия сектор.	0.25	7	1.75
3. Повишаване на рекламата за местния туристически продукт и за туристическите ресурси в общината и създаване на допълнителни туристически атракции.	0.3	8	2.4
4. Развитие на алтернативни форми на туризъм.	0.2	6	1.2
Заплахи	1		7.4
1. Конкуренция на други курорти и туристически обекти в района и областта, които да привлекат част от туристопотока.	0.3	8	2.4
2. Липса на средства в общинския бюджет за подобряване на инфраструктура.	0.25	8	2
3. Привлечените инвестиции за изграждане на нови туристически обекти и за модернизиране на съществуващите са недостатъчни.	0.15	6	0.9
4. Нежелание и недостатъчна мотивация у собствениците на туристически обекти и институциите на всички нива за съвместна работа и подобряване на взаимодействието.	0.3	7	2.1

Основният извод от SWOT-анализа на развитието на туризма в община Вършец може да бъде формулиран по следния начин: На основата на преобладаващите силни страни и възможности е целесъобразно да се предприеме агресивна политика на ускорено развитие на туризма чрез разработването и осъществяването на цялостна **СТРАТЕГИЯ ЗА ХАРМОНИЧНО РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА В ОБЩИНА ВЪРШЕЦ**, диференцирана в четири основни зони за активен туризъм на територията на община Вършец, профилирани по предлагането на конкурентоспособни туристически продукти. Това специфично райониране следва да се отчита като водещ инвестиционен интерес на община Вършец при разработването, съгласуването и приемането съгласно изискванията на Закона за Устройство на Територията на нов Общ Териториално-Устройствен План на общината, отчитащ потребностите на насърчаването на отдиха, туризма и курортното дело като водещ приоритет на Плана за развитието на община Вършец през периода 2007-2013 г.

3. АНАЛИЗ НА ТЕНДЕНЦИИТЕ И ПРОЦЕСИТЕ В СОЦИАЛНАТА СФЕРА

3.1. Анализ на демографското развитие на община Вършец

Демографското развитие на общината през последните години се обуславя от множество фактори, съпътстващи периода на преминаване на страната към пазарна икономика – осъществяване на аграрната реформа, реституцията, приватизацията, реформата в здравеопазването и образованието и съпътстващата ги безработица.

Населението на община Вършец по данни от последното преброяване през 2001 г, наброява 9 920 чов., като основната част – 7271 чов. (73,3% от населението) е съсредоточена в центъра на общината гр. Вършец. Селата са много малки, като дори в по-големите от тях (с изключение на с. Долно Озирово – 532 чов.) населението е под 500 човека.

Населението на община Вършец към 31.12.2003 г. е 9 445 души – 5,44% от населението на област Монтана към същата дата. Към 09.02.2005 год. жителите на общината с постоянен адрес на територията ѝ са 9 608 души, а с настоящ адрес в община Вършец – 9 240 човека. Разпределението на това население по населени места в общината е, както следва:

Населено място	Постоянен адрес				Настоящ адрес			
	общо	н.адрес в населено място	н.адрес н.м. от общината	н. адрес извън общината	общо	п. адрес в населено място	п.адрес н.м. от общината	п. адрес извън общината
гр. Вършец	7413	6750	42	621	6937	6750	11	176
с. Горна Бела Речка	81	77	0	4	87	77	2	8
с. Горно Озирово	365	347	1	17	414	347	5	62
с. Долна Бела Речка	114	108	2	4	124	108	6	10
с. Долно Озирово	477	456	2	19	509	456	14	39
с. Драганица	312	286	3	23	302	286	1	15
ман. Клисурски манастир	2	2	0	0	3	2	0	1
с. Спанчевци	433	404	0	29	427	404	11	12
с. Стояново	69	65	2	2	72	65	2	5
с. Черкаски	342	321	3	18	365	321	3	41
общо за общината	9608	8816	55	737	9240	8816	55	369

Тенденцията на постепенно намаляване и на относително стабилизиране на движението на броя населението на общината по постоянен адрес се наблюдава в целия предходен шестгодишен период (2000–2005 год.).

Движение на броя на населението на общината по постоянен адрес през периода 2000–2005 год.

Населени места	01.08. 2000 г.	16.07. 2001г.	29.07. 2002 г.	28.07. 2003 г.	03.08. 2004 г.	09.02. 2005 г.
гр. Вършец	8297	8028	7710	7551	7483	7413
с. Горна Бела Речка	80	88	87	87	84	81
с. Горно Озирово	464	466	416	386	373	365
с. Долна Бела Речка	157	146	139	126	114	114
с. Долно Озирово	461	502	495	491	478	477
с. Драганица	348	358	346	342	322	312
ман. Клисурски манастир	0	0	0	0	2	2
с. Спанчевци	429	462	457	440	431	433
с. Стояново	91	97	87	83	72	69
с. Черкаски	370	398	383	369	354	342
Общо:	10697	10545	10120	9875	9713	9608

През същия предходен шестгодишен период при относително стабилното и минимално намаляване на населението на общината по настоящ адрес в периода 2000 – 2003 год., засилено намаляване на броя на това население с около 600 човека годишно за 2004 год., в последната 2005 год. се наблюдава тенденция на увеличение на броя на това население с 333 души.

Движение на броя на населението на общината по настоящ адрес през периода 2000–2005 год.

Населени места	01.08. 2000 г.	16.07. 2001г.	29.07. 2002 г.	28.07. 2003 г.	03.08. 2004 г.	09.02. 2005 г.
гр. Вършец	7276	7301	7236	7130	6809	6937
с. Горна Бела Речка	121	104	99	93	80	87
с. Горно Озирово	483	456	430	408	354	414
с. Долна Бела Речка	166	149	140	127	106	124
с. Долно Озирово	557	531	518	517	464	509
с. Драганица	371	353	331	326	295	302
ман. Клисурски манастир	3	2	2	0	2	3
с. Спанчевци	476	461	452	430	401	427
с. Стояново	104	98	90	82	67	72
с. Черкаски	430	413	402	387	329	365
Общо:	9987	9868	9700	9500	8907	9240

В исторически аспект се наблюдават няколко периода в *демографското развитие* на Община Вършец и настъпилите значителни промени в броя на населението на общината и на отделните населени места.

Динамика на населението на Община Вършец за периода 1934-2005 г.

Населено място	1934г.	1946г.	1956г.	1965г	1975г	1985г	1992г	2001г	2005г
гр.Вършец	4065	4407	5046	5373	6865	7413	7635	7271	7413
с. Горна Бела Речка	634	649	518	283	194	149	151	122	81
с. Горно Озирово	1925	1934	1739	1411	1160	864	719	478	365
с. Долна Бела Речка	816	822	619	371	302	219	183	147	114
с. Долно Озирово	1106	1255	1228	1034	988	725	633	532	477
с. Драганица	825	1003	998	969	775	606	494	370	312
Клисурски манастир	21	20	50	9	10	5	2	4	2
с. Спанчевци	830	891	882	752	702	642	576	460	433
с. Стояново	357	380	341	288	228	180	124	116	69
с. Черкаски	1149	1331	1322	1164	895	678	549	420	342
Всичко:	11728	12692	12743	11654	12119	11481	11066	9920	9608

Анализът на данните изнесени в горната таблица за динамиката на развитието на населението на територията на община Вършец и съставните ѝ населени места за периода 1934–2005 год. показва: непрекъснато нарастване на населението на общината в периода 1934 - 1956 год., задържане и постепенно намаляване на интензитета на това нарастване в периода 1956–1992 г. и налагане на тенденция на постепенно намаляване на населението на общината в периода 1992 - 2001 год. – намалението за периода е 1 146 чов. и относителното му стабилизиране около 9 500 чов. в последния петгодишен период (2001–2005 год.). Същевременно се наблюдава значително и непрекъснато нарастване на населението на общинския център гр. Вършец в периода до 1992 г., дължащо се на икономическото му развитие в този период и значителната вътрешна миграция от селата към общинския център. Тенденцията на постепенно намаляване на населението на общинския център в периода след 1992 год. и относителното му стабилизиране около 7 300 чов., се дължи основно на интензивната външна миграция на млади хора и специалисти от общинския център към по-големите градове в областта и страната – основно към гр. София, гр. Берковица и извън страната, с цел окончателното им заселване там. Стабилното демографско развитие на селското население в съставните села на общината в периода до 1956 г. (за с. Черкаски и с. Долно Озирово до 1965 г., а за с. Горно Озирово до 1975 г.) е заменено с тенденция на постепенно, а в някои села и на драстично в пъти (с. Горна Бела речка – 7,83 пъти, с. Долна Бела речка – 7,16 пъти, с. Стояново – 5,5 пъти) намаление на селското население, която се наблюдава и понастоящем.

Статистическите данни за населението на община Вършец показват два

периода на настъпили значителни промени в демографското развитие на общината - както в броя, така и в структурата на населението през последните 15 години.

Делът на градското население спрямо общия брой на населението на община Вършец за периода 1992 – 2005 год. непрекъснато се увеличава от 69,0% през 1992 год. на 73,3% през 2001 год. за да достигне към настоящия момент е 77,15%. Той е малко по-висок от средния за страната – 69,5%.

Общо населението на селата през 1992 г. е 3 431 души (т. е. 31,0% от общото население на общината); през 2001 г. – 2 649 души (т.е. 26,7% от общото население). Към 31. 12. 2005 г. населението на селата към общ. Вършец е 2 195 души, т. е. 22,85% от общото население на общината. Сравнително благоприятно демографско развитие за анализирания период (2001–2005 г.) има в с. Спанчевци, незначително е намалението на населението в други три села (с. Долна Бела речка, с. Г. Бела речка и с. Стояново) и с най-значими демографски загуби са две села от състава на общината (с. Горно Озирово и с. Черкаски), като първото от тях е намаляло за периода с 113 човека – с 30,96%.

През последния анализиран 5 годишен период (2001 – 2005 г.) в развитието на населението на общината не се очертават съществени изменения в демографските тенденции наложени се след последното преброяване на населението извършено на 04.12.1992 год. Общото население на общината се движи в границите от 9 920 души за 2001 г. до 9 608 души за 2005 г., в т.ч. за град Вършец, съответно 7 271 души (2001 г.) и 7 413 души (2005 г.) и в съставните села, съответно 2 649 души (2001 г.) и 2 195 души (2005 г.). За Община Вършец гъстотата на населението е 40 души/кв.км.

Друг съществен миграционен поток освен външната миграция на млади хора и специалисти извън границите на общината – в големите градове на областта, страната и извън страната, е миграционния поток от околните селски райони – с. Горно Озирово, с. Долно Озирово, с. Черкаски и др. към Общинския център – гр. Вършец. В последните години се наблюдава затихване на миграционната интензивност от селата към града и дори се наблюдава връщане на една част от населението в селата, както и заселване в тях на граждани от големите градове и чужбина.

Последните няколко години се характеризират и със силно изразена ежедневна миграция – пътуване на населението извън границите на общината към по-големият съседен град Берковица, както и към някои други съседни общински центрове и областния център.

Намаляването на броя на населението, в следствие на отрицателния прираст и външната миграция, водят до характеризирането на структурата на населението като регресивен тип структура – начален стадий.

Характерно за **възрастовата структура** е, че продължава процесът на застаряване на населението на общината - което се наблюдава както за област

Монтана, така и за страната като цяло.

	под трудоспособна възраст	в трудоспособна възраст	над трудоспособна възраст
общ. Вършец	17,5%	41,2%	33,3%
обл. Монтана	15,9%	52,3%	31,8%
Р България	16,8%	58,3%	24,9%

Възрастовата структура на населението на общината показва неблагоприятни изменения и е силно влошена – висок дял на възрастното население и нисък относителен дял на младите контингенти (до 18 г.). Делът на старите хора е близо 2 пъти по-висок от този на младите. Особено изразено е това в някои от селата, където живеят предимно стари хора.

Коефициентът на възрастова зависимост за общината /отношението на броя на децата под 15 години и възрастните над 65 години към населението между 15 и 65 години/, е изключително висок /66,8/.

Към края на 2003 г. относителният дял на населението под трудоспособна възраст е 17,5% от общия брой на населението на общината, относителния дял на трудоспособното население е 41,2%, а относителния дял на над трудоспособното население спрямо общия брой население е 33,3%. Върху обхвата на трудоспособната възраст влияние оказват както промените в броя на населението в отделните възрастови групи, така и законодателните промени във възрастовите граници на трудоспособната възраст след 2000 г.

Естественото движение на населението е един от основните компоненти, оказващи влияние върху динамиката на неговото развитие и възрастовата му структура. Бавният ръст на раждаемостта и покачването на смъртността доведе до твърде неблагоприятни изменения на показателя „естествен прираст“, който е с отрицателни стойности. Статистическите данни за сключените бракове, родените и починалите на жители на община Вършец за последните 6 години са следните:

Година	Бракове	Родени	Починали	Естествен прираст
2000	25	97	211	-114
2001	25	98	174	- 76
2002	22	74	206	- 132
2003	15	79	219	- 140
2004	13	86	207	- 121
2005	19	76	193	- 117

Както е видно от данните през периода ежегодно са се раждали между 74 и 98 деца (през последната 2005 г. са родени 76 деца, т.е. *коэффициент на раждаемост* – 7,91‰). По-високата раждаемост на градското население (ежегодно от 74 до 90 деца) в сравнение на тази на селското (ежегодно от 2 до 11 деца), се дължи на неговата по-благоприятна възрастова структура и по-високия дял на родилните контингенти.

На територията на общината през анализирания петгодишен период **смъртността** ежегодно е над 2 пъти по-висока спрямо раждаемостта. Развитието на процесите на смъртност в общината са близки до средните за страната, и най-вече по отношение на селското население. Детската смъртност в община Вършец в последните години е сведена до нула. Според експертно медицинско изследване причините за високата смъртност на територията на общината могат да се обобщят в 5 основни групи: а) Болести на кръвообръщението – миокарден инфаркт, мозъчни инсулти. Все по-често те засягат и хора в млада възраст, а първата им проява при мъже във възраст 40 – 50 години води до загуба на трудоспособността; б) Ракови заболявания; в) Болести на дихателната система; г) Травми и отравяния и д) Болести на храносмилателната система. Като сериозен фактор за голяма част от заболяванията може да се посочи неправилния начин на живот и хроничния стрес в условията на икономическа рецесия.

Естественят прираст на населението се формира от раждаемостта и смъртността. По-големият брой на умиранията, отколкото на ражданията предопределя отрицателния естествен прираст на населението на общината (-117 души през последната 2005 г.). През последните шест години естествения прираст бележи тенденция на стабилизиране на стойностите му средно за периода около минус 117 човека. Този отрицателен естествен прираст е свързан с останалите демографски характеристики и преди всичко с възпроизводството на населението на общината. Следва да се отбележи, че и на национално ниво протичащите процеси, свързани с естествения прираст на населението също очертават отрицателни стойности.

Механичен прираст на населението на община Вършец. Съществен момент в демографското развитие на община Вършец на фона на всеобщата картина за страната е интензивната външна миграция, породена от безработицата и неблагоприятните социално-икономически условия. Трудно е да се посочат конкретни статистически данни в това отношение, тъй като в системата на гражданската регистрация не се получава официална информация от чужбина. По неофициални данни нараства броя на емигриралите извън страната цели семейства, като голяма част от тях са представители на интелектуалните ресурси на общината – лекари, инженери, икономисти и др. Освен към чужбина този процес се наблюдава и във вътрешната миграция – поради липса на възможност за реализация на територията на общината се наблюдава интензивен поток от млади

специалисти и експерти към по-големите градове с цел окончателното им заселване там.

Друг миграционен поток е потокът от околните райони – с. Горно Озирово, с. Долно Озирово, с. Черкаски към центъра на общината град Вършец. В последните години се наблюдава затихване на миграционната интензивност от селата към града поради изчерпване на трудовите ресурси от селските райони в по-активната им възраст и с по-високото образователно равнище. Намаляването на миграцията се дължи и на увеличената безработица в града, проблемът с жилищното осигуряване и скъпата издръжка. Отрицателният механичен прираст на населението на гр. Вършец през последните две години е по-голям (– 82 души през 2004 г.) или почти равен (– 94 души през 2000 г.) на регистрирания отрицателен механичен прираст за общината като цяло – 66 души за 2004 год. и – 95 души за 2005 год.

Населено място	2004 год.			2005 год.		
	Приети с ПА	Изселени	Механичен прираст	Приети с ПА	Изселени	Механичен прираст
Вършец	92	174	-82	71	165	-94
Г.Б.Речка	2	1	1	0	0	0
Г.Озирово	9	7	2	3	2	1
Д.Б.Речка	10	1	9	4	3	1
Д.Озирово	19	11	8	7	3	4
Драганица	2	9	-7	3	6	-3
Спанчевци	12	5	7	4	7	-3
Стойново	3	6	-3	1	0	1
Черкаски	7	8	-1	4	6	-2
Общо:	156	222	-66	97	192	-95

Наблюдава се връщане на една част от населението в селата, предимно възрастни граждани. За сега такава тенденция е налице от град Вършец и от столицата към селата от състава на общината, където има изградени вили и стари къщи. Забелязва се интерес от страна на жители на столицата и други по-големи градове към закупуване и устрояване на вилни места с цел отпих - ванканионен и през уикендите, или с цел замеделие за битови нужди.

Последните няколко години се характеризират със силно изразена ежедневна мигарция – пътуване на населението извън границите на общината към големите съседни градове Берковица, Монтана и София, както и към някои други съседни общински центрове. Това механично движение е породено от по-добрите възможности за трудова реализация и по-високите доходи в тези места. То не се отразява трайно върху броя на населението в общината, като близостта до големите областни центрове има и благоприятен ефект върху запазването на една част от постоянно живеещото на територията на общината население, като му осигурява доходи без необходимост от промяна на местоживеенето.

По отношение на етническата си структура населението на община Вършец се характеризира с еднородност. Огромната част от жителите са с български произход и самосъзнанание и с православно християнско вероизповедание. По-компактна етническа група от ромски произход има в кв. "Изток" на гр. Вършец.

Важна характеристика на населението е образователното му равнище. Структурата на населението по образование се наблюдава при преброяванията. Образователното равнище на населението в общината е над средното за страната и в съответствие със средното за областта. Нараства броят на лицата със средно и висше образование, което довежда до абсолютно и относително намаляване на лицата с основно и по-ниско образование.

Оценка на демографската ситуация

През последните 5-6 години формиралите се структури и протичащите процеси в демографското развитие на община Вършец очертават относително стабилно развитие на населението. Не се наблюдават съществени изменения в демографската ситуация. Структурите на населението са близки до средните стойности за страната. Процесът на застаряване е по-голям при селското население. Фертилните контингенти и тяхната структура са в рамките на долната граница за нормалното възпроизводство на населението. Естественят прираст на населението е отрицателен, а миграцията както външната, така и вътрешната в последните години се овладява и стабилизира. Етнодемографските характеристики показват, че преобладаващ е българският етнос и източно-православното вероизповедание. Образователното равнище на населението непрекъснато нараства. Основната част от лицата с висше, полувисше, средно-професионално и средно образование са в общинския център, докато по селата най-голям е дялът на населението с основно образование и начално образование. Неграмотното население е основно от средите на ромския етнос.

На основата на клъстерен анализ по определящи демографски показатели (брой на населението; категория на населените места според броя на населението; коефициент на възрастова зависимост; прираст на населението и фертилни контингенти) по демографски признаци населените места в общината могат да бъдат групирани в три основни групи, а именно:

В *I^{ва}* група попада центърът на общината – град Вършец. Според броя на населението си (7 413 души) той се включва към средните и малките градове. Характеризира се с възпроизводствен потенциал, осигуряващ нормално възпроизводство на населението, висок дял на трудоспособните контингенти и сравнително високо образователно равнище на населението.

Във *II^{ра}* група попадат пет села – Долно Озирово, Спанчевци, Горно Озирово, Черкаски и Драганица. Според броя на населението си те се включват към големите, средните и малките села. Характеризират се с възпроизводствен потенциал, осигуряващ просто възпроизводство на

населението.

В III^{-та} група попадат останалите 3 села – Долна Бела речка, Горна Бела речка и Стояново, между които няма съществени различия в демографските показатели. Според броя на населението им те се отнасят към много малките села (с население около и под 100 човека). Възпроизводственият им потенциал е нисък или почти липсва.

Заетост и безработица

През 2001 г. заетите в община Вършец са общо 3173 души. Най-голям е дялът на заетите в първичния сектор (добивна промишленост, селско, горско стопанство, лов и риболов) – 40,8% (заетостта е предимно в селското стопанство). Високият дял на заетите в селското стопанство не е свързан обаче с реализиране на високи доходи. Във вторичния сектор (преработващата индустрия) са заети 21,5%, а в третичния сектор (услугите) – 37,7% от общо заетите.

Средногодишна заплата за 2001 г. в левове, посочена в следващата таблица, показва, че работната заплата е значително по-ниска от тази за страната. Особено ниски са заплатите на заетите в частния сектор.

Заплата по сектори	Община Вършец	Общо за страната	% спрямо общо за страната
Общо ср.р.заплата	2163	2980	72.6
В селско, горско и ловно стопанство	2182	2367	92.1
Ср.р. заплата в общественния сектор	2633	3472	75.8
Ср.р. заплата в частния сектор	1656	2627	63.0
В частния сектор в селско, горско и ловно стопанство	na	2340	

Поради трудностите в икономиката на района предлагането и реализацията на работните места е все още недостатъчно. Наличието на достатъчно свободна работна ръка на пазара на труда, сезонният характер на дейностите, както и за по-гъвкаво използване на работната сила, предполага високият относителен дял на работните места със срочен трудов договор, на безсрочни договори почти няма обявени свободни работни места.

Основен източник за финансиране на програмите и мерките на пазара на труда е фонд "Безработица" който се сформира от държавния бюджет. Тези мерки обхващат действия, свързани със социалната защита при безработица, а именно за изплащане на парични обезщетения при безработица, парични помощи при продължителна безработица, помощи за участие в курсове, вноски за ДОО на безработните и други. Активната политика, обхваща пакет

от програми и мерки за подпомагане на безработицата, за увеличаване на заетостта чрез реализиране на постановките в Закона за насърчаване на заетостта.

Потвърждава се извода, че не малка част от регистрираните безработни лица не са активно търсещи работа, а използват регистрацията си в БТ за социално подпомагане.

Важни фактори на активната политика на трудовия пазар се явяват програмите и мерките за насърчаване на заетостта, които са насочени както към безработните в неравнопоставено положение, така и към работодателите.

Към края на септември 2005 г. съотношението на трудоспособното население спрямо общия брой на населението е 51,84%.

Таблица на населението в активна трудова възраст

Население в активна трудова възраст	всичко	Мъже	жени
1	2	3	4
гр. Вършец	3767	2021	1746
с. Горна Бела Речка	17	10	7
с. Долна Бела Речка	23	15	8
с. Горно Озирово	138	91	47
с. Долно Озирово	217	124	93
с. Драганица	90	57	33
Манастир "Клисурски манастир"	3	3	0
с. Спанчевци	202	113	89
с. Стояново	21	13	8
с. Черкаски	216	89	127
Общо	4694	2536	2158

Съществен момент в демографското развитие на община Вършец на фона на всеобщата картина за страната е интензивната външна трудова миграция, породена от безработицата и неблагоприятните социално-икономически условия. По неофициални данни нараства броят на емигриралите извън страната цели семейства, като голяма част от тях са представители на интелектуалните ресурси на общината - лекари, инженери, икономисти и др. Подобен процес се наблюдава и по отношение на вътрешната миграция. Поради ограничените възможности за професионална реализация на територията на общината се наблюдава интензивен поток от местни млади специалисти с висше образование към по-големите градове с цел окончателното им заселване там. През последните години се наблюдава силно изразена ежедневна трудова миграция под формата на постоянно пътуване извън границите на общината – основно към Берковица, както и към

някои други съседни общински центрове. Това движение е породено основно от по-добрите възможности за трудова реализация и от по-високите доходи в тези места. Образователното равнище на населението в общината е над средното за страната. Нараства броя на лицата със средно и висше образование, което обаче не обуславя намаляване на дела на лицата с основно и по-ниско образование.

Поради трудността при набавянето на данни за реалното състояние на **безработицата** на територията на община Вършец, могат да се установят само част от фактите, на базата на които да се направят някои изводи.

Вършец е сред общините в страната и областта, отличаващи се с висока безработица (над 2 пъти над средната за страната).

Равнището на безработица в Община Вършец в края на третото тримесечие на 2005 год. е 20,75%. Регистрираните в бюро по труда безработни лица са 863 души, с 5,99% по-малко от предходния месец, от които на месечно подпомагане са 416 души и заети в програмата от социално подпомагане към заетост – 173 души.

Тъй като това са данни за официалната безработица, т. е. за броя на регистрираните лица в Бюро по труда, тези цифри не отразяват съществуващата скрита безработица.

Структура на регистрираните безработни в община Вършец през 2005 г.

По поредност на регистрация и продължителност на безработица

Община Вършец	Регистр. общо	Поредност на регистрация			Продължителност на безработица		
	За 1 път	За 1-ви път	За 2-ри път	Над 2 пъти	До 6 м.	От 7 до 12м.	Над 12м.
Брой	863	225	178	460	132	118	613
Дял в %	100	26.07	20.63	53.30	15.30	13.67	71.03

По възраст

Община Вършец	До 19г.	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	Над 55г.
Брой	59	114	101	88	84	85	97	79	156
Дял в %	6.84	13.21	11.70	10.20	9.73	9.85	11.24	9.15	18.08

По професионален и образователен признак:

а/ по професионален

Община Вършец	Регистри- рани общо	С работнически специалности	Специалисти	Без специал- ност
Брой	863	133	103	627
Дял в %	100	15.41	11.94	72.65

б/ по образователен признак

Община	Общо	Висше	Средно общо	Основно	Начално
Брой	863	27	244	219	373
Дял в %	100	3.13	28.27	25.38	43.22

В структурата на безработните по възраст доминира групата на безработните над 55 г. – 18,08%. Групите безработни от 45-49 г. и 50-54 г. оформят общ дял от 20,39%. Този факт отразява трудностите и неблагоприятията по отношение на трудовата реализация на лица предимно с работнически професии, освободени от индустриалните предприятия в района, които на тази възраст трудно намират отново работа по специалността си и още по-трудно съумяват да се преквалифицират и да придобият нови професии. Безработните без специализация по професионален признак са 72,65%, а тези с основно и начално образование по образователен признак са 68,60%.

Дялът на безработните до 29 г. е 31,75% от общия брой, което показва висока безработица сред младото население. От тях 81% са без право на обезщетение, т. е. без всякакви доходи. Повече от половината безработни между 30 и 50 - годишна възраст също са без право на обезщетение, което утежнява социално-икономическото им положение, с оглед на това че по-голяма част от тях издържат семейства. Според неофициални данни, нивото на безработицата в селата значително надвишава средното за общината, като в някои райони надхвърля 50%.

Основните фактори, обуславящи високата безработица в община Вършец са:

а) неблагоприятна структура на местната икономиката, която е доминирана от селскостопанския и горския сектор, от няколко промишлени подотрасъла и няколко средноголеми и малки предприятия, чието ограничаване на дейността води до големи съкращения на работници;

б) необходимост от оптимизиране на заетостта на приватизираните предприятия чрез минимизиране на разходите за работни заплати и съкращаване на работни места;

в) закриване на предприятия поради лош мениджмънт от страна на държавата;

г) продължаваща структурна реформа в армията, образованието и здравеопазването и свързаните с нея съкращения;

д) намаляване на посетителите и пациентите в курортните центрове, които са осигурявали работа на значителна група хора в община Вършец - поради общото обедняване на населението в страната и кризата в курортното дело.

3.2. Здравеопазване

Здравеопазването е важен елемент от социалната сфера на Община Вършец. Здравното обслужване на населението е функция от три основни фактора - икономически, медицински и социален. Здравната политика на Община Вършец сега и в близките няколко години ще се осъществява в условията на известни икономически затруднения и ограничени финансови ресурси.

Важна задача на общинската здравна политика за този период е да се завърши реформата в здравеопазването. Необходимостта от тази реформа се налага:

- от влошеното и влошаващото се здравно състояние на населението и неефективността от съществуващата система на здравеопазване;
- несъответствие на съществуващата система на здравеопазването спрямо общите изисквания на пазарната икономика и приобщаването към Европейските стандарти и ценности.
- несъответствие на съществуващата система на здравеопазване спрямо нарастващите високи изисквания в областта на здравеопазването към община Вършец като национален и международен туристически център.

На територията на община Вършец неуспешно извършваната здравна реформа силно засегна и мрежата от здравни заведения . В общината няма нито едно болнично легло. При разпръснатата селищна мрежа и лошата пътна инфраструктура, достъпът на населението до здравни услуги в повечето случаи изглежда номинален, отколкото реален. При големия дял на възрастно население това означава практическо лишаване на населението от действително здравно обслужване.

Към края на 2005 г. **структурата и организацията на здравеопазването** в община Вършец включва следните звена:

А) Доболнична помощ

Център за спешна медицинска помощ /обслужва населението на община Вършец/ - дейността се финансира по програма ФАР. Включва 16 служители, 2 линейки /амортизирани/, 1 кардиограф.

“Медицински Център” ЕООД.

За обслужване на населението от община Вършец центъра разполага с кабинети и специалисти както следва: рентгенолог, невролог, физиотерапевт,

педиатър, гинеколог и завеждащ клинична лаборатория. Центърът е оборудван с физиотерапия, клинична лаборатория и ренгенов кабинет.

Общопрактикуващи лекари. На територията на общината са регистрирани 5 извънболнични лекарски практики във Вършец и 2 извънболнични лекарски практики в селата Драганица, Черкаски и Долно Озирово.

В СОУ „Иван Вазов“, Оздравително основно училище и Оздравителна професионална гимназия по икономика има изградени медицински екипи от фелдшери и медицински сестри, които се грижат за здравето на учениците и финансово са подчинени на Общината.

Частнопрактикуващи лекари: Очен лекар – 2, Кардиолог – 3, Пулмолог – 1, УНГ – 2, Педиатър – 1 и Гинеколог – 2.

На територията на град Вършец има изградени четири частни стоматологични кабинети, които са сключили договор за работа със здравната каса. Медицинският център, центърът за спешна помощ, общопрактикуващите лекари и частно практикуващите лекари, работят в една сграда /бившата курортна поликлиника/. Кабинетите не отговарят на съвременните изисквания - липсва централно отопление /кабинетите се отопляват на ток/, коридорите, в които чакат пациентите не се отопляват изобщо. Необходим е основен ремонт – материално-техническата база на физиотерапията е остаряла, линейките също.

Като бъдещи действия в областта на здравеопазването общинският план за развитие следва да обърне внимание върху предприемането на мерки, главно насочени към модернизирание на сградния фонд и медицинската апаратура; непрекъснато подобряване на качеството на предоставяния здравен продукт и осигуряване на надеждна болнична помощ на населението на общината.

В центъра на Вършец има две чешми с минерална вода. Водата е бистра, безцветна, със слаб мирис на сероводород и температура около 37°C. Характеризира се като хипотермална, слабо минерализирана, хидрокарбонатно-сулфатна натриева, съдържаща окисляеми серни съединения.

Старата чешма е изградена през 1934 година, когато градът добива истински курортен облик. През 2001г. тя и прилежащите ѝ пространства са ремонтирани по проект „Красива България“. Поставени са информационни табла с подробния химичен състав на водата и лечебните ѝ свойства.

Новата чешма е построена през 2002 г. Водата е с по-малък дебит, но има същия химичен състав и е подходяща за всекидневна употреба.

3.3. Образование

Развитието на образователната система на територията на Община

Вършец се основава на принципите и насоките на Закона за народната просвета, Правилника за приложение на закона, приоритетите на МОН и Регионален инспекторат по образованието - гр. Монтана, както и при отчитане спецификата на отделните детски и учебни заведения на местно ниво.

На територията на община Вършец функционират 14 учебни заведения, от тях: 7 училища, 6 детски градини и 1 обслужващо звено.

От училищата 5 са общински – СОУ “Иван Вазов” гр. Вършец; НУ ”Св. Св. Кирил и Методий” гр. Вършец; НУ “Васил Левски” – /обособено в ромски квартал “Изток”, със 100 % деца и ученици от ромски произход/; ОУ ”Христо Ботев”, гр. Вършец, кв. Заножене; ОУ “Хр. Ботев”- с. Долно Озирово и 2 държавни - Оздравително основно училище “Н. Й. Вапцаров” и Оздравителна професионална гимназия по икономика. Те са специални, за ученици с хронични заболявания като сърдечно-съдови, диабет и ревматизъм.

Общият брой ученици, за учебната 2005/2006 година, обучаващи се в училищата е 1284, разпределени в 75 паралелки. От тях: в общинските училища - 834, разпределени в 51 паралелки, а в държавните 350 ученици, разпределени в 24 паралелки.

Средното образование е с четири годишен срок на обучение и се осъществява в СОУ / I – XII клас вкл./ и гимназии / IX-XII клас вкл./. Такива на територията на Община Вършец са : СОУ “Иван Вазов” и ОПГИ.

- СОУ “ Иван Вазов”, гр. Вършец е единствено по рода си училище в Община Вършец, което дава средно образование на своите възпитаници. В него се обучават над 500 ученика, разпределени в 24 паралелки. Разнообразните профили предлагат образование, ориентирано съобразно пазарните потребности и развитието на детската личност. В училището е реализиран прием в направленията: I - IV клас – разширено изучаване на изобразително изкуство; след VII клас - информационни технологии с интензивно изучаване на английски език; чуждоезиков профил; след VIII клас- туризъм и информатика. Училището има традиции в предоставяне на качествено образование и добра реализация на учениците във висши учебни заведения.
- Оздравителна професионална гимназия по икономика, гр. Вършец - в нея се приемат болни ученици от цялата страна с хронични заболявания като диабет, сърдечно-съдови, ревматизъм. Училището е специално, на пълна държавна издръжка, подсикурена е безплатна храна и пансион. В ОПГИ се обучават за тази учебна година 206 ученика от IX до XII клас, разпределени в 14 паралелки. Профили: счетоводна отчетност, банково дело, застрахователно дело, стопански мениджмънт.

Детските заведения са общо 6, от които три са обединени детски заведения – ОДЗ “Радост”- гр. Вършец, ОДЗ “Слънце” – гр. Вършец и ОДЗ “Звънче” – гр. Вършец, кв. Заножене, а три са целодневни детски градини – ЦДГ ”Палечка”–

с. Горно Озирово, ЦДГ – с. Долно Озирово и ЦДГ – с. Спанчевци. В тях се отглеждат и възпитават деца от 1 до 6 години, чийто брой е 271, разпределени в 16 групи, от които 3 яслени.

Към НУ ”В.Левски” са разкрити 2 полудневни детски групи с 31 деца.

В Общинския детски комплекс са обхванати 642 ученици, разпределени в 27 спортни, 14 танцови групи и 4 групи НТПП.

Броят на учителите и възпитателите в държавните и общински училища, детски градини и обслужващи звена на територията на общината ни е 183, от които 115 са в общинските и 68 - в държавните.

От педагогическите кадри, заети в системата на средното образование 146 са с висше образование, с полувисше – 30 и 7 са неправопособни със средно образование.

На територията на общината функционират съответно 2 подготвителни групи за деца на 6 годишна възраст към Начално училище “В. Левски” и 1 – към ОДЗ “Слънце”.

Макар броят на училищата да се запазва, броят на записаните деца непрекъснато намалява, което е доста тревожна тенденция. При това, темповете на това намаление са по-високи от средните за региона.

Текущата демографска ситуация в най-скоро време ще изостри още повече проблема с броя на учениците и пълняемостта на паралелките. Нейното спадане под нормативно определените граници ще доведе до закриване на паралелки и до съкращаване на работни места в училищата. По такъв начин, ще продължи наложилата се от началото на 90-години тенденция към намаляване на заетостта в образованието.

Един от важните проблеми на малките училища в с. Долно Озирово и кв. Заножене, в които са формирани маломерни и слети паралелки е свързан с непрекъснато намаляване на броя на учениците поради редица демографски и социални процеси: ниска раждаемост, продължаваща миграция на младите хора към големите ни градове и извън страната, поради високата безработица в малките селища.

В Община Вършец ромското население се обучава предимно до IV-ти клас и завършва своето образование с придобиване на свидетелство за завършен етап на основното образование. Въпреки усилията на общината и училищата за привличане и задържане в училище на децата до 16-годишна възраст /осигуряване на безплатна храна от общинско субсидиране и спонсори, учебници, облекло, съставяне на актове и наказателни постановления/, значителна част от тези ученици отпадат от училище.

Поради ниския социален статус и липсата на достатъчна мотивация у родители и ученици, децата от ромски произход напускат училище, след като завършат началния етап на обучението си в НУ ” В. Левски”- кв. Изток и са изправени пред алтернативата да продължат обучението и образованието си в СОУ ”Ив. Вазов”-гр. Вършец, което е отдалечено от ромския квартал и децата

се оправдават с липса на дрехи и обувки през зимния период. Влияе също и негативното, пренебрежително отношение на останалите ученици към тях. Ромските деца не могат да се адаптират сравнително бързо към изискванията на образователната система, което предполага диференциран подход към преподаване на учебния материал. Училищното ръководство поддържа постоянна връзка с родителите на ромските деца и си е поставило за цел преодоляване проблема с безпричинните отсъствия, което ще доведе до по-лесно усвояване на преподавания материал от учениците и достигане държавните образователни изисквания.

Поради големия процент на непостъпващи и отпадащи от училище ромски деца, през последните години голям процент от ромското население е практически неграмотно и неквалифицирано и поради това не е конкурентноспособно на пазара на труда. За ограничаване на големия брой маломерни паралелки и слети класове, за които е известна по-ниска педагогическа ефективност и влошено качество на процеса на обучение, Общинска администрация е оптимизирала максимално добре училищната мрежа чрез създаване на средищни училища, в които се обучават ученици от няколко съседни села. Така например учениците от селата Д. Озирово, Г. Озирово и Лютаджик се обучават в ОУ "Хр.Ботев"- с. Д. Озирово, а тези от селата Спанчевци, Драганица, Черкаски, Д. Б. Речка, Г. Б. Речка и Стояново учат в СОУ "Ив. Вазов" и НУ "Св. Св. Кирил и Методий"- гр. Вършец.

За периода 2000-2005 год. на територията на общината няма закрити, преобразувани или новооткрити училища.

Проблем в общинските и държавни училища от нашата община е кадровото обезпечаване с преподаватели по чуждоезиково обучение. Във всички училища, с изключение на СОУ "Ив. Вазов" учителите по чужди езици са със средно образование.

Сериозен проблем в нашата община е демографският срив, който е характерен за цялата страна. Поради непрекъснатото намаляване на раждаемостта, през последните няколко години в I клас постъпват средно с по 10-15 деца по-малко спрямо предходната година по данни на служба ЕСГРАОН в ОбА. Този брой ежегодно варира, поради миграцията на родителите.

Като цяло в общината около 40 ромски деца, подлежащи на задължително обучение до 16 год. възраст, ежегодно отпадат от училище, поради ранното сключване на бракове, социално-икономически причини и липса на мотивация за учене. Поради горното считаме, че е уместно за децата, които не желаят да продължат образованието си, да се създадат финансови и материално-технически предпоставки за ранно професионално образование и обучение и разкриване на паралелки след завършен V или VI клас за усвояване на занаят, към СОУ "Ив. Вазов", съобразени със Закона за професионалното обучение и образование и Закона за народната просвета. В

тази насока имаме положителни отзиви от директора на СОУ “Ив. Вазов” като обучаваща институция и две частни фирми, специализирани в шивашката и дърводелската промишленост: ЕТ “Йови-Йовка Горанова” и “Пентоп”-ЕООД, които изпитват нужда от работна ръка и са готови да предоставят оборудване и материали за обучението на такива деца. Очаква се процедура за извършване на експертна оценка за разкриване на такава паралелка.

Сградният фонд на общинските детски и учебни заведения е сравнително добре запазен и поддържан и удовлетворява потребностите на общинското образование. Няма учебни заведения, нуждаещи се от спешни и неотложни ремонти.

Всичките училища и детски заведения са в самостоятелни сгради.

Сградите се ремонтират и поддържат със средства на общината. Тъй като Община Вършец е сравнително малка, с ограничени собствени приходи и не може да поеме всички разходи за капитален ремонт на сградите се търсят и алтернативни начини - външни донорства, финансиране по проекти и др.

Във всички учебни заведения ежегодно се извършват текущи ремонти. Преди началото на учебната 2005-2006 г. приключи основния ремонт на СОУ “Ив. Вазов”- ремонт на фасадата, подмяна на дограмата, монтаж на шумо- и топлоизолация, ремонт на покрива и освежаване на стени и тавани. Ремонтните дейности се оценяват на около 390 000 лева, отпуснати по проект, спечелен от общината. Дяловото участие на общината е около 64 000 лв. Наложителен ремонт предстои и на ОПГИ – гр. Вършец. Извършена е количествено-стойностна сметка на програма за енергийна ефективност в ОПГИ на стойност 690 000 лв., която очаква одобрение. Наложителен е също и ремонта на НУ “Св. Св. Кирил и Методий”- гр. Вършец. Досега са извършвани само частични ремонти. Предстоят капитален ремонт и мероприятия по енергийна ефективност.

- СОУ “Ив. Вазов”- гр. Вършец разполага с 20 класни стаи, в т.ч. 10 специализирани кабинети, 2 компютърни зали, голям и малък физкултурен салон

- НУ “Св. Св. Кирил и Методий” - гр. Вършец - общ брой класни стаи -13, специализирани кабинети – 3, физкултурен салон -1, компютърна зала- 1.

- НУ “В. Левски”- кв. Изток : общ брой класни стаи - 4, компютърен кабинет и физкултурен салон.

- ОУ “Хр. Ботев”- кв. Заножене : общ брой класни стаи – 8, компютърен кабинет

- ОУ “Хр. Ботев”- с. Д. Озирова : 5 класни стаи, компютърен кабинет

- ОДК- гр. Вършец: 4 занимални и 2 методически кабинети

- ОУ “Н. Й. Вапцаров” гр. Вършец: общ брой класни стаи 12, в т.ч. специализирани кабинети – 3, общежитие за спане.

- Оздравителна професионална гимназия по икономика – гр. Вършец : общ брой класни стаи – 17, в т.ч. 3 компютърни зали, физкултурен салон, 2 спални

общезития, оборудвани със собствени санитарни възли.

На много добро ниво е спортната материално-техническа база на училищата. Нагледните и учебно-технически средства са морално остарели и физически амортизирани.

Ограничените финансови средства определено са пречка за подобряване на материалната база. Характерна страна в работата на директорите стана намирането на спонсори за подобряване и развитие на материално-техническата база, контактите с различни институции, фондации и пр.

Анализът и оценка на състоянието на образователната инфраструктура за община Вършец показва едно сравнително добро осигуряване на образованието с материално-техническа база и учебен контингент.

Основните изводи за общинската образователна система са:

- Община Вършец разполага с необходимата пълноценна мрежа от детски градини и училища със създадена на много добро ниво материална база, високо квалифициран педагогически персонал със силни ръководни кадри в лицето на директори на детски градини и училища. Общината има дълбоки традиции в получаването на качествено образование и много добра реализация на учениците в средните и висши учебни заведения. Общинска администрация, която е сериозно ангажирана с проблемите на образованието като при финансирането се прилагат елементи на делегиране правата при разходване на средствата по самостоятелни бюджети за всяко структурно звено. Съществува добро взаимодействие между детски градини, училища, Общинска администрация, РИО на МОН, Бюро по труда и ДСП.

- Налице е значително намаляване броя на децата и учениците и немалък брой отпадащи ученици, подлежащи на задължително образование, които независимо от предприетите мерки остават неприбрани /предимно от ромски произход/.

- Не са създадени условия за морално и материално стимулиране на учители и ученици, тъй като липсва в достатъчна степен информация, задълбочен анализ и оценка на качеството на работа на отделните училища и детски градини, основани на обективни показатели и яснота за бъдещото развитие на всяко отделно образователно звено.

- Не са регистрирани училищни настоятелства поради все по – слабата ангажираност и съпричастност на родителската общественост към проблемите, свързани с образованието.

- Поради недостиг на средствата за развитие на училищата и детските градини финансирането от общината, осигурява само жизнено необходими дейности, които не включват обновяване на материалната база, снабдяване с нови технически и нагледни пособия, обогатяване на библиотечния фонд и др.

- Върху развитието на системата на образованието в общината влияние оказват и някои неблагоприятни социални фактори – проблеми в семействата, свързани с възпитанието на децата; нарастване на агресивните прояви и

противоправните действия от страна на малолетни и непълнолетни; спад на доверието в училището, като институция и демотивация на учениците за учене.

Основни цели за бъдещото развитие на образованието в общината

Сериозен проблем е намаляването на общия брой на децата, от една страна по демографски причини, а от друга – поради икономическа стагнация в района и външна миграция на населението. Това изисква да бъде направено всичко необходимо за задържане на децата и учениците на територията на общината, което би могло да бъде осъществено по различни начини: създаване на по-съвременна материално-техническа база, поддържане, развитие и обогатяване на съществуващата; задържане на подлежащите на задължително обучение ученици; иновационни и по-атрактивни методи на преподаване; запазване на високото качество на обучение и високата резултатност на образователния процес, с цел добрата реализация във висшите учебни заведения; спокойна и ведра атмосфера в детските градини и училища, с цел с общи усилия те да се превърнат в привлекателно място за децата, чрез привличане на учениците за участие в конкурси, поощряващи творческата инициатива, оптимизиране и обогатяване формите на работа с учениците в извънкласни и извънучилищни дейности и осмисляне и ангажиране на свободното време – участие на младите хора в клубове, спортни групи, общности по интереси, както и развитие на традициите за творчески дейности в училищата; осигуряване на предучилищно възпитание и подготовка на децата; разкриване на паралелки – профилирани и професионални, съобразени с реалните потребности на децата, на развитието на отделните отрасли на икономиката на района и на обществото; равен достъп на децата от малцинствата, главно ромското до образование; да се осигурят възможности за обучение на децата със специфични нужди в училищата и детските градини, чрез назначаване на специалисти за работа с деца, имащи аномалии; интегрирано обучение на деца със специални образователни потребности; промяна в икономическата ситуация и осигуряване на реална заетост с цел задържане на младите хора и техните семейства в общината.

Първостепенна задача е грижата за живота и здравето на децата и учениците, която ще се осъществява, чрез: осигуряване на надеждна охрана и строг пропускателен режим; осигуряване на здравословна жизнена среда в детските градини и училищата; усъвършенстване превенцията на насилието и противоправните деяния на учениците; ефективно работещи здравни кабинети във всички детски градини и училища и осигуряване на здравословно хранене на децата и учениците.

Традиция в обучението е да се получава задълбочена общообразователна подготовка в училищата на общината. Това може да бъде осигурено само от преподаватели, които се отличават със своята висока научна и методическа подготовка, висок професионализъм и квалификация.

Затова трябва да бъде направено всичко необходимо за запазване на добрите професионалисти, с ясна мотивация за дейността си и развитие на потребностите за личностно развитие и усъвършенствуване. Бъдещата грижа за висококачественото научно и професионално развитие на заетия педагогически персонал изисква: създаване на действаща система за непрекъсната квалификация на педагогическия персонал; формиране на нагласа в учителите, като педагогически консултанти на семейството; осигуряване на правоспособни преподаватели по всички учебни дисциплини; осигуряване с педагогически съветници, съгласно действащата нормативна уредба; качествено чуждоезиково обучение във всички образователни степени; качествено обучение, свързано с информационните технологии в различни форми.

Материалната база в общинските детски градини и училища може да бъде оценена като много добра. Отличителен белег е създадения интериор на общинските учебни и детски заведения. Независимо от това се налага непрекъснато поддържане, обновяване и осъвременяване на съществуващата база.

Основните цели които си поставя в тази насока Общинския план за развитие за периода 2007 – 2013 год. са: създаване на условия за нормална трудова дейност в училищата и детските градини; поддържане на създадената материална база на добро ниво, като се съхранява и обогатява отличния интериор; осъвременяване на материалната база – набавяне на помощни и нагледни средства; организацията на ремонтните дейности да става след анализ на необходимостите /реализиране на стратегията за енергийна ефективност – саниране на сградите; ремонтни дейности по хидроизолацията на покривни конструкции ; поетапни ремонти на отоплителните инсталации /; оборудване на компютърни зали във всички училища, включително с Интернет, както и снабдяване с компютри на детските градини; подкрепа на училищата, които внедряват съвременни информационни технологии; подкрепа за развитието на училищния библиотечен фонд.

Община Вършец разполага с достатъчно училища с нужния капацитет, който може да осигури нормалното провеждане на учебния процес. Общинската администрация е сериозно ангажирана с проблемите на образованието.

Основни направления в бъдещите действия на общинска администрация по проблемите на образованието:

- запазване на съществуващата мрежа от училища, детски градини и обслужващи звена с цел стопиране процеса на обезлюдяване на селата и рушене на материалния фонд;
- разкриване на паралелка вечерно обучение за придобиване на основно образование на роми, завършили начално образование които не подлежат на задължително обучение;

- повишаване квалификацията на педагогическите кадри в системата на народната просвета
- чрез Агенция по заетостта и Дирекция „Бюро по труда” да се проведат обучителни програми за ограмотяване на възрастни роми, не посещавали никога училище;
- разработване и кандидатстване на училищни проекти за финансиране на дейности по образованието;
- предприемане на мерки по прибиране и задържане на подлежащите на задължително обучение деца в училище;
- редовно осигуряване на отопление на учебните заведения и заплатите на персонала в средното образование;
- водене на общински регистър на подлежащите и поименно установяване на точния брой необхванати ученици;
- съставяне на актове за административно нарушение и наказателни постановления във връзка с чл. 7, 47 и чл. 48 от Закона за народната просвета за родители, които не осигуряват присъствието на децата си в училище за времето за което те подлежат на задължително обучение.

Гражданското участие да стане ключов фактор за успеха на реформата в образованието.

3.4. Културно-историческо наследство и културни институции

Културни институции и културен календар

Населението в района на община Вършец е съхранило самобитния си фолклор, запазени са множество традиции, обичаи, песни и легенди, които се интерпретират от съществуващите танцови състави и самодейни фолклорни групи, спечелили многобройни международни награди. Провеждат се и традиционни фолклорни празници, като културния календар на общината включва **ЛАЗАРОВДЕН** – Празник на нивите, пасищата и горите, **ЦВЕТНИЦА** – Празник на цветята, природата, красотата и здравето, **СВ. ГЕОРГИ-ПОБЕДОНОСЕЦ** - Храмов празник и събор на града, **ФЕСТИВАЛ НА СПОМЕНИТЕ С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ**, **ТРАДИЦИОНЕН ПЛЕНЕР НА ИЗКУСТВАТА**, **ПРЕГЛЕД НА ХУДОЖЕСТВЕНАТА САМОДЕЙНОСТ**, **КОЛЕДНИ ПРАЗНИЦИ**, **ТРИФОН ЗАРЕЗАН** – Празник на плодородието и виното и традиционния **“ПРАЗНИК НА КУРОРТА, МИНЕРАЛНАТА ВОДА И БАЛКАНА”**.

На територията на град Вършец има 2 читалища, а именно: Читалище “Христо Ботев” в гр. Вършец и Читалище “Пробуда” в кв. Заножене. Читалището на град Вършец има 100-годишна история – създадено е през 1900г. Читалищната библиотека е отворила врати през 1902г. и към момента фондът ѝ наброява близо 40 000 тома. Сградата е добра поддържана. Разполага с две концертни зали: голяма (с 365 места) и малка (с 85 места).

(към него функционират многобройни художествени колективи с ярко присъствие в местния културен живот: Смесен хор за школувано пеене и църковни песнопения; Група за стари градски песни “РЕТРО-РАЙ”; Дамска битова група за народни песни; Мъжка вокална група за възрожденски песни; Духов оркестър; Театрален състав и Музикална школа по пиано.

Читалище “Пробуда” в кв. Заножене отваря врати през 1934 година. Днес то разполага с богата библиотека (близо 11 000 тома), концертна зала с 250 места, малък салон с 50 места, парти клуб с 70 места, филмотека и фонотека, информационен център с интернет, към читалището функционира Младежки танцов състав за организиране на фолклорни фестивали в страната и чужбина; Група за автентичен фолклор; Детски танцов състав; Детска вокална група; Духов оркестър.

Регистрирани са и читалищата в големите села на общината - с. Спанчевци, с. Драганица, с. Черкаски, с. Долно Озирово и с. Горно Озирово. Всичките развиват добра дейност и участия на самодейните групи в празници и фестивали.

В общинския център има изграден и действащ Общински детски комплекс – гр. Вършец. Поставените цели са свързани предимно развитието на местните ученици и осмислянето на свободното им време в съответствие с техните интереси и заложи. Развива се умението за работа в екип. Основните направления са развитие на художествено-творческите способности, спортни и хуманитарни науки. Към комплекса са създадени 26 постоянно действащи групи, 6 временно действащи групи през учебната година и 11 временно действащи групи през ваканциите. Те включват: Детски и младежки фолклорен танцов състав; Група за народно пеене; Школа по характерни и модерни танци; Мажоретен състав; Театрално студио; Школа по дърворезба; Клуб по ракетомоделизъм и Разнообразни спортни клубове: футбол, волейбол, спортно ориентиране и др. Комплексът е активен участник в местния културен живот и популяризирането на Вършец на регионално и национално ниво. Някои от развиваните в него дейности могат успешно да се включат в туристическото предлагане на общината.

На територията на общината са изградени и действуват седем християнски храмове и два манастира, културно-исторически обекти – четири римски калета и палеонтоложко находище, както и Архитектурен ансамбъл “Баните”, включващ няколко сгради - архитектурни паметници на културата в стила на късния европейски барок, разположени сред зеленината на създадената през 1934 г. **Слънчева градина**.

Бъдещото развитие на културата е тясно свързано с икономическото и социалното развитие на Общината. То би имало образователен ефект за населението, както и би довело до повишаване на туристическата атрактивност на Общината. За тази цел е необходимо изработване на отделна **програма в областта на културата**. Основните мерки, които могат да се предприемат в

тази насока са:

- Създаване на база данни на съществуващите паметници на културното и историческо наследство и на обектите с културен потенциал, както и на системата за мониторинг на реалното състояние на тези обекти /спиране на процеса на разрушаване и разпиляване на дарените и събрани вещи, определяне на подходяща сграда и създаване на музей, изпълняващ културна, просветна и туристическа функция, намиране на начини за консервацията на рушащите се исторически и археологически обекти и превръщането им в туристически обекти, да се търсят средства и начини за извършване на археологически разкопки и за съхраняване на намереното, което би обогатило бъдещата музейна сбирка/;

- Програма за създаване на обществена загриженост у гражданите на Община Вършец по отношение културното и природно наследство у младите хора и децата /да се оптимизира работата на читалищата, като се използва в пълен капацитет наличния материален и трудов ресурс с цел превръщането им действително в културни средища със всеобхватна дейност/.

Във връзка с необходимостта от насърчаване на културния туризъм е целесъобразно е да се разработят специални общински Програми за опазване и поддържане на:

- култови сгради и места (църкви, манастири и др.);
- отделни обекти на жилищната и гражданската архитектура (училищни сгради, читалища и др.);
- мемориални комплекси и гробищни паркове;
- живото наследство – фолклор, етнография, занаяти.

3.5. Спорт

Спортната база на територията на Общината е общинска собственост и включва:

1. Градски футболен стадион – на територията на гр. Вършец реконструиран преди 4 години.
2. Физкултурни салони, включващи и баскетболни зали в СОУ “Ив. Вазов” , гр. Вършец – голям и малък, НУ “В. Левски”, кв. “Изток”, гр. Вършец и Оздравителна професионална гимназия по икономика. Спортната материално-техническа база на училищата е на много добро ниво, поради ежегодното защитаване на проекти пред Министерството на младежта и спорта по 129 ПМС за финансиране на спортни дейности в учебните заведения. В СОУ “Ив. Вазов” е оборудван специализиран салон по ЛФК със съвременни тренажори и апаратура, чрез спечелен проект пред ФРМС и ААМР .

3. Спортни съоръжения в лесопарк – гр. Вършец включващи волейболно игрище и тенис-корт, който в момента функционира като игрище за футбол на малки вратички. Съоръженията са амортизирани, но се използват от местните хора и гостите на града.
4. Открит минерален басейн с олимпийски размери и детски басейн – гр. Вършец. Към спортните съоръжения има оформен плаж и заведение за обществено хранене.
5. Плувен басейн “Водопада” – кв. Заножене. Спортното съоръжение е разположено на спокойно място, сред красива природа. В района на басейна има изградени и действащи детска площадка с люлки и пързалка, беседка и заведение за хранене.
6. Открит минерален басейн “Минкови бани” – с. Спанчевци.

На територията на Общината съществуват 2 регистрирани спортни организации, а именно:

Футболен клуб “Вършец” – гр. Вършец

Организираното участие на ФК гр. Вършец започва през 1973год. от най-ниската “Б” окръжна група. До днес отбора участва с променлив успех в окръжни, регионални и републикански групи.

В областта на футбола в гр. Вършец има изграден Детски отбор по футбол към ОДК с отбора на звездите на БНТ – носител на сребърни и бронзови медали от ученически игри за купата “Макдоналдс”.

Ежегодно по време на традиционния “Празник на курорта, минералната вода и Балкана” се провежда Турнир по футбол на малки вратички за купата на кмета на Община Вършец.

Спортен клуб по ориентиране “Незабравка ” – гр. Вършец.

Вършец възвръща славата си като център на ориентирането в България. През 2005 год. от 28 юни до 3 юли се проведеха състезания по ориентиране със състезателен център Приморско – Републикански състезания за купа “Странджа” и Международните 29-ти състезания за купа “България”.

Волейболен клуб - гр. Вършец е с добро представяне на зонални и републикански първенства.

Община Вършец финансира чрез общинския бюджет насърчаването и развитието на дейностите физическа култура и спорт. Възможностите на тези общински средства обаче не са достатъчни за строителството на нови спортни обекти, което обуславя необходимостта от използване на публично-частното партньорство за финансиране на инвестициите в тази сфера.

3.6. Социалните дейности и услуги

Дирекция за социално подпомагане

Дирекция „Социално подпомагане” в гр. Вършец е общинско поделение

на Агенцията за социално подпомагане към Министерство на труда и социалната политика. Тя е структура на Регионалната дирекция за социално подпомагане в Монтанска област. Към нея функционира Отдел за закрила на детето.

Основните функции на дирекцията са:

1. Отпускане на социални помощи и семейни помощи за деца;
2. Предоставяне на социални услуги;
3. Контрол по спазването на утвърдени критерии и стандарти за извършване на социални услуги;
4. Откриване и закриване на специализирани институции за социални услуги;

Дирекцията отпуска месечни, целеви и еднократни социални помощи и извършва социални услуги, регламентирани в Закон за социалното подпомагане, Правилника за приложение на закона за социално подпомагане, Закон за интеграция на хората с увреждания, Семейен кодекс, Закон за закрила на детето и подзаконовите нормативни актове за приложението им.

Домашен социален патронаж

В община Вършец повече от 20 години има изградено звено и поддържана база за Социален патронаж, чиято дейност е: ежедневно доставяне на храна по домовете (обяд и вечеря), поддържане на хигиената в жилищата на лицата, снабдяване с лекарства и хранителни продукти, заплащане на вода, телефон, ел. енергия. Общинския бюджет поема разходите за заплати на персонала, осигуряване на материално-техническа база и част от разходите за ток и бензин. Разходите за храна и част от разходите за консумативи се покриват от таксата за извършваната услуга, заплащана от ползвателите ѝ. В момента броя на лицата който ползват услугите на ДСП – Вършец са 90 човека. ДСП обслужва лица от всички населени места на територията на общината.

4. АНАЛИЗ НА ТЕХНИЧЕСКАТА ИНФРАСТРУКТУРА

Техническата инфраструктура обхваща материално-техническата база на четири основни инженерни системи:

- транспортна;
- водостопанска;
- енергийна;
- съобщителна.

4.1. Транспортна инфраструктура

Транспортната инфраструктура е с определящо значение за икономическото развитие на общината и е един от основните фактори за конкурентноспособността на всяка община.

Територията на община Вършец се обслужва изключително от автомобилен транспорт. Републиканската пътна мрежа в община Вършец включва пътища с обща дължина 126,5 км, като 34 км от тях са без настилка. Стратегически важен за общината е третокласния път Вършец – Берковица – Монтана – Враца /път III – 162, -812/, осигуряващ връзката на община Вършец с областния център Монтана и с международен път Е 79 /Общ Европейски Транспортен Коридор ОЕТК №4 – Дрезден / Нюрнберг – Прага – Виена / Братислава – Гьор – Будапеща – Арад – Констанца / Крайова – София - Солун, посредством които се реализират транспортните потоци с Румъния, Сърбия, Македония и Гърция и с второкласен път II-81 Лом – Монтана – Берковица – София - пряка връзка между Северна България и Столицата през прохода /"нахортеП" след изграждането на тунел под прохода, ще осигурява най-кратката връзка с южната част на страната/ и връзка с Ломското пристанище.

По отношение на вътрешното транспортно обслужване на общината, то се осъществява от третокласен и четвъртокласни пътища – а именно:

- Третокласен път III-162, -812 – Вършец – Берковица – Монтана - Враца е връзка със съседната община Берковица на запад и с община Враца на североизток;
- Четвъртокласната /общинска/ пътна мрежа - свързва общинския център Вършец със с.Спанчевци, с. Долна Бела Речка, с. Горна Бела Речка, с. Стояново, с. Долно Озирово, с. Горно Озирово, с. Черкаски и с. Драганица.

Пътна мрежа	Дължина /км/	Състояние	Относ. дял спрямо общата дължина %
Трети клас	36.000	Лошо	28.46
Четвърти клас	90.500	Лошо	71.54
Общо	126.500		100

Състоянието на пътната мрежа се определя ежегодно в зависимост от показателите: вид, гладкост, ширина на пътното платно и други. В зависимост от състоянието на тези показатели, пътната мрежа се определя в три състояния: добро, задоволително и лошо. Със съседните общини транспортното обслужване се осъществява по третокласни и четвъртокласни пътища. Състоянието на третокласните пътища е лошо, тъй като по-голямата част от него няма необходимата носимоспособност на пътната настилка и не отговаря на техническите изисквания. В допълнение към това средствата, които се отпускат за текущо и зимно състояние са недостатъчни. Състоянието на пътната маркировка е в много лошо състояние и не гарантират безавариев

превоз на пътници и товари. Третокласната пътна мрежа се стопанисва и поддържа от Областно пътно управление - Монтана.

Общинските пътища /четвърти клас/ играят изключително важна роля в обществените и частни транспортни връзки на местно ниво. Те свързват населените места в рамките на общината с общинския център.

На територията на община Вършец общинските пътища са с обща дължина 90,500км от които 56,5 км с настилка и 34 км без настилка.

- Път IV–16216 – III-162 /с.Долна Бела Речка- с.Стояново/ - с.Долно Оризово – с.Горно Оризово - граница с община Враца – 7,000 км.
- Път IV–16221 – III-162 /с.Стояново-граница община Враца/ - с.Черкаски - граница с община Берковица – 11,000 км.
- Път IV–16223 – с.Черкаски - граница с община Берковица – 2,500 км.
- Път IV–81208 –/Вършец - Берковица/ - с.Спанчевци – м.”Клисурски манастир” – 4,500 км.
- Път IV–81219 – III-182/Вършец/ - с.Драганица – граница с община Берковица – 9,700 км.
- Път IV–81219 – III-182/Вършец/ - кв.”Заножене” – “Минкови бани” – с.Спанчевци – 6,000 км.
- Местен път IV – 81222 - /Вършец – кв.”Заножене”/ - м.”Бялата вода” - 5,7 км.
- Местен път IV – 81222 - /Вършец – кв.”Заножене”/ - м.”Водопада” - 1,8км.
- Местен път IV – 81222 - /Вършец – кв.”Заножене” - м.”Водопада”/ - м.”Дългата ливада” - 3,5км.
- Местен път IV – 81222 - /Вършец – кв.”Заножене” - м.”Зелени дел”/ - м.”Водохващане” - 18,5км.
- Местен път IV – 81222 - /Вършец – кв.”Заножене”/ - хижа ”Бялата вода” - м.”Орлошица” - 3,4км.
- Местен път IV – III-162 /Вършец – Враца/ - м.”Старите лозя” – с.Черкаски – 12 км.
- Местен път IV – III-812 /Вършец – Берковица/ - с.Спанчевци - разклонение “Калето – Минкови бани” - 0,7км.
- Местен път IV – III-812 /Вършец – Берковица/ - с.Спанчевци - м.”Билото” - 1,7км.

За подобряване на транспортното обслужване на населението в общината е необходимо проектирането и изграждането на:

- Обходен път на гр. Вършец /за отклоняване на автомобилния трафик от централната част на града/ - 1,800 км;
- Път IV – 16223 – с.Черкаски – с.Пърличево /община Берковица/ до границата с общината /за по-бърз достъп до общинския център/ – 4,120 км;

- Път IV – 81219 –гр. Вършец – с. Драганица /за по-бърз достъп до общинския център/ – 5,700 км.

Изградената общинска /четвъртокласна/ пътна мрежа е в лошо състояние. Общината не разполага с необходимите средства за текущо поддържане на общинската пътна мрежа. Асфалтовите настилки са силно деформирани и не отговарят на нарасналите изисквания за съвременен бърз и безопасен транспорт. По пътните трасета на общинската пътна мрежа има изградени мостове, водостоци, подпорни стени и парапети, които са в недобро състояние. Лошо е състоянието на банкетните ивици и отводнителните канали. Някои от съоръженията се нуждаят от ремонт вследствие на наводненията след обилните валежи/корекции на речни корита, мостове, подпорни стени и други/ през 2005г. Липсват необходимите пътни знаци, указателни табели и снегозащитни съоръжения. Не е извършвано опресняване на вертикалната маркировка, което създава опасност за движението. Много участъци от общинските пътища са в състояние, което изисква цялостно преасфалтиране, а в други дори е необходимо полагане на нова основа и цялостно преизграждане на пътя.

Дължината на вътрешната улична мрежа на община Вършец е около 43 км, от които с трайна настилка 60% и 40% са без трайна настилка. Изградената вътрешна пътна мрежа е с трайна настилка /асфалтобетон и паваж/. Вътрешната улична пътна мрежа в гр. Вършец е с обща дължина 24.7 км. Общото състояние на общинската улична пътна мрежа е лошо и се нуждае от реконструкция, основен и среден ремонт.

Транспортното обслужване на територията на общината се извършва по приетата от общинския съвет транспортна схема от търговско дружество "Монтана автотранспорт" ЕООД – осигуряваща общински, областни и междуобластни превози. Автобусните линии са редовни и свързват общинския център с населените места в общината. Таксиметровите услуги се осъществяват от местни фирми, а именно:

- "Корект транс" ООД;
- ЕТ "Лъчезар Цветков -Лъки";
- ЕТ "Томай" Тодор Кръстев;
- ЕТ "Дантон-Тихомир Кръстев";
- ЕТ "Ангел Буев";
- ЕТ "Рефлекс –Анатолии Петров";
- ЕТ "Киара-Марио Михайлов".

В областта на транспорта е необходимо да се засили контрола от страна на Общинска администрация, КАТ и ДАИ по прилагането на нормативни

документи за обществен превоз на пътници относно:

- спазване реда и условията за извършване на обществен превоз на пътници;
- спазване условията и клаузите по договора, сключен между Общинска администрация и отделните превозвачи;
- спазване сигурността и безопасността на превозите в съответствие със ЗДП и правилника за неговото приложение;
- спазване изискването по търговската и техническата експлоатация при превозите, спазване на държавните стандарти и нормативи за оборудване на транспортно-обслужващите обекти и превозни средства;
- повече да се помисли за повишаване качеството на обслужване на пътниците;
- спазване изискванията за лоялна конкуренция;
- снабдяване на пътниците с билет/карта или издаването на касов бон.

Община Вършец не се обслужва пряко от ж.п. транспорт. Най-близката железопътна линия /София-Мездра/ преминава през съседната община Своге, а гарата в областния център Монтана се намира на 30 км от гр. Вършец.

Общата оценка на състоянието на транспортната система е, че практически 100% от пътищата са в лошо състояние. Като цяло общината има добре изградена пътна мрежа, която позволява относително бърз достъп от населените места до общинския център /с малки изключения/, но поради лошото си състояние създава съществени проблеми - особено в зимни условия. Осигурени са регулярни транспортни връзки на селата с центъра на общината, а също и с центровете на съседните общини и Столицата. Наложително е бърза реконструкция, основен и среден ремонт на общинската пътна мрежа, която е в лошо състояние и проектирането и изграждането на земеделски и горски пътища.

4.2. Водоснабдителна, канализационна и хидромелиоративна системи

Водоснабдителната и канализационна системи в община Вършец се стопанисват и експлоатират от “ВиК” ООД Монтана – клон Вършец. Капиталът на дружеството е 51% собственост на държавата и 49% на общините. Основната дейност на дружеството е осигуряване на нормално водоподаване с питейна вода на селищата от община Вършец и отвеждането и пречистването на отпадните води, с гарантирано качество отговарящо на съответните стандарти.

➤ Водоснабдителна система

Всички населени места в община Вършец са централно водоснабдени. Основният водоизточник за общината е яз. “Стреченска бара”, две населени

места и гр. Вършец се водоснабдяват от местни водоизточници, като общинския център при необходимост се захранва и от яз. “Стреченска бара”. Водите използващи се за питейно-битови цели се осигуряват основно от повърхностни /вкл. яз. ”Стреченска бара”/ и по-малко от подземни води. Географското разположение на водоизточниците и населените места от тези общини дава възможност за гравитачно транспортиране на водата. “В и К” ООД Монтана експлоатира и поддържа язовир “Стреченска бара.

Хидровъзелът получава суровата вода чрез събирателни деривации, които улавят водите от северните и южните склонове на северозападна Стара планина. Преди акумулирането на тези води в язовира, същите се преработват от три водноелектрически централи (каскада “Петрохан”) за добив на ел. енергия. Към язовира има изградени още четири речни водохващания директно подаващи вода в него.

Язовир “Стреченска бара” е изграден като годишен сезонен изравнител. Водовземането от него се осъществява чрез водовземна кула с възможност за водовземане от четири различни хоризонта. За подаване на сурова вода от язовира към Пречиствателната станция, под язовира е изградена помпена станция. От помпената станция по напорен водопровод Φ 1200 мм суровата вода се подава в изравнителен водоем $2 \times 4000 \text{ м}^3$, от където постъпва във входната шахта на пречиствателната станция.

Качеството на водата за питейно-битови цели, се контролира съгласно нормативните изисквания за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели, като се провежда постоянен и периодичен мониторинг, включващ всички показатели. Като цяло качеството на водата от централното водоснабдяване отговаря на изискванията. Химичните показатели са със стабилни показания. Изключения прави ХВ “Стреченска бара”. Суровата вода от хидровъзела има отклонения по показателя мътност, а периодично отклонение дава и показателя манган. Затова суровата вода се подлага на пречистване чрез коагулация с алуминиев оксихлорид, филтриране през пясъчни филтри и обеззаразяване. Пречиствателната станция за питейни води “Слатина” на язовир “Стреченска бара” е изградена на три етапа. Първият е въведен в експлоатация през 1964 г., а трети е завършен с изграждането на язовира през 1986 г.

Водоподаването към населените места е безрежимно с изключение на с. Горно Оризово през сухите летни месеци. Основна причина за това е намаляването на естествените водни ресурси през лятото и напояването на земеделските стопанства. Прекъсване на водоснабдяването се осъществява и при възникване и отстраняване на аварии /260–270 бр. годишно/, които в 90% от случаите се дължат на остарялата и силно амортизирана водопроводна мрежа в общината.

Съоръженията от водоснабдителната система /водоизточници, водопреносни и водоразпределителни съоръжения към тях/ са изградени

преди повече от 30 години. В последните години усилията са насочвани към изграждането на микроязовир за събиране на високите пролетни води с обем 1 000 000 м³, реконструкция на водохващанията и изграждане на нови пречиствателни съоръжения за подобряване на количествените и качествените показатели на използваните питейни води от населението на общината. Водните загуби за “ВиК” ООД Монтана в община Вършец са около 50% и са резултат основно от лошото техническо състояние на мрежата, обуславящо големи скрити течове и аварии и от немалкия дял на некоректни клиенти /донякъде в резултат на оскъпяването на услугата/.

Важен неблагоприятен факт е, че 85 % от външната /68,620км/ и вътрешната /85,940км/ водопроводната мрежа в общината е изградена от съдържащите азбест – етернитови тръби. Няма изградена пречиствателна станция за питейни води.

Състоянието на водоснабдителните мрежи не е добро. Има необходимост от допълнително водоснабдяване, реконструкция и ремонт на водопроводната мрежа в община Вършец. Необходимо е изработване на проект и изграждане на пречиствателни съоръжения за питейни води с цел подобряване на социалната и екологична среда. Това би подобрило качеството и гарантирало количеството на необходимата за потребление вода и би имало икономически ефект за развитие на туризма и курортното дело в Общината. За целта е необходимо да се акцентира върху следните проблеми:

1. За създаване на благоприятна обстановка за развитие на различни форми на туризъм в общината е необходимо изграждането на микроязовир за събиране на високите пролетни води, основна реконструкция на водохващанията.

2. Вторият основен проблем е реконструкция на външните и вътрешни водопроводни мрежи - частично и цялостно, във всички населени места на общината. С реконструкцията ще се подобри качеството и количеството на подаваната вода и ще се намалят загубите, които от аварии по водопроводите е приблизително 50%. Необходимо е да се използват нови технологии при реконструкцията и се вложат проводи и части от висококачествени и екологично чисти материали, с висока водопроводност, срок на експлоатационна годност и безопасни за здравето на хората.

3. Изграждане на пречиствателни съоръжения за питейни води в населените места на община Вършец.

➤ **Канализация и пречистване на отпадните води**

Канализационните системи в населените места осигуряват отвеждането и пречистването на отпадъчните битови, дъждовни и промишлени/след предварително пречистване/ води и заустването им в съответния водоприемник. Те имат важно значение за поддържането на благоприятна и здравословна жизнена среда, опазване на водните ресурси от замърсяване и поддържане на

екологичното равновесие. По степен на изграденост на канализационната мрежа в населените места и пречиствателни съоръжения за отпадни води има значително изоставане спрямо развитието на водоснабдителните системи.

В община Вършец има изградена канализационна система само в общинския център, около 23,500 км което е около 90% от уличната мрежа, основно от бетонови тръби и частично в с. Спанчевци/600м/ и с. Горно Оризово/1200м/. В процес на подготовка е изпълнение на проект за изграждане на канализация на кв. "Изток". Основен проблем за гр. Вършец е канализационната мрежа в кв. "Заножене", където тя е изградена на 35%, и е наложително реализирането на проект за доизграждане и реконструкция на канализацията и водоснабдяването на най-големия квартал на гр. Вършец, където се предвижда изграждането на нови туристически комплекси. Също така неблагоприятно е състоянието и малкият капацитет на Градската пречиствателна станция за отпадни води която е въведена в експлоатация през 1971г. година, с капацитет 3800м³ на ден /практически тя не функционира/.

Основен проблем за жителите на община Вършец е липсата на канализационна мрежа в селата и липсата на изградени междуселищни външни колектори и пречиствателни съоръжения за отпадни води.

Изграждането на канализационна мрежа се явява едно от най-необходимите и сигурни мероприятия за подобряване на екологията на града и населените места в общината.

Състоянието на канализационни мрежи не е добро. Има необходимост от изграждане, реконструкция и ремонт на канализационната мрежа в община Вършец. Необходимо е изработване на проект и изграждане или основна реконструкция и модернизация на пречиствателна станция за отпадни води в общинския център и изграждане на междуселищни външни колектори и пречиствателни съоръжения за отпадни води в селата с цел поддържането на благоприятна и здравословна жизнена среда, опазване на водните ресурси от замърсяване и поддържане на екологичното равновесие, подобряване на социалната и екологична среда. Това би имало реален икономически ефект за развитие на туризма и курортното дело в Общината.

➤ Минерални извори

Едно от най-големите богатства на общината са изобилните минерални извори ползвани повече от 2000 години. Землището на гр.Вършец се характеризира с наличието на минерални извори, които от 155 години са предпоставката за провеждането на балнео-курортна дейност в града. Те са бликнали от пукнатините на гранито-диоридните масиви от многобройните минерални извори при гр. Вършец и с. Спанчевци.

Целебните минералните води от изворите при гр. Вършец/дебит 15л/сек./ и с. Спанчевци /дебит 5,4л/сек./ са със сходен химически състав със следната физикохимическа характеристика: хипертермална (37-38°), слабо

минерализирана, хидрокарбонатно-сулфатна натриева, без санитарно-химични признаци на замърсяване. Минералната вода е с умерена алкална реакция, акратотермална, бистра, безцветна, със слаб мирис сероводород и с приятни питейно вкусови качества. Общата минерализация на водата е 196,6 мг/л. Част от минералната вода се бутилира и продава на пазара поради добрите си вкусови качества.

Топлите минерални извори имат съществено значение за развитието на балнеологичен туризъм в общината.

Основни проблеми свързани с ефективното използване на топлата минералната вода са:

- невъзможността на общината да разполага с ресурса поради строго определената държавната собственост. В тази връзка трябва да бъдат предприети мерки за създаване на търговско дружество с общинско участие, което да кандидатства за концесия на геотермалния ресурс;

- липсата на реална стопанска заинтересованост и на финансови възможности за реконструкцията и поддържането на балнеологичната и туристическа база, пряко свързана с ресурса, на някои от настоящите собственици;

- забавен процес на приватизация.

➤ **Напоителни системи**

През територията на община Вършец преминават водите на р. Ботуня и притоците и р. Раковица, р. Тадровица, р. Просенешка бара, р. Заноженска бара, р. Щолдирица, р. Старата река и р. Черна река, водите на които оводняват котловината на общината. Някои от тях се използват за напояване на прилежащите обработваеми земи. Съществуващите напоителни системи са в много лошо състояние и практически не могат да се използват. Следва да се проектира изграждането на микроязовир за събирането на високите пролетни води, нови съоръжения за напояване и реконструкция на старите.

В бъдеще за поддръжка, реконструкция и изграждане на нови хидромелиорационни съоръжения ще се разчита на инициативата на собствениците на земеделски земи и земеделски кооперации, като финансирането ще се осъществява със собствени средства, кредити и целеви субсидии по национални и международни програми.

Основните проблеми на напоителните системи в община Вършец могат да се обединят в следните насоки:

- липсват сдружения на водоползвателите за стопанисване на напоителните съоръжения;

- напоителната канална мрежа е остаряла и подлежи на възстановяване и реконструкция.

4.3. Енергийна и електропреносна инфраструктура

Енергопреносната мрежа и съоръжения на територията на Общината са в добро техническо състояние, има резерв и като цяло задоволява нуждите на населението и промишлеността. Техническото състояние на използваните съоръжения е добро и се стопанисва от “Електроразпределение Плевен – клон Монтана” ЕАД. Бившето държавно предприятие е приватизирано през 2004 г. и е собственост на чешкото дружество ЧЕЗ.

В общината няма неелектрифицирани населени места. Електроенергийната система е добре изградена и оразмерена за натоварване, по-голямо от сегашното. Мрежата със средно напрежение се нуждае от доизграждане и реконструкция. Наличните трафопостове осигуряват средно 200 V напрежение. Сегашната структура на потребление на ел. енергия в общината е резултат от икономическата стагнация и спада на потреблението в промишлеността. В общината има възможност за изграждане на микро - ВЕЦ, които не нарушават екологичното равновесие на средата и задоволяват директно нуждите на местните консуматори - мандри, оранжерии, цехове за различни производства. Въпреки това се налага развитие и усъвършенстване, което да включва:

- разширяване и модернизация на електроснабдителната мрежа на гр. Вършец и населените места на общината;
- доизграждане на мрежа ниско напрежение;
- доставка и монтаж на системата за централизирано управление на уличното осветление на територията на Общината. Подмяна на уличните осветителни тела с енергоспестяващи.

Основните проблеми на Енергопреносната инфраструктура в община Вършец могат да се обединят в следните насоки:

- неефективност на част от възловите станции;
- отклоненията на въздушните линии от главните магистрали са остарели и подлежат на ремонт;
- изграждане и ремонт на изградените трафопостове, за да отговарят на съвременните изисквания.

4.4. Газоснабдяване

На територията на община Вършец няма изградена газоразпределителна мрежа. Газоснабден е само областния град, до който достигат газопроводи на “Овергаз” АД и “Булгаргаз” ЕАД. В съответствие с бъдещото развитие на туризма в общината и изграждането на т.нар. “индустриална зона” в близост до общинския център, задължително трябва да се осигури газоснабдяване за производствените нужди на инвеститорите. Съгласно Общинска стратегия за енергийна ефективност на Община Вършец се предвижда газификация на общината, реализация на проекти за използване на алтернативни енергийни източници като слънчева енергия, вятърна енергия, растителна биомаса и други.

4.5. Телекомуникации

На територията на община Вършец има добре развита телекомуникационна инфраструктура и достигаща до всяко селище автоматична телефонна мрежа. В процес на изграждане са регионални оптични рингове с цифрови преносни и комутационни системи. Изградени са оптични кабели Козлодуй-Лом-Вълчедръм-Брусарци-Видин и цифрови телефонни централи в градовете Монтана, Лом и Берковица на «БТК» ЕАД. Изградена е мрежа за оптична свързаност на «Мобилтел» ЕАД (Пали лула-Бойчиновци-Монтана-Враца). Предстоящо е изграждане на оптична кабелна магистрала София-Монтана-Видин на «Нетплюс» ООД.

Общинската система за Телекомуникации е представена от две подразделения, предоставящи услуги в тази област – “Български пощи” АД и “Далекосъобщения”.

➤ Пощенско обслужване

Пощенското обслужване на територията на Община Вършец се осъществява от Районна ПС – Вършец към “Български пощи” АД. Ръководството и финансирането се осъществява от Министерство на Транспортта. Към РПС – Вършец има подрайони, които обслужват населените места в общината. Във всички тези подрайони има пощи, т.е. осигурен е сграден фонд. Според покриваните територии обхватът на пощенското обслужване е 100%. РПС – Вършец извършва широк спектър от услуги - освен типичната пощенска експлоатация (вътрешни и международни пощенски услуги, писма, телеграми, колети и разпространение на печата), се предоставят и социални услуги в помощ на населението /финансови услуги, каса на населението за заплащане на ток, телефон, данъчни плащания, плащания на пенсиите, застрахователна дейност и др. услуги/. Въпреки, че самата структура на Пощите е донякъде мудна, организацията на работа е добра. По отношение на кадровия потенциал има нужда от допълнителна квалификация и обучение в съответствие с новите дейности и изисквания в работата на пощите и развитието на технологиите. Материалната база в ПТС – гр. Вършец е недостатъчна като площ, има необходимост от осигуряване на по-голямо помещение или разширяване на съществуващото. С оглед на големия териториален обхват на обслужване от РПС – Вършец е необходимо оставането ѝ да функционира като самостоятелно звено на територията на общината и съдействие за подобряването на сградния фонд.

➤ Телекомуникационна мрежа

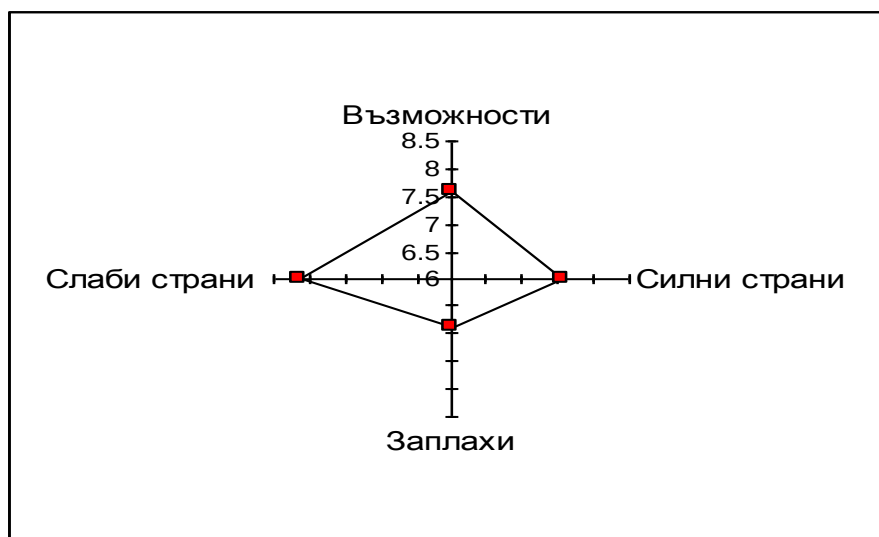
Телекомуникационната дейност в общината се осъществява от ТВД Монтана – клон Вършец и е включен към Националната система за автоматично избиране. Междуселищни и международни връзки могат да се

осъществяват по телефон, факс, телекс и чрез Интернет. Общината има добро покритие на мрежата на мобилните оператори МОБИКОМ, МОБИЛТЕЛ и ГЛОБУЛ, така че постепенно отпадат и проблемите с телефонизацията на зоните, където липсва техническа възможност за осигуряване на стационарни телефонни съобщения. Населените места в общината са покрити на 100 % от трите национални телевизии – Канал 1, БТВ и Нова телевизия, както и от Програмите на Българското национално радио – “Хоризонт” и “Христо Ботев”. В общинския център има изградена кабелна телевизионна мрежа, която се използва и поддържа от частна фирма “МОНТ 7” ООД. Бъдещото развитие на съобщителната система е свързано с цифровизацията на телефонната централа.

Силни и слаби страни, възможности и ограничения пред техническата инфраструктура на територията на община Вършец за целите на местното социално-икономическо развитие (резултати от SWOT-анализа)

	Тегло	Точки	
<i>Силни страни</i>	1.00		7.56
1. Сравнително висока гъстота на пътната мрежа, покриваща значителна част от територията на общината	0.10	7.25	0.73
2. Наличие на надеждна и близка пътна връзка с националните и международни пътни коридори, осигуряваща благоприятен туристически достъп до общината	0.15	6.50	0.98
3. Наличие на близка газоразпределителна подстанция с възможности за бърза газификация в общината	0.10	7.75	0.78
4. Наличие на надеждни водозточници и водоеми, които могат да осигурят снабдяване с вода на значителен брой посетители на общината	0.10	7.25	0.73
5. Наличие на разклонена вътрешна водопроводна мрежа	0.05	6.75	0.34
6. Високо качество на питейната вода	0.10	7.75	0.78
7. Сравнително висока плътност на телефонната мрежа	0.15	8.25	1.24
8. Висока степен на задоволеност на нуждите от транспортни услуги	0.15	8.25	1.24
9. Добре развито електроснабдяване	0.1	7.75	0.78
<i>Слаби страни</i>	1		8.15

1. Лошо състояние на пътната мрежа на територията на общината	0.25	8.00	2.00
2. Липса на канализационни системи в селските райони и лошо състояние на ГПСОВ-Вършец	0.25	9.00	2.25
3. Недоизградена пътна мрежа в земеделските и горските земи	0.10	7.50	0.75
4. Неотговаряща на екологичните изисквания водопроводна система	0.10	7.25	0.73
5. Висока енергоемкост на уличното осветление	0.20	8.00	1.60
6. Лошо състояние на напоителните системи	0.10	8.25	0.83
Възможности	1		7.60
1. Разширяване и подобряване на общинската пътна мрежа	0.20	7.50	1.50
2. Изграждане на канализационни системи в Общината	0.30	8.00	2.40
3. Разширяване и реконструкция на водопроводната мрежа в Общината	0.15	8.50	1.28
4. Повишаване енергийната ефективност в Общината	0.10	7.00	0.70
5. Изграждане на газопреносна и газоразпределителна мрежа в индустриалния и в битовия сектор	0.15	6.50	0.98
6. Реконструкция и възстановяване на напоителните системи в Общината	0.10	7.50	0.75
Заплахи	1.00		6.88
1. Забава в усъвършенстването на нормативната база	0.15	5.50	0.83
2. Финансова осигуреност на инвестиционните проекти	0.40	8.00	3.20
3. Дълъг период на проектиране	0.15	7.00	1.05
4. Неосигуряване на уместни форми за стопанисване на напоителните системи	0.15	7.00	1.05
5. Зависимост от централното бюджетно финансиране	0.15	5.00	0.75

Графиката от **SWOT анализа** показва, че техническата инфраструктура на територията на община Вършец се намира преимуществено в квадранти 2 и 3, които характеризират както реалното неблагоприятно състояние на техническата инфраструктура на територията на община Вършец, така и възможностите за нейното бъдещо развитие. От това позициониране могат да се направят следните изводи:

- ◆ Техническата инфраструктура на територията на община Вършец се намира в относително благоприятни квадранти на стратегическо позициониране;
- ◆ Техническата инфраструктура на територията на община Вършец обаче не може да разчита на стабилизиране без изпълнение на целенасочени инвестиционни намерения в изпълнение на Плана за развитие на Община Вършец през периода 2006 – 2013 г.;
- ◆ Разстоянията между силните и слабите страни са сравнително малки, което показва, че преодоляването им няма да изисква продължителен период от време;
- ◆ Равнището на заплахите не е много високо, което предполага сравнително по-малък риск при изпълнение на мерките и проектите, заложиени в Плана за развитие на Община Вършец през периода 2006 – 2013 г.

5. УРБАНИЗАЦИЯ

Териториалната и селищна система на община Вършец се е формирала на основата на природогеографските дадености и като резултат на дългогодишната човешка дейност, която е изменяла природната среда и в

положителен и в отрицателен аспект. Селищната система на Общината включва 9 населени места: гр. Вършец - административен център, с. Спанчевци, с. Долна Бела Речка, с. Горна Бела Речка, с. Стояново, с. Долно Озирово, с. Горно Озирово, с. Черкаски и с. Драганица.

Общата площ на урбанизирани територии се оценява на 10 284 дка и включва 9 728 дка селищни терени, 133 дка промишлени и складови терени, 304 дка курортни комплекси и 119 дка гробищни паркове.

Населени места	Урбанизирана територия, /дка/	Площ на населените места /дка/	Промислени и складови зони, /дка/	Курортни комплекси, /дка/	Застроени обекти извън населените места, /дка/	Гробищни паркове, /дка/
гр. Вършец	6 460	5 994	133	273	-	60
с. Спанчевци	583	542	-	31	-	10
с. Долна Бела Речка	278	275	-	-	-	3
с. Горна Бела Речка	241	238	-	-	-	3
с. Стояново	255	254	-	-	-	1
с. Долно Озирово	451	440	-	-	-	11
с. Горно Озирово	484	471	-	-	-	13
с. Черкаски	966	957	-	-	-	9
с. Драганица	546	537	-	-	-	9
Клисурски манастир	20	20	-	-	-	-
ВСИЧКО	10 284	9 728	133	304	-	119

С най-голяма площ като абсолютна стойност е селищната територия на гр. Вършец и селата Черкаски и Спанчевци. Промислените и складови зони са концентрирани главно в град Вършец. На територията на община Вършец няма обособени самостоятелни вилни зони.

Устройствени планове, проектна осигуреност на територията

Населените места в общината разполагат с регулационни планове, изработени през 70-те и 80-те години. Те не са попълвани коректно и може да се твърди, че вече са стари и имат нужда от актуализиране в цифров вид.

Жилищни пазари – жилища и земя

Както в цялата страна, жилищните пазари в общината се зараждат в

началото на прехода и имат възходящо развитие след последвалата реституция. Локализацията на пазарите е в гр. Вършец и населените места с атрактивна природна среда. Цените на парцелите в гр. Вършец до м. октомври 2005г. се предлагат с цени средно по 12 EUR за м² /”Български имоти” – бюлетин за недвижими имоти/, което е една атрактивна цена за евентуален инвеститор и солидна инвестиция за в бъдеще с оглед очакваното поскъпване на строителните терени и земеделска земя при приемането на страната през 2007 г. в ЕС. Има повишаване на търсенето на терени около инфраструктурни обекти, възлови райони и в населените места с атрактивна природна среда. В останалите райони има дифузно разпръснати, спорадични сделки и незначителен брой транзакции.

Потребност от социални жилища

През последните 15 години много общински жилища бяха разпродадени и сега тяхното количество е символично – в община Вършец има 6 бр. общински жилища. Нуждата от общински жилища е значителна. Общината не може да задоволи най-елементарни жилищни потребности на млади и социално слаби семейства, на лица с различна степен на инвалидизация и др. Общински жилища в момента не се строят, сегашната системата за изграждане на общински жилища е в дълбока криза. Тя няма нито надеждно осигурени ресурси, нито пък е присъща за модерното европейско управление на общините. Необходима е алтернатива, в която общината е партньор и помощник.

Жилищна задоволеност

Показателят жилищна задоволеност служи за ориентация и отразява наличния фонд, без да дава информация за качествените характеристики на жилищата, начина на тяхното ползване и реалното потребление. Този показател има адекватна диагностична стойност в условията на балансиран икономики и развити жилищни пазари. В общината той се деформира сериозно от огромното количество необитавани жилища. Визирайки наличния жилищен фонд, жилищната задоволеност в общината е по-висока от тази за страната и от средно-европейските. Но това не означава висок стандарт на жилищна задоволеност, а по-скоро наличие на втори жилища поради близостта до големите градове. Тези жилища се използват предимно за отдых, но при определени условия представляват солидна база за развитие на селски, еко, балнео, ловен и риболовен туризъм. Част от тях могат да се адаптират, като малки семейни ферми за отглеждане на животни и птици или на растениевъдство. За да стане възможно тяхното ефективно използване са необходими значителни инвестиции за тяхното благоустрояване и изграждане на съвременна техническа инфраструктура на местата където са разположени.

Основните констатации за жилищната задоволеност на община Вършец включват:

- Средностатистическата жилищна задоволеност в общината е близка и над средната за страната. Голям брой жилища не се обитават, което не предполага нуждата от масово ново жилищно строителство.

- Моментното състояние на фонда е задоволително, но за да се поддържа и подобрява, са необходими големи частни инвестиции.

- Физическата наличност на благоустройствени елементи е сравнително добра, но не допринася за качеството на обитаване в съответната степен поради не доброто техническо състояние на инженерните мрежи и ниска платежоспособност на хората.

- Социалните жилища са недостатъчни и системата за осигуряването им се нуждае от радикална реформа, наличните социални жилища са в окаяно състояние.

- Жилищните пазари не са развити (има наченки в града и в атрактивните райони).

Приоритетните мерки на общината могат да бъдат групирани в три основни насоки, а именно:

- обновяване на съществуващия фонд;
- повишаване на използваемостта на наличния жилищен фонд;
- осигуряване на социални жилища за маргиналните групи (чрез ново строителство или адаптиране на съществуващ сграден фонд).

6. ОКОЛНА СРЕДА

Община Вършец е със слаба антропогенна дейност и значително запазени екосистеми, природни забележителности и исторически места в този район. Голяма част от територията на общината в източната ѝ част попада в природния парк “Врачански Балкан”. Град Вършец е балнеолечебен и климатичен курорт с национално значение. Проучванията за състоянието на околната среда сочат, че община Вършец е един от екологично най-чистите райони в страната.

Основни източници на организирани емисии от вредни вещества за община Вършец са производствените фирми, горивните инсталации с битов характер и емисиите от моторни превозни средства. Основни проблеми, свързани със замърсяването на атмосферата са автомобилният транспорт и битовият фактор – прахта от непочистените и неблогоустроени улици, битовите отпадъци. Акустичното натоварване на средата от средствата на транспорта е значително поради високите шумови нива, интензивността на транспортните потоци, състоянието на настилките, организацията на движението и други. Основен фактор за състоянието на околната среда е

степенята на негативно въздействие върху нея от регионалната промишленост. Обобщените данни за Община Вършец показват, че през последните години голяма част от предприятията в региона, явяващи се потенциални замърсители на компонентите на околната среда, работят с намалени производствени мощности. Това е довело до чувствително намаляване на отрицателното им влияние върху околната среда, атмосферния въздух, водите и почвите в цялата община.

Въздух

Цел на общината е да се запази доказаното добро качество на атмосферния въздух, който е в основата на оздравителните и профилактични биологични процеси в човешкия организъм.

В Община Вършец няма пункт от НАСЕМ за мониторинг на качеството на въздуха. Контролът се извършва от Мобилната автоматична станция на РИОСВ. Котловинния характер на територията и ниските скорости на вятъра не създават условия за бързо разсейване на вредните примеси в приземния слой, но местните ветрове от северните склонове на Предбалкана имат “вентилационен ефект” и постоянно освежават въздуха.

Важно значение за екологията има анализа на концентрациите на основните замърсители на атмосферния въздух в т.ч. серен двуокис, азотен окис, азотен двуокис и др., които са в пределите на допустимата концентрация. В атмосферата има минимално количество серни и азотни окиси, въглероден и двуазотен окис, въглероден двуокис и амоняк. Това се дължи основно на ниската производствена активност на промишлените предприятия в региона, поради което и няма сериозни промишлени замърсявания.

Основни замърсители на атмосферния въздух са парокотелните инсталации, работещи на мазут и домакинствата, отопляващи се на твърдо гориво и нафта. Автомобилното движение, макар и жизнено необходимо, обременява околната среда, а също така е източник и на шумово натоварване. Част от пътищата не са благоустроени и са източник на запрашване.

Изследването на товарооборота и пътничкопотока определя гр. Вършец като малък транспортен център с местно значение от IV-та комплексна група, но замърсяването на въздуха с прах, азотни окиси и серни окиси, оловни аерозоли и други е незначително, а за останалите населени места в общината – пренебрежимо малко.

При извършване на анализите за замърсяване на въздуха са констатирани минимални завишени емисии на серен двуокис във вечерните часове на зимния сезон. При изгарянето на масово употребяваните в домакинството твърди горива, емисиите са с ниска височина и ниска емисионна температура. Неблагоприятни метеорологични условия и затруднената дифузия на замърсителите, също може да бъде причина за високи приземни концентрации

на вредни вещества в близост до източниците. Това замърсяване се дължи на използването на твърдо гориво за отопление в битовия сектор, но поради разсъсредоточения им характер, емисиите са значително под допустимите норми.

Липсата на развита промишленост не позволява замърсяване на атмосферния въздух, водите и почвите в община Вършец. Основният извод е, че концентрацията на основните замърсители – серен двуокис, азотен окис, азотен двуокис и др., са в пределите на допустимата концентрация.

За запазването на гореспоменатите добри показатели за чистота на въздуха е необходимо да се предприемат превантивни мерки за недопускане влошаването на доброто качество на атмосферния въздух и намаляване на запрашеността.

Води

Цел на община Вършец е проектиране и доизграждане на канализация на отпадни води в град Вършец и селата в общината и изграждането на ГПСОВ.

През територията на община Вършец преминават водите на р. Ботуня и притоците ѝ и р. Раковица, р. Тадровица, р. Просенешка бара, р. Занаженска бара, р. Щолдирица, р. Старата река и р. Черна река. Основно се замърсяват повърхностните води на река Ботуня/отводнителната артерия/. В района на общината р. Ботуня е транзитна с ширина от 3-6 м. и преобладаващи дълбочини 0,30 - 0,50 м. Поречието на реките се отнася към област с европейско континентално климатично влияние на оттока. Характеризира се с дъждовно-снежно подхранване на реките. Частичното коригиране и андигиране на р. Ботуня ѝ и притоците и не оказва съществено влияние върху водното им количество и водния им строеж. Възможно е за съжаление заливане на ограничени площи - основно от реките при град Вършец, кв. "Изток" и кв. "Левски" и с. Стояново, с. Черказки и с. Драганица. За целта е необходимо изграждането на отводнителни канали и корекции на речните корита на определени места.

Качественото състояние на основните повърхностни водни течения в обсега на Община Вършец – р. Ботуня и притоците ѝ отговарят на изискването за II категория водоприемници. В реката при общинския център се изливат практически всички отпадни води, включително и от градската канализация на гр. Вършец, битовата и промишлена канализация на производствените фирми и др. Състоянието на водните екосистеми в реката и притоците и е оценено като добро, с достатъчно самопречистващи капацитети, но тъй като в реката се изливат практически всички отпадни води, опазването на чистотата на водите на реките, е един от най-важните въпроси и приоритет за решаване в Общината, в предвид развитието ѝ като

туристически център.

Ресурсите от подземните води на територията на община Вършец са ограничени и са разпределени неравномерно. За по-голямата част от района в повсеместно разпространените долнокредитни пясъчници и мергели са се формирали пукнатинни по тип, безнапорни по характер подземни води със спорадическо разпространение, които не образуват общ водоносен хоризонт. Те са дренирани в многобройни извори, като през лятото по-голяма част от тях пресъхват. При ползването на тези подземни води чрез общински чешми, кладенци и други се спазват всички правила и изисквания за опазване на околната среда и здравето на хората, като не се допуска замърсяване на прилежащата територия, разрушаване и повреждане на чучурите, крановете, коритата, оточния канал на чешмите и водовземните съоръжения. Основни замърсители на пукнатинните и карстови води в района са изоставени животновъдни ферми и стопански дворове, нерегламентирани сметища, други отпадни води и др.

В селата няма изградена канализация и съоръжения за пречистването на водите, което води до заустването им в локални септични ями. Проблем за град Вършец е нефункциониращата на практика Градска Пречиствателна Станция за битово-фекалните и други Отпадни Води (ГПСОВ). Изграждане на ГПСОВ ще доведе до значително подобряване на качеството на водите на гореспоменатите реки, в съответствие с Европейските изисквания, както и полагане на постоянни грижи /включващи финансова, техническа и друга подкрепа/ за опазване на чистотата на реките и значително ще повиши инвестиционната привлекателност на община Вършец за развитие на туризма и индустрията.

Почви

Характерни за района на общината са светлосивите и тъмносивите горски и алувиални алувиално-ливадни почви с кисела реакция, разположени са върху алувиални отложения при наличие на високи подпочвени води, които създават благоприятни условия за развитието на ливадна растителност. Алувиалните почви имат от 10 до 80 см хумусен хоризонт, лек механичен състав и са със сравнително високо плодородие. Има също така и ерозирани сиви горски почви. Няма данни за замърсявания на почвите или наличие на значителни проблеми, които да застрашават екологично – чистото състояние на почвите. Основните заплахи произтичат от:

- газовете от изгаряне на въглища и течни горива, които попадат под формата на киселинни дъждове;
- локални ограничени замърсявания в обсега на съществуващи сметища;
- от транспорта – замърсявания, свързани с емисиите от дизелови и бензинови двигатели;
- комунално-битова дейност – изхвърляне на отпадъци, които при

неправилно съхранение замърсяват почвите и подпочвените води;

- изсичане на горите, водещо до изтощаване на почвите, ерозия и засоляване;

- производството на нитратна земеделска продукция.

Битови отпадъци

Целта на общината е да се въведе система за организирано събиране и транспортиране на отпадъците от населените места в община Вършец.

Количеството на общо генерираните количества отпадъци при централизираното събиране и извозване на територията на град Вършец през последните три години са както следва:

- 2001 година – 2600 тона,
- 2002 година – 2879 тона,
- 2003 година – 2921 тона,
- 2004 година – 3050 тона.

На организираното депо край гр.Вършец, основно се депонират битови отпадъци и евентуално неопасни промишлени, близки по състав до битовите, като предприятията сами поемат извозването им до сметището. Строителните отпадъци обикновено се депонират край пътищата и край реките, което е порочна практика.

За останалите населени места, в които не се извършва организирано събиране и извозване на отпадъците няма данни за количествата генерирани отпадъци. Те могат да бъдат изчислени приблизително на глава от населението по специални таблици. Обикновено формираните битови отпадъци в тези населени места създават най-сериозни екологични проблеми на територията на Общината. Организирано събиране и извозване на битови отпадъци се извършва само на територията на гр. Вършец, което включва всичките квартали на града, с изключение на ромския кв. “Изток”, поради липса на инфраструктура, позволяваща това. Централизираното събиране и извозване на битовите отпадъци обхваща **76 %** от населението на Община Вършец.

Събирането на битовите отпадъци на територията на града се извършва в кофи тип “Мева” с обем 0, 11 куб. м. и в настоящия момент, по данни на “БКС” ЕООД наброяват **1471 броя**. В града не се използват контейнери, поради липса на контейнеровозна техника. Събирането и извозването на битовите отпадъци на територията на гр. Вършец се извършва от общинска фирма “БКС” ЕООД. Фирмата разполага с един брой специализирана техника - “Шкода – Бобър” и два бордови камиона “ГАЗ – 53”. Техниката вече е доста амортизирана и поддръжката ѝ е трудна и скъпа. Необходимо е закупуването на нова специализирана техника за сметосъбиране.

За останалите населени места, които съставляват около **24 %** от

населението на Община Вършец, не е организирано централизирано събиране и извозване на битовите отпадъци. Тъй като засега в системата за централизирано сметосъбиране и сметоизвозване е обхванат само в гр. Вършец то системите използвани в отделните населени места са различни, като дейността се организира и регламентира от съответните кметове/кметски наместници. Обикновено извозването на тези отпадъци до определените за целта места се извършва с индивидуален транспорт. Количествата на тези отпадъци обикновено са малки, те почти не съдържат отпадъци от хранителни продукти, тъй като същите се използват за храна на домашните животни. Около 50% са неорганичните отпадъци, които се изхвърлят при почистването на домовете и дворовете. При неорганизираното извозване на отпадъците от населените места, отпадъците често не достигат до определените места за временно депониране и се изхвърлят покрай пътищата и деретата на реките. Депонирането на битови, промишлени, строителни и опасни отпадъци е общо и неконтролирано. Съществуват и множество комунални и произволни по местоположение сметища. Практически от фиксираните сметища няма нито едно официално проектирано и регламентирано.

В община Вършец не е изградено специализирано депо за строителни отпадъци. Съществен проблем създават строителните отпадъци от частни строителни обекти, които често се депонират на неразрешени за тази цел места. Не е разрешен проблема за въвеждането на разделно събиране на отпадъците. Наложително е да се ускори във времето неговото привеждане в действие. По този начин ще се решат редица и други проблеми за Общината: загуба на ценни вторични суровини; намаляване разходите за извозване на отпадъците; намаляване обема на сметищата и др.

Контрола за състоянието на чистотата в населените места се осъществява пряко от общинските власти (Кмета на Общината и упълномощените от него лица). В общината са предвидени мерки за ограничаване на замърсяване от сметищата, тяхната реконструкция и превеждане в съответствие с нормативните изисквания, но на този етап все още няма изградена цялостна система за управление на отпадъците.

Важна мярка в настоящия общински план за развитие следва да бъде изграждане на организация за разделно събиране и централизирано извозване на твърдите отпадъци в общината и на система за обезвреждането им/в съответствие на приоритетите на Националната програма за модернизация на депата за битови отпадъци, които не отговарят на съвременните стандарти в ЕС и вероятно ще получи необходимото финансиране чрез МОСВ/.

Шумово замърсяване

В района на град Вършец по-голямата част от промишлените предприятия са съсредоточени в промишлената зона и с този факт не се констатира шумово натоварване на околната среда в останалата част на града.

Характерно за града е шумовото натоварване от автомобилният транспорт. Шумните участъци са предимно отделни участъци от пътната мрежа с концентрация на пътни превозни средства.

От анализа на съществуващото състояние на околната среда в Община Вършец могат да се формулират следните **основни проблеми** на територията на общината:

- Няма изградени канализационни системи;
- Няма изградени пречиствателни съоръжения за битови отпадни води;
- Липсва система за разделно събиране на отпадъците;
- Няма стратегия за оползотворяване на отпадъците като вторичен ресурс;
- Наличие на нерегламентирани места за депониране на отпадъци от селските населени места.

Основните мерки, необходими за подобряване на екологичната обстановка в Община Вършец включват:

- изграждане на канализационна система и пречиствателна станция в град Вършец и модулни пречиствателни станции в селските населени места;
- борба с ерозията посредством корекция на реките в горския фонд, изграждане на каменни прагове, залесяване и озеленяване, ландшафтно оформяне на пътищата и други;

- програма за въвеждане на организирано събиране и транспортиране на отпадъците от населените места в общината; за разделно събиране на ТБО и за разширяване и модернизирание на общинското депо за отпадъци;

- проектиране и изграждане на обходен път за отклоняване на автомобилния трафик от центъра на гр. Вършец, с което значително ще се намали запрашеността и шумовото натоварване в общинския център.

Общата оценка за състоянието на околната среда е много добро. Природните и климатични дадености на територията са с благоприятни екологични характеристики. В градската част липсват производствени замърсители на атмосферата, водите и почвата.

7. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ИЗГРАДЕНОСТ

На процеса регионално развитие в България, оказват влияние множество фактори от различните нива на управление, в институциите на регионално и местно равнище. Централната държавна администрация чрез законодателни норми и управленски практики създава най-общ регламент и рамка на процеса.

За изпълнение на стратегии и програми в областта на регионалното развитие и икономическото и социално сближаване с решение на Министерски съвет на територията на страната са обособени 6 района за планиране. Община Вършец попада в Северозападен район за планиране.

Законът за местно самоуправление и местна администрация дава възможност на органа на местното самоуправление - общински съвет да приема стратегии, прогнози, програми и планове за развитие на общината. Общината притежава и редица други правомощия и роли, рефлектиращи пряко или косвено върху развитието на територията.

Общинският съвет е орган на местното самоуправление и се избира от жителите на общината. Съгласно чл.20 от ЗМСМА Общинският съвет определя политиката за изграждане и развитие на общината. Отново, съгласно ЗМСМА (чл.21). Общинският съвет:

- приема решения за създаване и одобряване на общи и подробни градоустройствени планове за територията на общината или за части от нея;
- приема стратегии, прогнози, програми и планове за развитие на общината;
- определя изисквания за дейността на физическите и юридическите лица на територията на общината, които произтичат от екологичните, историческите, социалните и другите особености на населените места, както и от състоянието на инженерната и социалната инфраструктура.

Участието на институциите на местно ниво се свързва в по-голяма степен с разработването на общински стратегии, планове и проекти и тяхното обосноваване за включване в областните планове за развитие.

Съществен участник в развитието на Общината е Общинската администрация, чиято дейност се осъществява от принципите на законност, откритост, достъпност, отговорност, координация и компетенциите на местното самоуправление. Работата на общинска администрация се ръководи от Устройствен правилник, определящ организацията, редът на дейността, функциите и числеността на персонала.

Успешната реализация на политиката за регионално развитие на община Вършец в голяма степен ще зависи от взаимодействието между институциите в общината, повишаване капацитета на съществуващата административна структура и изграждане на нови институции основани на други принципи.

В стратегически план следва да се насочат ресурси и положат усилия към създаване на съвременна институционална среда чрез:

1. Сътрудничество между общински съвет и общинска администрация при устройството и развитието на териториалната общност основано на принципите на равнопоставеността и взаимната изгода;
2. Ясно разграничаване на ролите, правата и отговорностите на всички участници ангажирани в процеса на местно развитие;
3. Целенасочено взаимодействие между общинска администрация и деконцентрираните звена на централната изпълнителна власт на територията на община Вършец;
4. Привличане участието на неправителствения сектор в етапите на

формиране и реализация на политиката за регионално развитие с цел осигуряване на обществена подкрепа при нейното провеждане;

5. Засилване на междуобщинската интеграция, чрез партниране между тях при реализация на проекти на комуналната инфраструктура и изграждане на общи институции (агенции за развитие, бизнес центрове и др.), обслужващи две или повече общини;

6. Изработване и провеждане на местни политики в подкрепа на предприемаческата активност на бизнеса в областта;

7. Развитие на различни форми и практики насърчаващи участие на гражданите в управлението на териториалната общност;

8. Повишаване на експертните и/или управленски умения в областта на регионалното развитие на специалистите от общинската администрация чрез програми за обучение;

9. Информационно осигуряване на процеса на институционално изграждане и функциониране;

10. Сътрудничество с неправителствени организации и сдружения на местни и регионални власти, в рамките на района за планиране и страната.

В община Вършец има наличие на малък брой **неправителствени организации**, някои от които с опит в разработването на проекти за финансиране на различни инициативи за укрепване на гражданското общество - информационни, образователни, устойчиво развитие и др. Налице е преобладаваща пасивност за извършване на общественополезна дейност, недостатъчна координация между организациите и институциите, липса на средства за пълноценна дейност, недостатъчна квалификация и опит в разработването на проекти, липса на обединяващо звено. Неправителствените организации са важен фактор с постоянно увеличаваща се ключова роля на местно ниво.

8. SWOT-АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ В РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ

Въз основа на събраните информации и извършените констатации бяха направени редица изводи. Те отразяват не само актуалните проблеми, пред които е изправена община Вършец, но и дават насоки за възможното бъдещо развитие.

За да се осигури по-широко участие на гражданите от общината и за да се съобразят предлаганите приоритети и действия с проблемите и възможностите за развитие на общината се проведеха работни срещи, в които взеха участие служители от общинска администрация и ръководители на част от институциите, намиращи се на територията на Общината. Основна цел на

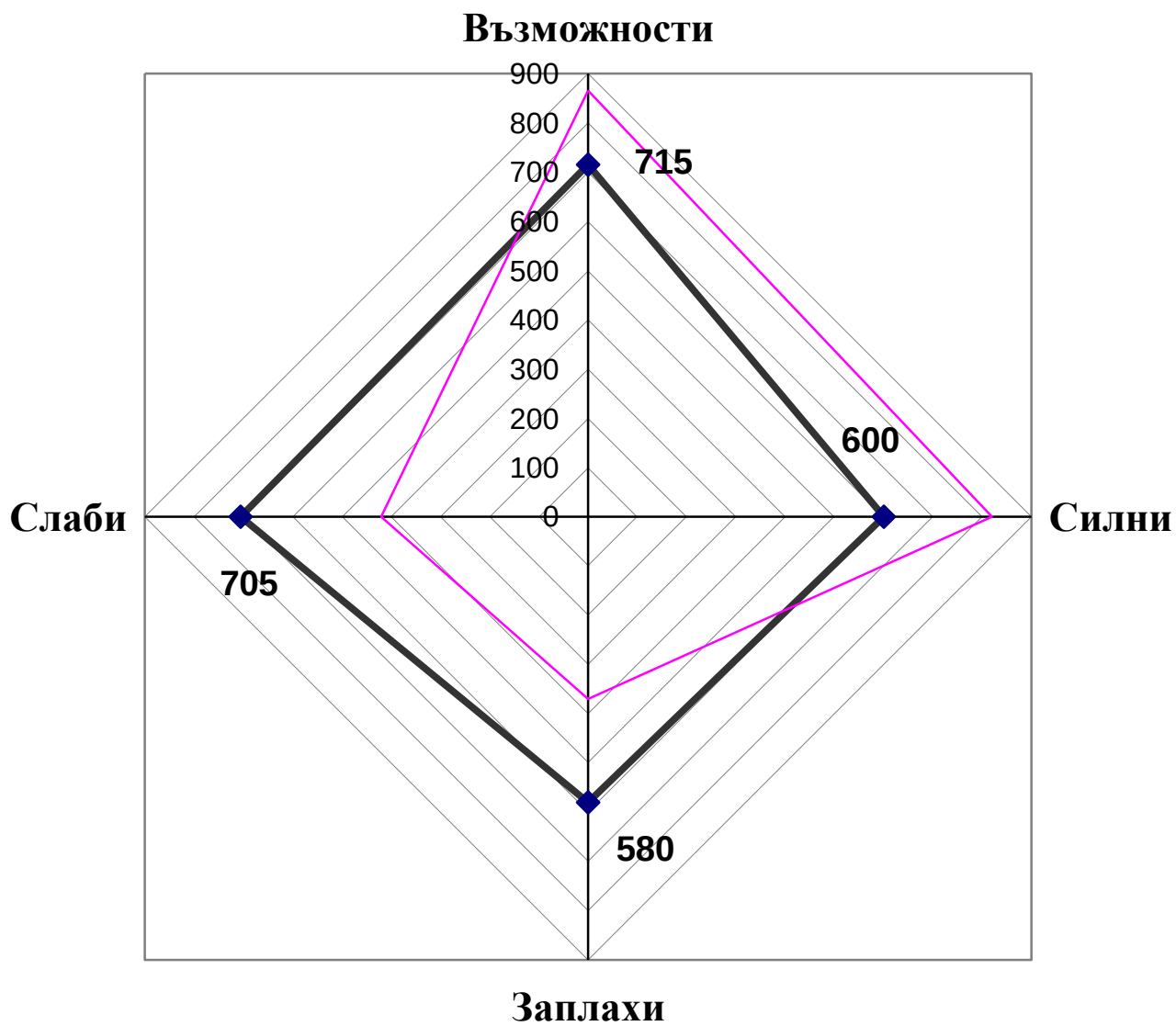
тези срещи бе в един по-широк кръг от представители да се очертае реалистична картина на силните и слабите страни на общината, както и възможностите и опасностите, които стоят пред нейното развитие.

На базата на направените констатации и резултатите от проведените работни срещи, бе изготвен цялостен S.W.O.T. - анализ на община Вършец. На основата на прилагането на съвременните методи за експертни оценки на силните и слабите страни, на възможностите и заплахите в регионалното развитие и използването на метода на SWOT-анализа е разработен настоящия SWOT-анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите в регионалното развитие на Община Вършец към декември 2005 г. и прогноза за 2013 г. Той се основава на интегралните оценки за равнището на социално-икономическото развитие и на резултатите от SWOT-анализите на четири от стратегически направления за бъдещото развитие на общината – Туризъм, Промисленост, Селско стопанство и Техническа инфраструктура на територията на Община Вършец. Настоящият SWOT-анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите в регионалното развитие на Община Вършец е разработен както по отношение на състоянието към декември 2005 г., така и по отношение на прогнозата за очакваното равнище на социално-икономическо развитие на общината през 2013 г., при отчитане на положителния ефект от реализацията на най-важните мерки, действия и инвестиционни проекти, залегнали в настоящия Общински План за Развитие на Община Вършец. Резултатите от реализирания SWOT-анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите в регионалното развитие на Община Вършец са представени в следния синтетичен вид:

ПОКАЗАТЕЛИ	2005 г.			2013 г.		
	Тегло	Точ-ки	Общ сбор	Тегло	Точ-ки	Общ сбор
<i>Силни страни</i>	100		600	100		820
1. Наличието на изключително благоприятни природни и културни ресурси за развитие на туризма: съхранена природна среда, релеф, климат, минерална вода, биоразнообразие, гори, пейзажи, защитени местности, културно-историческо наследство.	50	7	350	40	8	320
2. Местоположение до големи градски и туристически центрове и добра транспортна достъпност	10	5	50	20	9	180
3. Благоприятни за сертифицирано биологично земеделие почвено-климатични условия и доказан опит	10	5	50	10	7	70
4. Значителен по количество и качество горски фонд, позволяващ ускорено развитие на туризма и дървопреработването в общината	10	5	50	10	9	90

5. Добри транспортни и комуникационни връзки с другите общини и наличие на сертифицирано частно летище	10	5	50	10	8	80
6. Съхранени културни и спортни традиции	10	5	50	10	8	80
Слаби страни	100		705	100		420
1. Липса на правомощия на местната власт, водеща до неефективно стопанисване на публичната собственост	5	6	30	5	4	20
2. Висок процент регистрирана безработица и неблагоприятна образователна структура.	5	6	30	5	4	20
3. Недостатъчно развитата и изградена техническа инфраструктура за развитие на туризма – пътища, ВиК мрежи, обществени паркови площи и други	20	7	140	20	5	100
4. Недостатъчна реклама на туристическия ресурс в общината	15	7	105	15	4	60
5. Недостатъчно инвестиции в туризма и културата, липса на средства за реконструкция и модернизация на съществуващите туристическите бази, културно-историческото наследство.	10	8	80	10	4	40
6. Нерационално използване на материалния и трудов ресурс на общината – недостатъчно местни индустриални предприятия в хранително-вкусовата и дървопреработвателната промишлености	5	7	35	5	4	20
7. Липса на сдружения на производителите в общината	5	6	30	5	4	20
8. Дребно растениевъдство и животновъдство (задоволяват се предимно семейни потребности, а на пазара се реализира само излишната продукция)	5	8	40	5	4	20
9. Лошо състояние на хидромелиоративната мрежа в Общината	5	8	40	5	4	20
10. Необходимост от рехабилитация на техническата инфраструктурата/пътища, "ВиК" мрежи/, реконструкция на депо за ТБО и изграждане на пречиствателна станция.	25	7	175	25	4	100
Възможности	100		715	100		865
1. Увеличено търсене на туристически продукт на територията на общината	5	8	40	5	9	45
2. Привличане на крупни инвестиции в туристическия сектор	15	8	120	15	9	135
3. Повишаване на рекламата за местния туристически продукт и за туристическите ресурси в общината и създаване на туристически атракции	20	7	140	20	9	180
4. Привличане на чуждестранни инвеститори и фондове на Европейския съюз за изграждане на Индустриален парк „ВЪРШЕЦ“	15	8	120	15	9	135
5. Използване на инвестиционен финансов ресурс от различни програми, фондове и банки за ускорено	5	7	35	5	9	45

модернизиране на промишленото производство в общината						
6. Ефективно използване на местната селскостопанска продукция за развитие на хранително-вкусовата промишленост с оглед задоволяване на разширяващото се търсене на храни от туризма в общината	10	6	60	10	8	80
7. Нарастване търсенето на екологично чиста селскостопанска продукция	5	6	30	5	8	40
8. Активно използване на значителния по количество и качество горски фонд, позволяващ ускорено развитие на туризма и дървообработването в общината	5	6	30	5	8	40
9. Въстановяване и активно използване на напоителните системи	5	7	35	5	8	40
10. Създаване на конкурентоспособни ферми в животновъдството, сертифицирани за биологично земеделие	5	7	35	5	8	40
11. Получаване на финансиране за модернизация на производството на стоки и услуги с цел повишаване конкурентоспособността на местната продукция и услуги и покриване изискванията на ЕС от малките и средните предприятия в общината	5	7	35	5	8	40
12. Създаване на достъп до значими местни паметници на културата, чрез определяне, изграждане и организиране на маршрути за гости и туристи	5	7	35	5	9	45
Заплахи	100		580	100		370
1. Невъзможност да се получи финансиране от структурните фондове на ЕС, с което да се затрудни реализацията на инвестиционните проекти в общината	20	5	100	10	4	40
2. Конкуренция на други курорти и туристически обекти в района и областта, които да привлекат част от туристопотока	10	7	70	20	4	80
3. Привлечените инвестиции за нови туристически обекти и за модернизиране на съществуващите са недостатъчни	20	5	100	20	4	80
4. Нестабилност в привличането на платежоспособното туристическо търсене	10	5	50	10	3	30
5. Осигуряване на адекватна квалификация на работната сила за нуждите на туризма	20	5	100	20	3	60
6. Емигриране на интелектуалния и квалифициран трудов потенциал на общината	20	8	160	20	4	80

В настоящия SWOT-анализ за всяка една характеристика на силните и слабите страни, възможностите и недостатъците, са зададени тегла, с които те влизат в крайната оценка. Тези тегла отразяват важността на конкретната характеристика. Оценка, която се дава, е на база експертна оценка на отделните анализи на състоянието на икономиката и инфраструктурата на общината и приема стойности от 0 до 10.

От така изготвения SWOT-анализ може да се направи извода, че като цяло състоянието на общината към 2005 г. се намира в благоприятните за регионалното развитие първи и четвърти квадранти - с превес на възможностите, но и със силно изразени слаби страни в досегашното икономическо развитие (отбелязано в графиката с по-дебелата черна линия). Прогнозата за това развитие към 2013 г., след осъществяването на набелязаните цели, намерения, мерки и проекти за развитието на общината и разработена според нормите на европейското регионално планиране, показва че Община Вършец може да продължи своето развитие преимуществено в първи квадрант – между възможностите и силните страни (отбелязано в графиката с по-тънката черна линия). За това ще е необходимо да се осигури поетапното и стриктно изпълнение на настоящия Общински План за развитие на Община Вършец. Мерките, действията и инвестиционните проекти трябва

да спрат негативните тенденции, които сега се наблюдават в промишлеността, селското стопанство, туризма и други сфери на социално-икономическия живот. Осъществяването на Плана за регионално развитие на Община Вършец ще позволи да се достигнат своевременно набелязаните стратегически цели и приоритети. Това би могло да осигури не само повишаване на икономическите показатели, но и съществено нарастване на жизненото равнище в Община Вършец. Постигането на това благоприятно разположение може да се осъществи, като се използват два основни подхода:

- **Инвестиционен подход** – в този подход държавните институции, местните власти, частните предприемачи и неправителствените организации ще играят съществена роля в предлагането, разработването и лобирането за осъществяване на местни и чуждестранни инвестиции и за привличане на финансови средства от предприсъединителните и структурните фондове на Европейския съюз за осъществяване на инвестиционните проекти в Община Вършец;
- **Ресурсен подход** – максимално използване на наличните ресурси и потенциални възможности от наличната техническа и социална инфраструктура, материално-техническата база в промишлеността, селското стопанство и туризма, както и от квалифицираната работна ръка за социално-икономическо развитие на Община Вършец.

Изготвеният SWOT-анализ позволява да се обобщи, че община Вършец има потенциал за бъдещо развитие основно в областта на туризма. Това следва да бъде водещ мотив за реализацията на конкретни приоритети, мерки и проекти с цел създаване на подходящи условия за развитие и популяризиране на общината като туристическа дестинация.

ЧАСТ ВТОРА - СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ

ВИЗИЯ

ДА СЕ ОСИГУРИ ПЕРСПЕКТИВНОТО И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ КАТО ВОДЕЩА ТУРИСТИЧЕСКА, КУРОРТНА И БАЛНЕОЛОЖКА ДЕСТИНАЦИЯ В НАЦИОНАЛЕН И МЕЖДУНАРОДЕН МАЩАБ СЪС СЪХРАНЕНА ПРИРОДА, КАЧЕСТВЕНА СОЦИАЛНА И ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА, МОДЕРНА МЕСТНА ИНДУСТРИЯ, ЗАПАЗЕНА КУЛТУРА И СПОКОЙНО МЯСТО ЗА ЖИВОТ ЧРЕЗ ПЪЛНОЦЕННО ИЗПОЛЗВАНЕ НА УНИКАЛНИТЕ ПРИРОДНО-КЛИМАТИЧНИ РЕСУРСИ, МЕСТНИ ТРАДИЦИИ И ЧОВЕШКИ ПОТЕНЦИАЛ НА ОБЩИНАТА

ОСНОВНИ ПРИОРИТЕТИ

Приоритет 1.

Създаване на атрактивна бизнес среда и ускорено развитие на икономическия потенциал с ключов приоритет насърчаване на туризма в община Вършец

Приоритет 2.

Хармонично развитие на територията на община Вършец и модернизиране на техническата инфраструктура

Приоритет 3.

Подобряване на условията на живот на гражданите на община Вършец и на качеството на природната и жизнената среда в общината

ГЛАВА ТРЕТА - ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПЛАНА ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ

Програмата за реализация е основен финализиращ документ на общинския план за развитие. Тя се приема от общинския съвет по предложение на кмета на общината. По своята същност тя съчетава елементи

на програмирането и съгласно Закона за Регионалното Развитие с нея се конкретизират мерките за развитие, оперативните програми, проектите за тяхното изпълнение и съответните финансови ресурси, звената за изпълнение на проектите и дейностите за информация и публичност, контрола и оценката на изпълнението на програмата. Всъщност чрез програмата за реализация се осъществяват основните взаимовръзки между целеполагането, водещите приоритети, основните ресурси и потенциали на територията, проблемните мерки и присъщите действия по реализацията на самите цели и приоритети.

Програмата също така очертава основните продукти, свързани с изпълнението на плана и в този смисъл тя изпълнява определени планиращи функции, като съответните мерки, оперативни програми, проекти и програмни намерения се параметрират във времеви, функционален и институционален аспект.

В оперативен порядък в програмата за реализация условно се формират два взаимносвързани периода – първият преходен период обхваща 2006 година, а вторият - същностният период, съвпада с прогнозния хоризонт на плана за развитие на община Вършец от 2007 до 2013 г. Създаването на тези периоди се налага от естеството на мерките, програмите и проектите, които в редица случаи стартират през първия и завършват във втория период. Разделяне е обосновано и от необходимостта за адекватна реакция при благоприятна промяна на достъпа до източници на финансиране /възможността за използването на структурните фондове на Европейския съюз/ при управлението на регионалното развитие, особено след пълноправното членство на Република България в Европейския съюз от 1 януари 2007 г.

Конкретното обвързване на определената номенклатура и възможни мерки, програми и проекти с приоритетите и целите на общинския план за развитие се осъществява при спазването на изискванията за:

- пълнота, еднозначност и измеримост на мерките по отношение на постиганите резултати от тяхното изпълнение;
- съответствие, съпоставимост и обвързаността им с одобрената визия за развитие на общината, както и формулираните приоритети и цели на самия план;
- важността им и ясно изразената необходимост от провеждане на целенасочено междуобщинско сътрудничество и координация.

3.1. Основни мерки, програми и проекти за реализацията на общинския план за развитие на Община Вършец

Приоритет 1

СЪЗДАВАНЕ НА АТРАКТИВНА БИЗНЕС СРЕДА И УСКОРЕНО РАЗВИТИЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИЯ ПОТЕНЦИАЛ С КЛЮЧОВ ПРИОРИТЕТ НАСЪРЧАВАНЕ НА ТУРИЗМА В ОБЩИНА ВЪРШЕЦ

1. Мярка 1 – Ускорено развитие на балнеоложкия и на алтернативните форми на активен туризъм /селски, ловен и риболовен, планински пешеходен, културно-опознавателен, религиозен, спортен/, при атрактивно експониране на културно-историческото наследство на територията на общината /М1/

а/ Разработване и реализиране на “Общинска програма за перспективното развитие и насърчаване на Балнеоложкия и Спа Рекреационния туризъм в Община Вършец”, включваща:

- реализиране на пълно морфоложко проучване на потенциала на минералните води на територията на Община Вършец и определяне на подходящите места за бъдещи сондажи и каптажи с оглед трайно и устойчиво съхраняване и използване на ресурса от минерални води на територията на Община Вършец, община, частен бизнес, европейски програми;
- разработване и реализиране на подпрограма за целенасочено привличане на подходящи български и чуждестранни инвеститори-концесионери на регистрираните извори на минерални води с конкретни изисквания по изграждането на Балнеоложки и Рекреационни Спа Комплекси и по утилизация на обемите от каптирани минерални извори чрез изграждането на водоснабдителни мрежи за довеждането на минерални води до всеки дом в град Вършец;
- разработване и реализиране на Инвестиционен Проект за функционално възстановяване и рехабилитация на сградите на Новата и Старата баня и на Градското казино на основата на своевременно възстановяване на общинската собственост на ключовите сгради и активи в централната част на град Вършец, стопанисвани към 2005 г. от структури на Министерство на здравето;
- разработване и реализиране на подпрограма за целенасочено модернизиране на съществуващите Балнеоложки бази на територията на Община Вършец чрез активно публично-частно партньорство с техните собственици и стопани, основно със структурите на Министерство на здравето;
- формиране на градоустройствени зони за изграждането на нови Балнеоложки и Рекреационни Спа Комплекси в град Вършец и с. Спанчевци, 2006 г., община, частен бизнес, европейски програми;
- разработване и реализиране на Инвестиционния Проект за изграждане

- на “Рекреационен Спа Комплекс” с участие на общината и инвеститори **от ФР Германия** в град Вършец, 2006-2008 г., община, частен бизнес;
- разработване и реализиране на Инвестиционен Проект за изграждане на съвременен луксозен Рекреационен Спа Комплекс в централната част на град Вършец, с предлагане на максимално широк кръг от спа услуги и процедури с използване на минералните води и с капацитет от около 300 легла, 2006-2008 г., община, частен бизнес, европейски програми;
- б/ Разработване и реализиране на “Общинска програма за стимулиране на селския туризъм в Община Вършец”, обхващаща всички села от територията на общината и най-вече с. Горна Бела Речка, с. Долна Бела Речка, с. Горно Озирово и с. Долно Озирово, 2006-2008, община, частен бизнес, европейски фондове и програми;
- в/ Създаване на устройствени проекти за развитието и изграждането на рекреационни зони за краткотраен отдих и риболовен спорт в крайречни райони на с. Стояново, с. Горна Бела Речка, с. Долна Бела Речка, с. Горно Озирово и с. Долно Озирово; 2006-2007, община, частен бизнес, европейски фондове и програми;
- г/ Разработване и реализиране на програма за изграждане на комплекс от еко-пътеки, колоездачни алеи, зони за краткотраен отдих, места за наблюдение на редки птици и други, свързани с конкретните обекти на природното и културно-историческото наследство /пещери, римски калета, манастири и други/ и с формирането на зони за активен планински туризъм и спорт в землищата на планинските населени места на Община Вършец и най-вече в районите на с. Спанчевци, с. Горна Бела Речка, с. Долна Бела Речка, с. Горно Озирово и с. Долно Озирово, 2006-2008, община, частен бизнес, европейски фондове и програми;
- д/ Разработване и реализиране на инвестиционен проект за възстановяване и модернизация на туристическата хижа «Бялата вода» на основата на своевременно възстановяване на общинската собственост на туристическите активи, стопанисвани към 2005 г. от БТС;
- е/ Разработване и реализиране на “Общинска програма за рехабилитация, модернизация и разширяване на спортните съоръжения в Община Вършец с оглед провеждането на състезания от европейско и световно равнище, привличането на водещи спортисти и отбори на тренировъчни лагери и насърчаване на спортния туризъм”, 2006-2008, община, частен бизнес, европейски фондове и програми;
- ж/ Проучване на възможностите за създаване на Общинско дивечовъдно стопанство, Ловен резерват и Ловен дом в района на м. Зелени дел с оглед насърчаваното на ловния туризъм, 2006-2008, община, частен бизнес;
- з/ Проучване на възможностите за изграждане на Голф-игрище, Конна база и Летище за туристически полети с малки частни самолети на основата на активно публично-частно партньорство с оглед повишаване на

туристическата атрактивност на общината, 2006-2008, община, частен бизнес;

и/ Разработване на активна маркетингова стратегия и програма за привличане на инвеститори за изграждането на “рекреационни вилни селища и комплекси”, предназначени за отдих и живеене от заможни западни граждани в конкретни части от територията на общината и най-вече в районите на с. Горна Бела Речка, с. Долна Бела Речка, с. Горно Озирово и с. Долно Озирово, 2006-2008, община, частен бизнес;

к/ Разработване и реализиране на “Общинска програма за насърчаване на културния туризъм чрез атрактивно експониране на културно-историческото наследство на територията на Община Вършец”, включваща:

- създаване и поддържане на база данни в общината на съществуващите паметници на културното-историческото наследство и на обектите с културен потенциал, както и на система за мониторинг за реалното състояние и поддържане на обектите, 2006, община, културни институции, Министерство на културата, европейски фондове и програми;

- разширяване и модернизация на Историческия музей в гр. Вършец с оглед атрактивно експониране на значимите културно-исторически паметници, 2006-2010, държава, община, Министерство на културата, европейски фондове и програми;

- разработване и реализиране на инвестиционна подпрограма за реставрация, рехабилитация, опазване и адаптиране за нуждите на културния туризъм на значими културно-исторически паметници /трите Римски калета, Църковен храм “Свети Георги”, Клисурски и други/; за подобряване на достъпа и туристическата маркировка на култови сгради и места, 2006-2010, държава, община, Министерство на културата, европейски фондове и програми;

- разработване и реализиране на подпрограма за палеонтологически и археологически проучвания, опазване и адаптиране за нуждите на културния туризъм на находището на древни фосили край с. Долно Озирово и на находките от праисторически живот в пещерите «Тошова дупка», «Кръста» и други, 2006-2010, държава, община, Министерство на културата, европейски фондове и програми;

- разработване и реализиране на инвестиционна подпрограма за реставрация, рехабилитация, опазване и адаптиране за нуждите на културния туризъм на значими архитектурно-исторически паметници в централната част на град Вършец /основно аристократичните вили от периода на тридесетте години на XX век, 2006-2010, държава, община, Министерство на културата, европейски фондове и програми;

- разработване и реализиране на инвестиционен проект за създаване на «Алея на занаятите» чрез изграждането на комплекс от възрожденски къщи с работещи работилници и майстори на традиционни за района на Вършец занаяти – дърворезба, грънчарство, тъкачество и други, 2006-2010, държава,

община, частни фирми, Министерство на културата, европейски фондове и програми;

- разработване и реализиране на подпрограма за развитие на живото културно наследство и занаятите, 2006 –2013, община, културни организации, европейски фондове и програми;

л/ Разработване и реализиране на “Общинска програма за туристическо обслужване и активна реклама на туристическата дестинация Вършец”, основно чрез разширяване на дейността и функциите на Туристическия Информационен Център, 2006 –2013, община, Агенция по туризъм, местни туристически фирми, туроператори, европейски фондове и програми;

м/ създаване на Колеж по туризъм в гр. Вършец, 2006-2010, община, европейски фондове и програми.

2. Мярка 2 - Стабилизиране на традиционните промишлени сектори и стимулиране активността на икономическите субекти /М2/

а/ Създаване на общински Бизнес център с цел подкрепа на бизнеса в района и със звено за повишаване на квалификацията и за преквалификация на работниците и специалистите, 2006-2007, община, съвет за партньорство

б/ Създаване на съвет за партньорство с участието на общината, представители на бизнеса, граждански организации и граждани, 2006 г.

3. Мярка 3 - Привличане на външни инвестиции и оптимизиране инфраструктурата на бизнеса /М3/

а/ Разработване и реализиране на програма за оптимизиране инфраструктурата на бизнеса в промишленото производство на територията на общината /теренно и сградно осигуряване, транспортна инфраструктура, енергоснабдяване, далекосъобщения, ВиК, инсталации за отпадъци /твърди и течни/, 2006 г., община, частен бизнес, бизнес центъра, европейски фондове и програми;

б/ Разработване и реализиране на програма “Повишаване качеството на работната сила” 2006г., държава, област, община, Бюро по труда, бизнес център, европейски програми, учебни звена;

в/ Формиране на условия и Разработване и реализиране на проект за създаване на ИНДУСТРИАЛЕН ПАРК „ВЪРШЕЦ”, на основата на активно публично-частно партньорство с оглед привличане на инвеститори в екологическо чисти производства и с преобладаваща насоченост към преработката на уникални местни продукти /пчелен мед, малини, ягоди, касис, диворастящи гъби, плодове, билки и други/, 2006-2008г , държава, област, община, частен бизнес, европейски фондове и програми;

г/ Газификация на населените места от ядрото на общината, 2006-2007г.

община, газоснабдителни дружества, частен бизнес и донорски програми, екофондове.

4. Мярка 4 - Насърчаване на заетостта и трайно намаляване на нивото на безработица в общината /M4/

а/ Програма за насърчаване малкия и среден бизнес в общината, ориентиран към туризма и към предприятия с преработващо и обслужващо предназначение с оглед увеличаване на заетостта и намаляване на безработицата, 2006-2010, област, община, частен бизнес, Бизнес център, европейски и национални програми;

б/ Реализиране на съвместни проекти за насърчаване на заетостта и предприемачеството чрез професионално обучение и преквалификация, 2006-2008, община, служба по заетостта, работодатели, нестопански сектор;

в/ Участие на общината в националните програми за заетост:
първи етап - до 2007 г.: “От социални помощи към осигуряване на заетост”.
втори етап – от 2007 до 2013 г.: Проект “Повишаване пригодността за заетост и насърчаване на предприемачеството на младежите” и други проекти;

г/ Участие в регионални програми за заетост по линия на регионалния план за развитие на Северозападния район за планиране и Националната оперативна програма за регионално развитие.

5. Мярка 5 - Ефективно и екологично развитие на аграрния и горския сектор в общината /M5/

Селско стопанство

а/ Разработване и реализиране на Програма за устойчиво развитие на планинското животновъдство /създаване на малки високопланински овцеферми, кравеферми и други/ и за производство във високопланински условия на търсени местни продукти /например козе сирене, кашкавал от овче мляко и други/ като част от туристическата атрактивност на общината, 2005-2013 г., д-ва, община, агрофирми, европейски фондове и програми;

б/ програма за възстановяване и развитие на овощарството и ягодоплодното производство, чрез разширяване и създаване на нови трайни насаждения /основно овощни и ягодоплодни култури – ягоди, малини, арония и други/ и за организиране на производството и преработката на екологически чисти продукти на биологичното земеделие, 2005 –2013 г., държава, община, агрофирми, европейски фондове и програми;

в/ стимулиране на условията за изграждане и реализиране на сдружения на селскостопански производители и окрупнени форми на стопанисване на земите и животинските стада (създаване на малки и средноголеми семейни/фамилни животновъдни ферми), ползващи породи и технологии,

позволяващи биологично производство на животновъдната продукция, 2007-2013, държава, община, агрофирми, кооперации, научно-производствени звена

г/ подпомагане на дейността, свързана с изграждане на общинска система за маркетинг и пазарна реализация на селскостопанската продукция и изграждане на пункт за изкупуване на земеделската продукция, 2007г., община, д-ва, европейски и национални програми и фондове, агрофирми, производители;

д/ проектиране и изграждане на общински покрит селскостопански пазар в гр. Вършец като част от туристическата атрактивност на общината, 2006-2009, община, европейски фондове и програми, частен бизнес;

е/ подобряване породния състав на млечното животновъдство с елитни и племенни високопродуктивни породи животни (в говедовъдството – Български симентал, Българско родопско, Сиво искърско, Кафяво американско, Джерсей и др.; в овцевъдството – Каракачанска овца и др.), с оглед значително повишаване на средната продуктивност и повишаване качествените показатели на млякото, както и увеличаване устойчивостта на животните към по-сурови природо-климатични условия, 2007-2013, държава, община, агрофирми, кооперации, научно-производствени звена, европейски и национални програми и фондове;

ж/ организиране на специализирани ферми за целогодишно, биологично чисто пасищно отглеждане на телета от месодайни породи Хелефорд, Лимузин, Абердин-ангуст и др., 2007-2013, държава, община, агрофирми, кооперации, научно-производствени звена, европейски и национални програми и фондове;

з/ формиране на козевъдно стопанство съвместно с Института за високопланинско животновъдство в гр. Троян, за отглеждането на ангорски кози и организиране пласмента на търсената ангорска вълна на външните пазари, 2007-2013, държава, община, агрофирми, кооперации, научно-производствени звена, европейски и национални програми и фондове;

и/ организиране на ферма за отглеждане на зайци, произвеждаща пълноценно и диетично месо за вътрешния и външните пазари, 2006-2007, държава, община, агрофирми, кооперации, научно-производствени звена, европейски и национални програми и фондове;

к/ създаване на стада коне за целогодишно свободно пасищно отглеждане с цел култивиране и облагородяване на пасищата и използването им като туристическа атракция, 2007-2013, държава, община, агрофирми, кооперации, научно-производствени звена, европейски и национални програми и фондове;

л/ изграждане на пчелини за производство на елитни пчели-майки, 2006-2007, д-ва, община, агрофирми, европейски фондове и програми;

м/ създаване на пъстървови стопанства, 2006-2007, държава, община,

агрофирми, европейски фондове и програми;

н/ увеличаване на заетостта в земеделието и подобряване на подготовката и специализираната квалификация на работната сила заета в селското стопанство; обучение за предприемачество, подобряване условията на труд и почивка в отрасъла и привличане на младите хора в производствения процес, 2006-2009, държава, община, научно-производствени звена, европейски и национални програми и фондове;

о/ организиране на курсове за подготовка на фермери за устойчиво биологично земеделско производство и запознаване с нормативните документи и европейските норми и изисквания в областта на биологичното земеделие, с оглед реструктуриране и привеждане на произведената селскостопанска продукция в съответствие с европейските изисквания и директиви. Обучаване на местни специалисти, 2006-2007, държава, община, научно-производствени звена, европейски и национални програми и фондове;

п/ създаване на нови биологични продукти за пазара, произведени от биологични, екологично чисти селскостопански суровини добити от местни производители (пчелен мед, животински суровини, плодове – култивирани и диви горски, билки и др.), регистрирането им като местни марки, рекламирането им и налагането им на вътрешния пазар и в чужбина, 2007-2013, държава, община, агрофирми, кооперации, научно-производствени звена, европейски и национални програми и фондове.

Горско стопанство

а/ подобряване на местообитанията на планинските растителни и животински видове, водещи до цялостно увеличаване на биологичното разнообразие, 2007-2013, държава, община, фирми, кооперации, научно-производствени звена, европейски и национални програми и фондове;

б/ намаляване на риска от възникване на пожари и ограничаване щетите при евентуални пожари, 2007-2013, държава, община, научно-производствени звена, европейски и национални програми и фондове;

в/ намаляване на браконьерството и увеличаване на приходите от горско и ловностопански дейности, 2007-2013, държава, община, научно-производствени звена, европейски и национални програми и фондове;

г/ повишаване на нивото на информираност сред частните горо- и земевладелци относно законовата рамка и възможностите за пълноценно стопанисване на тяхната собственост, 2007-2013, държава, община, научно-производствени звена, европейски и национални програми и фондове;

д/ подобряване на условията за развиването на екологичен и познавателен туризъм в горските масиви, 2007-2013, държава, община, фирми, кооперации, научно-производствени звена, европейски и национални програми и фондове;

е/ съхранение на пасищата чрез екстензивно и равномерно ползване. За

тази цел е необходимо да се прави редуване на пасищата, 2007-2013, държава, община, фирми, кооперации, научно-производствени звена, европейски и национални програми и фондове;

ж/ създаване на пояси от дървесна и храстова растителност в междините, на границите на имотите, покрай пътищата и покрай водните течения. По този начин ще се подобри снегозадържането при откритите площи и ще се намали ветровата ерозия 2007-2013,, държава, община, фирми, кооперации, научно-производствени звена, европейски и национални програми и фондове;

з/ налагането на изборно стопанисване на горите, чрез разнообразяване на видовия състав и възрастовата структура, 2007-2013, държава, община, фирми, кооперации, научно-производствени звена, европейски и национални програми и фондове;

и/ разработване на програма и набелязване на мерки и стимули за дълбочината преработка на добитата ценна местна промишлена дървесина, чрез поощряване развитието на резбарството и на други местни занаяти в областта на дърбообработването; създаване на производствени мощности за пропарване на буковата дървесина, за изработване на детайли, мебели и други подобни, които ще допринесат до по-добро оползотворяване на местната дървесина, 2007-2013, държава, община, фирми, кооперации, научно-производствени звена, европейски и национални програми и фондове.

Приоритет 2.

ХАРМОНИЧНО РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ И МОДЕРНИЗИРАНЕ НА ТЕХНИЧЕСКАТА ИНФРАСТРУКТУРА

6. Мярка 6 - Рационално и ефективно използване на териториалните ресурси и хармонично устройство на територията на общината /М6/

а/ Създаване на “Програма за разработване и реализация на Общ градоустройствен план на центъра на общината, подробни устройствени планове на населените места и на специфичните територии /вилни, промишлени и рекреационни/”, 2006-2007, община;

б/ Програма за предпазване на територията на общината от наводнения, 2006, д-ва, община, Програма ФАР на ЕС, други инвестиционни програми

- Изграждане на отводнителни канали в кв. „Изток”, кв. „Левски” в гр. Вършец и с. Стояново, с. Черкаски и с. Драганица, 2006-2007, държава, община, европейски фондове и програми – обща стойност 200 000 лв. без ДДС.
- Проектиране и осъществяване на корекции по реките в общината,

2006-2007, държава, община, европейски фондове и програми – обща стойност 400 000 лв. без ДДС.

- Проектиране и изграждане на подпорни стени по поречията на реките в общината, 2006-2007, държава, община, европейски фондове и програми – обща стойност 400 000 лв. без ДДС.

в/ Програма за комасация на земеделски земи:

първи етап - 2005-2007г. доброволна комасация – собственици, арендатори
втори етап – 2007-2010, след влизане на закона в сила, смесено – държава, община, собственици , арендатори.

г/ Оземляване със земи от ДПФ, ОПФ и незааявени земи по ЗСПЗЗ, 2006-2008г.

д/ Програма за изграждане на напоителни системи, за възстановяване на разрушени хидротехнически съоръжения и за увеличаване на поливните площи, 2006-2009, държава, община, инвестиционни програми на Световна банка, ЕБВР и други.

е/ Програма за борба с почвената ерозия , 2005-2013, държава, община

ж/ Програма за възвръщане в оборот на годните изоставени земи и временно неизползвани обработваеми земи, 2006-2010 , държава , община

з/ Програма за залесяване на негодни за земеделско ползване изоставени земи и в горския фонд, 2006-2013, държава, община, държавно лесничество, МЗГ с Проект за залесяване на ерозирани и неплодородни земи, общинска и частна собственост в селските населени места, 2006-2007, д-ва, община, д-вно лесничество, европейски фондове и програми, частен бизнес – обща стойност 250 000 лв. без ДДС.

и/ Програма за подобряване на формите на стопанисване и качеството на пасищата от поземления фонд 2006-2010, държава, община

к/ Програма за ефективно управление на общинския горски фонд, 2006, община

7. Мярка 7 – Рехабилитация и реконструкция на пътната мрежа в общината и подобряване организацията на транспортното обслужване в общината /М7/

а/ Програма за рехабилитация на пътната мрежа в община Вършец за периода 2006 –2013 г., държава, община, включваща като ключови проекти:

- проектиране и изграждане на обходен път за отклоняване на транзитния трафик на автомобили от гр. Вършец, 2006-2008, МРРБ, община, европейски фондове – обща стойност 600 000 лв. без ДДС;
- актуализиране на работен проект и изграждане на общински път с.Черкаски – с.Пърличево /община Монтана/ до границата на община Вършец приблизително, 2006-2008, МРРБ, община, европейски фондове – обща стойност 1 250 000 лв. без ДДС;
- проектиране и изграждане на отсечка от общински път гр.Вършец –

- с.Драганица приблизително и реконструкция и модернизация на съществуващата отсечка от, 2006-2008, МРРБ, община, европейски фондове – обща стойност 1 900 000 лв. без ДДС;
- доизграждане на път град Вършец-кв.Заножене-Минкови бани-с.Спанчевци, 2006-2008, МРРБ, община, европейски фондове – обща стойност 700 000 лв. без ДДС;
 - доизграждане на път град Вършец-кв.Заножене-м.,„Зелени дел”-м.Водохвощане, 2006-2008, МРРБ, община, европейски фондове – обща стойност 2 600 000 лв. без ДДС;
 - доизграждане на път /Вършец-Враца/-м.,„Старите лозя”-с.Черкаски, 2006-2008, МРРБ, община, европейски фондове – обща стойност 3 200 000 лв. без ДДС;
 - изграждане на път /Вършец-Берковица/-с.Спанчевци-м.,„Калето”, 2006-2008, МРРБ, община, европейски фондове – обща стойност 795 000 лв. без ДДС;
 - изграждане на път /Вършец-Берковица/-с.Спанчевци-м.,„Билото”, 2006-2008, МРРБ, община, европейски фондове – обща стойност 550 000 лв. без ДДС;
 - реконструкция и модернизация на път / Вършец-кв.Заножене-м.,„Водопада”/-м.,„Дългата ливада”, 2006-2008, МРРБ, община, европейски фондове – обща стойност 700 000 лв. без ДДС;
 - реконструкция и модернизация на път /Вършец-Берковица/-с.Спанчевци- разклонение „Калето-Минкови бани”, 2006-2008, МРРБ, община, европейски фондове – обща стойност 110 000 лв. без ДДС;
 - реконструкция и модернизация на път /Вършец-Берковица/-с.Спанчевци- местност „Клисурски манастир”, 2006-2008, МРРБ, община, европейски фондове – обща стойност 650 000 лв. без ДДС;
 - реконструкция и модернизация на пътен мост в кв. „Заножене” с корекция на речното корито, 2006-2008, МРРБ, община, европейски фондове – обща стойност 400 000 лв. без ДДС;
 - реконструкция и модернизация на пътен мост в отсечка кв. „Заножене”-м.”Китката”, 2006-2008, МРРБ, община, европейски фондове – обща стойност 50 000 лв. без ДДС;
 - реконструкция и модернизация на пътен мост в отсечка с.Спанчевци-Минкови бани, 2006-2008, МРРБ, община, европейски фондове – обща стойност 350 000 лв. без ДДС;
 - реконструкция и модернизация на пътен мост в с.Долно Оризово, 2006-2008, МРРБ, община, европейски фондове – обща стойност 120 000 лв. без ДДС;
 - реконструкция и модернизация на пътен мост „Нов мост” в кв. „Заножене”, 2006-2008, МРРБ, община, европейски фондове – обща

стойност 60 000 лв. без ДДС.

б/ Текущо поддържане и ремонт на общинската пътна мрежа, 2006-2007, община, д-ва

- строителство, реконструкция, ремонт и поддържане на общинската пътна мрежа (четвъртокласна пътна мрежа) и съоръженията към нея, 2006-2007, МРРБ, община, европейски фондове – обща стойност 7 500 000 лв. без ДДС;
- строителство, реконструкция, ремонт и поддържане на пътна мрежа в земеделските земи и съоръженията към нея, 2006-2007, МРРБ, община, европейски фондове – обща стойност 500 000 лв. без ДДС.

в/ Програма “Подобряване на уличната мрежа и цялостно благоустройство на населените места”, 2006, община, граждански организации, частен бизнес, съвет за партньорство;

- строителство, реконструкция, модернизация и ремонт на уличната пътна мрежа в общинския център и населените места в общината, 2006-2007, МРРБ, община – обща стойност 7 000 000 лв. без ДДС;

г/ Програма за комплексно транспортно обслужване на населението от общината /с годишна актуализация/ за периода 2006–2013, 2006, община, транспортни фирми, бизнес партньори

8. Мярка 8 - Изграждане и модернизация на външните и вътрешните водопроводни мрежи и съоръжения към тях /М8/

а/ Програма за перспективно развитие на водните ресурси и на външните водопроводни мрежи на територията на общината, както и на съоръженията към тях /ново строителство, реконструкция и модернизация/, 2006-2007г. - „ВиК”, община

б/ Реконструкция, модернизация и ремонт на външни водоснабдителни мрежи на населените места в общината и подобряване на водоснабдяването, 2006-2009, община, държава, частни средства, европейски програми, потенциални инвеститори, включваща:

- Проектиране и изграждане на микроязовир за събиране на високите пролетни води с обем 1 000 000 куб.м., 2006-2009, МРРБ, община, инвеститори – обща стойност 3 000 000 лв. без ДДС;
- Проектиране и реконструкция на водохващанията за гр.Вършец и монтиране на съоръжения за пречистване на вода, с цел подобряване на водоснабдяването на общинския център, 2006-2009, МРРБ, община, инвеститори – обща стойност 400 000 лв. без ДДС;
- Подмяна на напорни колектори от м.”Орлощица”, м.”Зелени дол” и м.”Крушечка бара” с дължина 45км с ø 400мм, 2006-2009, МРРБ, община, инвеститори – обща стойност 2 000 000 лв. без ДДС
- Проект за доизграждане, реконструкция и ремонт на външната водопроводна мрежа на гр.Вършец и населените места в общината,

2006-2009, МРРБ, община – обща стойност 4 000 000 лв. без ДДС.

в/ Програма за реконструкция и модернизация на вътрешната водопроводна мрежа на населените места от общината, 2006, община, д-ва, европейски фондове и програми:

- Проект за доизграждане, реконструкция и ремонт на вътрешната /улична/ водопроводна мрежа на гр.Вършец и населените места в общината, 2006-2009, МРРБ, община – обща стойност 7 000 000 лв. без ДДС.

г/ Подобряване на водоснабдяването на населените места на общината и на новоизгражданите нови производствени зони, предназначени за развитие на нови инвестиционни намерения и за малки и средни предприятия., 2006-2010, държава, община, структурни и кохезионен фонд, инвеститори и други

д/ Експлоатация, поддържане и ремонт на водопроводната мрежа по оперативна програма, изготвена от общината - текущо, община, инвеститори, фирми, държава

9. Мярка 9 - Развитие на канализационната система в общината /М9/

а/ Разработване на Програма за изграждане на канализационни системи в населените места на общината /териториална насоченост, приоритети и предстоящи мерки/, 2006г., община

б/ Програма за доизграждане на пълноценна канализационна мрежа на гр. Вършец /организация на мрежата, изграждане на утаители, колектори и съоръжения, етапност на включване на отделните ползватели/, 2006-2009, д-ва, община, европейски и национални фондове, инвеститори, финансово предприятие към МОСВ /ПУДООС/, община.

- Проект за изграждане, реконструкция и ремонт на канализационната мрежа за дъждовни, битови и промишлени отпадни води на гр.Вършец и населените места в общината, 2006-2007, МРРБ, община – обща стойност 12 000 000 лв. без ДДС.

10. Мярка 10 - Развитие на електроснабдителната и телекомуникационната системи в общината /М10/

а/ Разработване на Програма за разширяване и модернизация на електроснабдителната мрежа на град Вършец и на населените места на общината, 2006-2007, община, електроснабдително дружество, частен бизнес, бизнес центъра

б/ Разработване на Програма за Разширяване и Модернизация на телекомуникационната мрежа на град Вършец и на населените места на общината, 2006-2007, община, БТК АД, частен бизнес, бизнес центъра.

Приоритет 3.

ПОДОБРЯВАНЕ НА УСЛОВИЯТА НА ЖИВОТ НА ГРАЖДАНИТЕ НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ И НА КАЧЕСТВОТО НА ПРИРОДНАТА И ЖИЗНЕНАТА СРЕДА В ОБЩИНАТА

11. Мярка 11 - Подобряване на екологията в община Вършец/М11/

а/ Провеждане на трайна политика за запазване и подобряване на екологическата обстановка в общината чрез актуализация на мерките за въздействие, 2006, община, МОСВ, специализирани фондове;

б/ Изграждане на организация за разделно събиране и централизирано извозване на твърдите отпадъци в общината и на система за обезвреждането им, 2007 г., община;

- Програма за въвеждане на система за организиране, събиране и транспорт на битови отпадъци с цел обхващане на цялото население в община Вършец, с поетапно въвеждане на разделно събиране и транспортиране на отпадъците в населените места на общината, 2006-2007, община, МОСВ – обща стойност 600 000 лв. без ДДС;
- Проект за преустройство и модернизация на съществуващо депо за твърди битови отпадъци в сортировъчна и претоварна станция за утилизация и уплътняване на отпадъците, 2006-2007, община, национални и европейски фондове, инвеститори – обща стойност 700 000 лв. без ДДС;

в/ Разширяване, реконструкция и модернизация на Градската Пречиствателна Станция за Отпадни Води /ГПСОВ/ за община Вършец при пълно обхващане на отпадните води на град Вършец и отвеждане с главен колектор, 2006-2008 г., община, държава, национални и европейски фондове – обща стойност 24 000 000 лв. без ДДС.

12. Мярка 12 - “Децата - наше настояще и бъдеще” /М12/

а/ Програма за преференциално подпомагане на децата в детските градини и за пълно обхващане на потенциалните учащи в учебния процес, 2006 г., община, инспекторат по образованието, училищни настоятелства, неправителствени организации;

б/ Програма за саниране и топлотехническа ефективност на сградния фонд на общината – подпрограма саниране и топлотехническа ефективност на сградния фонд на образованието с основни ремонти на отоплителните инсталации и вътрешни ремонти на сградите, 2006 – 2009 г., държава, община, специализирани фондове и програми за повишаване на енергийната ефективност – обща стойност 2 800 000 лв. без ДДС;

в/ Програма за компютъризация на училищата и за качествено езиково

обучение, 2006г., държава, община, училищни настоятелства, частен бизнес, европейски програми – обща стойност 100 000 лв. без ДДС;

г/ Програма “Активно съдействие на местния бизнес за осигуряване на качествен учебен процес” /трудово обучение, учебна практика, материална база, столово хранене/, 2006, община, бизнес центъра, училищни настоятелства, граждански организации;

д/ Активна работа на общината с училищните настоятелства и народните читалища за повишаване качеството на учебния процес, 2006 – 2013;

е/ Програма за модернизиране и възстановяване на спортните съоръжения и спортните бази в община Вършец, 2006г., държава, община, училищни настоятелства, частен бизнес, европейски програми;

- Проектиране, реконструкция и модернизация на стадион „Вършец” и плувните басейни с минерална вода в гр. Вършец, 2006-2007, държава, АМС, община, национални и европейски фондове, инвеститори – обща стойност 2 000 000 лв. без ДДС;
- Реконструкция и модернизация на игрище за тенис на корт и волейболно игрище в гр. Вършец, 2006-2007, държава, АМС, община, национални и европейски фондове, инвеститори – обща стойност 120 000 лв. без ДДС.

13. Мярка 13 – Повишаване качеството на здравните и социалните услуги /M13/

а/ Програма за саниране и топлотехническа ефективност на сградния фонд на общината – подпрограма саниране и топлотехническа ефективност на сградния фонд на здравеопазването, 2006 – 2008 г., държава, община, здравни фирми, ЕБВР, специализирани фондове и програми за повишаване на енергийната ефективност;

б/ Подпрограма за преференциално здравно обслужване на социално слаби хора, бедни, инвалиди и стари хора от населените места в планинската част на територията, 2006-2007, община, НЗОК, частен бизнес, граждански организации, социални програми, транспортни фирми;

в/ Разкриване на дневен дом за стари хора /полупансион/, 2006, община, социални грижи, граждански организации, социални програми;

г/ Проект за реконструкция на общински сгради в съвременни Домове за стари хора за 150 човека, 2006-2007, община, ЗОК, частен бизнес, граждански организации, социални програми ;

д/ Организация на периодичен социален патронаж за възрастните и болни хора от селата, 2005-2006, община.

14. Мярка 14 – Жилищно развитие и жилищна политика /M14/

а/ Програма за обновяване на съществуващия жилищен фонд, подобряване използваемостта на фонда и строителство на социални жилища за маргинални групи на територията на общината, 2006, община;

- проектиране и изграждане на площадните пространства в централната градска част на гр.Вършец и в населените места в общината, 2006-2007, държава, община, ЕБВР, специализирани фондове и програми – обща стойност 1 000 000 лв. без ДДС;
- Проектиране и изграждане на жилищни кооперации за социално слаби граждани - общинска собственост, 2006-2007, община – обща стойност 2 500 000 лв. без ДДС;
- проектиране и реализация на проект за енергийна ефективност по отношение на отоплението на общински сгради на база екологични горива, 2006-2007, държава, община, ЕБВР, специализирани фондове и програми за повишаване на енергийната ефективност – обща стойност 500 000 лв. без ДДС;
- проектиране и реализация на проект за екологично и енергоспестяващо осветление в населените места на община Вършец, 2006-2007, държава, община, ЕБВР, специализирани фондове и програми за повишаване на енергийната ефективност – обща стойност 250 000 лв. без ДДС;
- проектиране и изграждане на паркови зони и на вертикална планировка в междублоковите пространства, 2006-2007, община - обща стойност 200 000 лв. без ДДС;

б/ Разработване на Дългосрочна общинска жилищна политика с интегрирани програми за развитието на отделните сегменти на жилищния фонд в общината, 2006, община;

15. Мярка 15 - Система за реализация на общинския план за развитие /M15/

а/ система за мониторинг, оценка и актуализация на ОПР /индикатори, оценки, доклади/, 2006, 2007-2013, община;

б/ създаване на група за подкрепа на плана, 2006, община;

в/ създаване на звена за реализация на общинския план за развитие /групи за междубщинска координация, за координация във връзка с обвързването на плана с ОСРР, РПР и НОПРР, група за осигуряване на прозрачност и публичност на плана, група за разработване, обосновка и финансово обезпечаване на мерките, програмите и проектите и др./, 2006, община;

г/ Създаване на раздел за общинския план за развитие и реализацията му в уеб-страницата на общината, 2006-2013, община;

16. Мярка 16– Развитие на демократичното начало и управлението на общината /M16/

- а/ изграждане на единна информационна система за управление на общината, в т.ч. и осигуряваща информация за нуждите на стратегическото планиране и програмиране на регионалното и местното развитие, 2006, общината;
- б/ разработване на мерки и механизми за активно участие на гражданите в управлението на общината, 2006 , общината;
- в/ Подобряване на административното обслужване на гражданите, физическите и юридическите лица чрез разширяване на обхвата на изграденото “обслужване на едно гише”, 2006, общината;
- г/ създаване на доброволни формирвания на гражданите за опазване на обществения ред в населените места на общината, 2006, общината и органите на полицията.

Важен момент при разработването и изпълнението на настоящия план за общинско развитие е **обвързаността му с бъдещите планове на развитие на съседните на община Вършец общини**. Това е така, защото нито една община не съществува изолирано от останалите и в голямата си част приоритетите за развитие на общините в рамките на съответната област са общи.

В рамките на разработения общински план за развитие на община Вършец са предвидени два планови периода – първият включващ изпълнението на мерки, на които срока на приключване е през 2006 година, съгласно действащия план за развитие на общината за периода 2000 – 2006 г. и втори период, който обхваща интервала 2007 – 2013 г. , т.е. годините на фактически новия план за развитие на общината. За осигуряване на необходимата приемственост в процеса на стратегическо планиране и програмиране двата периода са условно обединени. До голяма степен в случая се създава възможност, в годината когато приключва първия условен етап, общината да е подготвила и създала основния набор от стратегически документи – мерки, програми и проекти, чиито стартиране започва през 2007 г. Така общината започва същностния планов период с един добре обоснован и подготвен задел /резерв/ от програми и проекти, за които в програмата за реализация през 2006 г. ще бъдат вече предвидени определени финансови ресурси за създаваните програмни документи. От друга страна създадените нови проекти осигуряват възможността да се кандидатства с тях за целево финансиране от страна на европейските фондове и програми. В приложените две отделни таблици: “план за развитие на община Вършец - Описание на мерките /2006-2013г./” и “програма за реализация на плана за развитие за 2006 г.” се посочват не само мерките, програмите и проектите, но се дефинират и приоритетите, към които се отнася съответната мярка, както и отговорната институция, допълнителните участници при прилагане на мярката, срокът за нейното действие, и необходимите финансови средства по източници за финансиране.

3.2. Механизми и инструменти за реализация на общинския план за развитие

Стратегическото планиране и програмиране на регионалното развитие на местно ниво е динамичен и непрекъснат процес и той не завършва с разработването и приемането на плана за развитие от общинския съвет. Особено важен момент в рамките на този процес е дейността, свързана с управлението и реализацията на самия план. Тази неразделна част от процеса на планиране е не по-малко важна и отговорна за ръководството на общината, не само поради факта, че това пряко го ангажира, но и защото от правилното и своевременно изпълнение на конкретните мерки, програми, проекти и действия зависят резултатите от реализацията на плана, т.е. дали те съответстват на поставените цели и приоритети.

Съвкупността от конкретните дейности, с помощта на които се осъществява самото изпълнение на плана формира т.н. “организация на изпълнението”. Организацията включва следната последователност от действия свързани с:

- ресурсното осигуряване и разпределяне на средствата при реализацията на мерките;
- функционалната, институционалната и териториалната организация на действията по изпълнение на мерките програмите и проектите на плана;
- оперативното управление и координацията между участниците в процеса на реализация;
- мониторингът /наблюдението/, оценката и контролът на изпълнението по отношение на целите, действията, ресурсите и резултатите;
- актуализацията и усъвършенстването на самия планов документ;
- осигуряването на публичност и прозрачност на самия процес на разработване, приемане и реализация на плана, което пряко се свързва със засилване на демократичността в управлението.

Всички тези съставни етапи на реализацията следва да бъдат осигурени програмно, ресурсово, кадрово и организационно. Ето защо предвидените последни две мерки към плана за развитие на общината съдържат конкретни програми, проекти и действия по решаване на тези важни за реализацията въпроси.

От така изброените важни проблеми за решаване специално внимание следва да се обърне на **две съставни фази на етапа на изпълнението на плана за развитие – “Мониторинг и контрол на изпълнението” и “Осигуряване на публичност и прозрачност чрез въвеждане на процедури и механизми на партньорство”**.

Първата фаза **“Мониторинг и контрол”** разглежда мониторинга като важна контролна дейност непосредствено и пряко свързвана с оценката. Тя се

разглежда като ключов инструмент за преценяване на целесъобразността на мерките, програмите и проектите, както и тяхната ефективност. В тази връзка адекватния механизъм за мониторинг включва два основни компонента – методи за оформяне на индикатори и методи за събиране на данни. Създаването на тези два инструмента е гаранция за осигуряване на полезна и надеждна информация за управление на плана за развитие, както и за процеса на вземане на решения, свързани с неговата реализация.

Мониторингът /наблюдението/ на изпълнението на плана съгласно ЗРР е важна задача на кмета на общината. Ето защо той със своя заповед създава група за наблюдение на общинския план за развитие. Групата за наблюдение:

1. разглежда и утвърждава индикаторите за наблюдение на изпълнението на плана;
2. периодически извършва преглед на постигнатия напредък;
3. разглежда резултатите от изпълнението на мерките и степента на достигането на целите;
4. разглежда резултатите от междинната оценка, ако такава е възложена; ежегодно подготвя доклад за изпълнението на плана, който кметът внася в съвета;
5. прави предложения за усъвършенстване на плана, както и за преразпределяне на средствата по мерките, програмите и проектите.

За своята дейност групата изготвя регулярни или конкретни отчети, които предоставя на кмета на общината. В отчетите се оценява и прогреса при реализацията и изпълнението на показателите и индикаторите.

Втората фаза **“Мерки за осигуряване на публичност и прозрачност на плана за развитие. Форми за партньорство”** поставя важни изисквания към осъществяването на цялостната дейност по разработването, приемането и реализирането на общинския план за развитие. Това е така защото дейността на общината в областта на местното развитие е неразривно свързана с участието на населението в управлението на местните дела. В този дух и мерките за прозрачност и публичност, които следва да се прилагат при разработването и реализирането на плана са различни.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

Съществен структурен елемент на общинския план за развитие е индикативната финансова таблица. Тя дава числен финансов израз на предвидените за реализация в плана мерки, по съответните приоритети.

Основните групи финансови източници за финансиране на планираните дейности и проекти основно са групирани в четири групи:

1. национални източници, включващи средствата на държавното финансиране – републикански бюджет, общински бюджети, от търговски дружества с държавно и общинско участие и финансиране от частни търговски дружества;

2. средства с източник Европейския съюз – те биват предприсъединителни фондове Фар, САПАРД и ИСПА до 2007 г. и след приемането на страната ни за пълноправен член на Съюза – Структурни фондове и Кохезионен фонд;

3. безвъзмездни средства от други източници;

4. привлечени средства чрез дългови инструменти

Таблиците съдържат и важна информация за приоритетните програми, проекти и действия, които са определящи за бъдещото развитие на общината. Именно за тези елементи на общинския план се изисква спазването на набор от изисквания, които са важни при обосноваването на програмата за реализация му за периода – 2007 –2013 г.:

- висока степен на готовност на програмите, проектите и действията;
- да са реалистични и ресурсно точно осигурени;
- да имат ясна финансова схема за реализация и да се ясни основните донори;
- проектите с надобщинско значение /междубщинска координация/ да са консенсусно приети и защитени;
- да са насочени към територията на цялата община и по изключение към общинския център;

Програмата за реализация следва да се обвързва с процедурата по изработването на проекта на бюджет на общината. Самата тя не изисква възлагане и изготвяне на предварителни и междинни оценки, а само последваща оценка, която се отразява в ежегоден доклад. Оценката се извършва от групата за наблюдение на общинския план за развитие.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Общинският план за развитие на община Вършец е основен документ за провеждане на политиката за регионално развитие на местно ниво. С негова помощ се обективизират действията на местната изпълнителна власт и се създават условия за планомерно и целенасочено изпълнение на решенията на общинския парламент.

От гледна точка на неговото последващо прилагане съществуват определени потенциални рискове, наблюдавани и в национален мащаб. От една страна по отношение на самия процес на планиране и програмиране налице е силен уклон, произтичащ от разбирането, че планът е еднократен акт със завършен краен продукт. Ударението се поставя върху партньорството, постигане на “пробиви” в самата негова реализация, изработване на механизъм за мониторинг и оценка и правилно съчетаване на секторното и регионалното развитие. От друга страна съществува рискът от изпадане в другата крайност, свързана с концепцията за “непрекъснатото планиране” в буквалния смисъл на думата, предполагащ перманентна цялостна реорганизация. Често пъти този процес е свързан с риска за тоталната промяна и отказ от приемственост. Реалната алтернатива е подходът към прилагането на т.н. “структуриран планов процес”, при който планирането и програмирането /в т.ч. и създаването на плана/ се разделя на стъпки /етапи/ и е предварително известно кога и с какъв резултат завършва всеки етап, който отговаря за неговото осъществяване и който – за приемането на крайния продукт, кога реално продължава и т.н.

При разработването на общинския план за развитие на община Вършец бе прилаган този подход, а именно той да се прилага при отчитане на динамично променящите се условия, фактори и предпоставки, с оглед реализирането на дългосрочните и краткосрочните цели на местната политика за развитие. За целта се налага върху него да се осъществява непрекъснат мониторинг, с помощта на който да се провежда ефективен контрол при етапното му управление. На тази основа периодично планът за развитие следва да бъде актуализиран в програмната си част и поддържан винаги в актуалност при промяна на средата.